

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Наукова бібліотека

ДРАГОМАНОВ – ІСТОРИК

Каталог виставки
до 185-річчя від дня народження
Михайла Петровича Драгоманова

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

УДК 81: 94(477) (092) : 012 Драгоманов
ББК 81.2р-3:63.3(4Укр) +91.28
Д72

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 17 від 13 травня 2016 року)*

Авт. вступ. статті: Ю. І. Левченко, канд. іст. наук.
Упорядники бібліографічного покажчика: Н. І. Тарасова, Ю. І. Левченко.

Д 72 Драгоманов – історик : каталог виставки до 185-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / Мін-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; Наукова бібліотека ; упоряд. Н. І. Тарасова, Ю. І. Левченко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 137 с., портрет.

Матеріали для бібліографічного покажчика зібрано до 185-річчя від дня народження Михайла Петровича Драгоманова. Покажчик містить перелік праць М. П. Драгоманова з історичних наук а також коментуючі матеріали та іменний покажчик.

В роботі використані матеріали бібліографічних покажчиків ”Спис праць М. Драгоманова”, укладений М. Павликом, “М. П. Драгоманов і Галичина” (укл. М. Гордій, Г. Домбровська, Т. Романченко), “М. П. Драгоманов”. 1861-2011 рр. (укл. М. О. Мороз, В. А. Короткий, І. І. Тіщенко та ін.), каталогів і картотек Наукової бібліотеки, інші інформаційні та бібліографічні ресурси країни, а також дослідження вчених університету, матеріали, надруковані у виданнях Драгоманівських читань і наукових часописів та збірників університету.

УДК 94(477) (092) : 012 Драгоманов
ББК 63.3(4Укр) +91.28

М. П. Драгоманов як історик: віхи життя, основні праці, наукові погляди

Михайло Петрович Драгоманова – видатний український вчений та громадський діяч, знакова фігура українського суспільного, наукового і громадсько-культурного життя другої половини ХІХ століття. Його ідеї та погляди, багата наукова спадщина залишаються цікавими і сьогодні.

Видатна особистість різнобічних наукових зацікавлень та спрямувань, що вражає обсягом і актуальністю творчої спадщини, а це понад дві тисячі наукових праць з різних суспільно-гуманітарних дисциплін: політичних, філологічних, історичних, філологічних, етнографічних, соціальних. І значна частина з них присвячена історії.

Народився М. П. Драгоманов 30 (18) вересня 1841 р. Будучи нащадком маєткових дворян, що вийшли з української козацької старшини, виховувався у національному дусі на прикладах історії власного роду. Під час навчання в Гадяцькому повітовому училищі (1849–1853 рр.) та Полтавській першій гімназії (1853–1859 рр.) захоплювався стародавньою історією, зокрема римською історією та її впливом на світовий розвиток.

У 1859–1863 рр., навчаючись в Університеті Св. Володимира на історико-філологічному факультеті, вивчає всесвітню історію та поглиблено цікавився історією Риму та Давнього Сходу. Після закінчення університету Михайло Петрович був залишений на кафедрі загальної історії для підготовки до професорської діяльності. 1864 р. захистив дисертацію на право читання лекцій в університеті (“Император Тиберий”) та став викладачем кафедри.

В університеті читав лекції з історії Стародавнього Сходу, Стародавнього Риму, Стародавньої Греції, Нової історії доби Реформації та Відродження. Опублікував низку статей зі стародавньої історії: “Император Тиберий” (1884 р.), “О состоянии женщин в первый век Римской империи” (1864 р.), “Государственные реформы Диоклетиана и Константина Великого” (1865 р.), “Программа по истории древнего Востока” (1865 р.), “Очерки историографии в Древней Греции” (1868 р.). У 1870 р. захистив дисертацію “Питання про історичне значення Римської імперії та Тацит”) на ступінь магістра загальної історії, в якій М. П. Драгоманов замість схоластичного використовує комплексний підхід до вивчення Римської імперії, що на той час було прогресивним кроком. Під час закордонного наукового відрядження (1870–1873 рр.) продовжував розробляти проблеми давньоримської історії, працюючи над темою “Церква і держава в Римській імперії”. Окрім того, в Берліні відвідував лекції визначного дослідника римської історії – Т. Момзена. Після повернення відновлює викладання давньої історії в Університеті Св. Володимира на посаді доцента. У 1874 р. видає статтю “Положение и задачи науки древней истории”, в якій здійснив аналіз тогочасної

історичної науки, вказавши на необхідність застосування прогресивної дослідницької методології та вузькість джерельної бази, що обмежувалась творами грецьких, римських та єврейських істориків.

Паралельно з науковою діяльністю Михайло Петрович включається до суспільно-національного руху та політичної діяльності: стає одним із провідних діячів старої Київської “Громади” (членом якої був з 1863 р.); бере участь у діяльності Південно-Західного відділення Російського географічного товариства; редагує газету “Киевский телеграф”; виступає на III Археологічному з’їзді (1874 р.); у співавторстві з В. Антоновичем видав двотомник “Исторические песни малорусского народа” (1874–1875 рр.). Активна діяльність М. П. Драгоманова не залишилась поза увагою царського уряду і як наслідок – 1875 р. був звільнений з університету за політичну діяльність.

У 1876 р. емігрував спочатку до Відня, а потім до Женеви, де очолив осередок української політичної еміграції. Крім того, заснував Вільну українську друкарню і займався видавничою діяльністю, зокрема з 1878 по 1880 р. видав п’ять збірників політичного журналу “Громада”. У цей час написав та видав ряд суспільно-політичних праць, частина яких була присвячена історії, в тому числі й історії України: “Антракт з історії українофільства” (1876 р.), “Про українських козаків, татар та турків” (1876 р.), “Из истории отношений между церковью и государством в Западной Европе” (1876 р.), “Внутреннее рабство и война за освобождение” (1877 р.), “Літературно-суспільні партії в Галичині (1880 р.), “Историческая Польша и великорусская демократия” (1881 р.).

У 1889 р. М. П. Драгоманова прийняв запрошення до першого вищого закладу Болгарії – Вищої школи (з 1904 р. – Софійський університет імені Св. Климента Охридського) зайняти посаду професора кафедри загальної історії Історико-філологічного факультету. Тут він продовжує свою наукову діяльність, в тому числі пише праці: “Шістьсот років Швейцарської спілки (1291–1891)” (1892 р.), “Чудацькі думки про українську національну справу” (1892 р.), “Віра й громадські справи” (1892 р.), “Всеобщее голосование и русины в Австрии” (1894 р.), “Старі хартії вільності: історичні начерки” (1895 р.), “Освіта на Україні в XVIII ст. (1895 р.). “До історії української хлопоманії в 1860-ті рр.” (1895 р.).

Наукові погляди М. П. Драгоманова ґрунтувались на енциклопедизмі, унікальній методології, що поєднувала провідні наукові методи, використанні найновіших наукових досягнень суміжних з історією, критичному ставленні до історичних джерел і глибокій теоретичності узагальнень та висновків. Таким чином, вони відповідали найвищому рівню тогочасної європейської науки поставивши Михайла Петровича в один ряд з видатними істориками свого часу.

Історичні студії М. П. Драгоманова охоплюють широкий спектр проблем всесвітньої та української історії. У всесвітній історії він обґрунтував тяглість європейської історії від античності до кінця XIX ст. з спільними тенденціями розвитку і системою суспільних відносин. Крім того, як фахівець у галузі історії розробляв проблеми: стародавньої історії (особливо Римської імперії), Середньовіччя (питання історії та церкви), Реформації, міжнаціональних відносин класичних європейських держав

з XVI до XVIII ст., окремішності історичного розвитку Московської держави у XIII-XVII ст. та революційні рухи в Російській імперії XVIII-XIX ст.

Більш детально наукові погляди М. П. Драгоманова на проблеми всесвітньої історії розкрито в працях дослідників: Андрущенко В. П., Борисенка В. Й., Журби М. А., Ігнат'єва О. А., Крабе Г. С., Лагодзинського В. В., Петренко О. М., Хорновської Е. та ін.

Як історик України, М. П. Драгоманов обґрунтував концепцію окремішності української історії, самотності історичного шляху українського народу від давньоруської доби до Гетьманщини, розкрив процес включення України до складу Російської держави у XVII-XVIII ст., досліджував український національний рух та суспільні радикальні рухи (російський та польський), які не лише територіально захоплювали українські землі, але й мали доленосні наслідки для демократизації Російської імперії у XIX ст.

Михайло Петрович Драгоманов увійшов до історії України як видатний громадський та політичний діяч, історик, філософ, публіцист, видавець, фольклорист й літературознавець, чий внесок у розвиток вітчизняних гуманітарних та суспільних наук є безцінним. Історія гармонійно вплелась в життя видатного українця, сприяючи створенню ґрунтовних праць з інших наукових галузей.

*Ю. І. Левченко
кандидат історичних наук, завідувач
Інформаційно-бібліографічного відділу
Наукової бібліотеки
НПУ імені М. П. Драгоманова.*

Твори

Михайла Петровича Драгоманова

1. Абсолютизм и капитализм // Вольное слово = La Parole Libre: еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 24, 24 янв. – С. 3-6.
2. Абсолютизм и капитализм // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 564-573.
3. Австро-руські спомини (1867-1877). – Част. 1-5. – Львів : З друкарні Товариства імені Шевченка, 1889-1892. – 456 с. Зі змісту: Вип. 1-й: Вступне слово. – Огляд на моє українство до знайомства з галичанами. – Мої перші писання про Галичину. – 1889. – 47 с. – (Літ.-наук. б-ка. – Кн. 2); Вип. 3-4-й: [Додаток]. – Дипломатія з Правдянами. Австрійські русини на Археологічному з'їзді у Києві. – Бібліотека "Січі". – Чубинський і українські програми в 1862-1873 роках; Вип. 5-й: 1875 рік і мій об'їзд австрійської Русі. – 1892. – С. 331-456.
4. Австро-руські спомини. V. (1875 рік і мій об'їзд австрійської Русі) // Народ. – 1892. – № 2, 15 січ. – С. 26-29; № 4, 15 лют. – С. 55-56; № 5-6, 6 бер. – С. 79-80; № 7-8, 1 квіт. – С. 94-95; № 9, 1 трав. – С. 123-125; №10, 15 трав. – С. 135-136; № 11-12, 10 черв. – С. 153-155; № 15-18, 1 жовт. – С. 193-197. – [У кінці дата: Сальмансдорф коло Відня 6 септ. 1891].

5. Австро-руські спомини (1867-1877) // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / ред. кол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 151-288.
6. Австро-руські спомини (1867-1877) // Михайло Драгоманов: автожиттєпис / укл., вступ. ст. та добір ілюстр. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – С. 131-314.
7. [“Австро-руські спомини”, уривки] Wspomnienia M. Dragomanowa. I-III // Kurjer Lwowski. – 1890. – 143, 24 маја. – S. 1-2; № 144, 25 маја. – S. 2; № 148, 30 маја. – S. 3-4.
8. Автобиография М. Драгоманова // Былое. – 1906. – № 6. – С. 182-213. – [Перша частина автобіографії, написана у 1883 р., продовження написане у 1889 р.].
9. Антракт з історії українофільства (1863-1872) // Правда. – 1876. – № 12, 30 (18) черв. – С. 471-479; № 12, № 13-14, 31 (19), лип. – С. 523-529; № 15, 15 (3) серп. – С. 575-581; № 16, 31 (19) серп. – С. 624-633.
10. Антракт з історії українофільства (1863-1872) // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 204-233.
11. Антракт з історії українофільства (1863-1872) // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / за заг. ред. З. Н. Борисової. – Київ : Вища школа, 2004. – С. 225-229.
12. Антракт з історії українофільства (1863-1872) // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов;

- ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – С. 239-286.
13. Археологічний з'їзд у Києві: кореспонденція з України // Правда. – 1874. – № 19, 19 листоп. – С. 800-807. – [Підп.: Українець].
 14. Археологічний з'їзд у Києві // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 31-39.
 15. Археологічний конгрес у Києві в серпні 1874 р. // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство / зладив М. Павлик [у 4-х т.]. – Львів : Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 40-46.
 16. A geographic and historical survey of Eastern Europe // Annals of the Ukrainian Academy of Art and Sciences in the United States. – New York, 1952. – Vol. 2, № 1. – P. 141-152.
 17. Балтийский федералист: политическое, безцензурное либеральное ежемесячное издание // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 521-524.
 18. “Батьківщина” об арестах в Галиции // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 28, 25 февр. – С. 6-7.
 19. “Батьківщина” об арестах в Галиции // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 612-614.
 20. Бедненькие самодержцы! // Вольное слово = La Parole Libre: двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 50,

- 1 дек. – С. 13. Про публікації в “Русской Старине” документів, що стосуються реформи 1861 р.
21. Бедненькие самодержцы! // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 590-591.
 22. Безначальство й українська держава / М. Драгоманов // Павлик М. Михайло Драгоманов і його роля в розвою України. – Львів : Друкарня Уділової, 1907. – С. 57-62.
 23. Безначальні порядки на Україні / М. Драгоманов // Павлик М. Михайло Драгоманов і його роля в розвою України. – Львів : Друкарня Уділової, 1907. – С. 79-85.
 24. Борьба за духовную власть и свободу совести в XVI-XVII столетии // Отечественные записки. – 1875. – Т. 118, № 2. – С. 445-494; Т. 119, № 3. – С. 75-134.
 25. Борьба за духовную власть и свободу совести в XVI-XVII столетии // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 84-174.
 26. Борьба за духовную власть и свободу совести в XVI-XVII столетии // Драгоманов М. П. Вибране: “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 84-174.
 27. Борьба за духовную власть и свободу совести в XVI-XVII столетии // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – С. 53-194.
 28. Буковина и русины // Вестник Европы. – 1887. – Кн. 1. – С. 388-404.

29. В заштиту неизвештного покойника автора "Истории Русов или Малой России" // Порядок. – 1881. – Ч. 128.
30. В справі Угорської Русі // Народ. – 1895. – № 11, 1 черв. – С. 163-166.
31. В справі Угорської Русі: посмертний голос М. Драгоманова / видав М. Павлик. – Львів : Друк. В. Манецкого, 1895. – 15 с.
32. В справі церковній у Галичині // Народ. – 1893. – № 1, 8 січ. – С. 3. – Про церкви від держави і відокремлення свободи сумління.
33. Великорусский интернационал и польско-украинский вопрос. – Казань : Типогр. Окружного штаба, 1906. – 135 с.
34. Великорусский интернационал и польско-украинский вопрос. – Казань : Изд-во Гронковского, 1907. – 135 с.
35. Вибране : "...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні" / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – 688 с. – (Бібліотека "Пам'ятки історичної думки Україні" : заснована в 1989 р.).
36. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – 344 с. Рец.: Шудря. М. Класика духовності / М. Шудря // Книжковий клуб+. – Київ, 2006. – № 12. – С. 20-21.
37. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – 272 с.
38. Вибрані твори: збірка політичних творів з примітками під заг. ред. П. Богацького. – Т. 1 / ред. комісія : Л. Білецький, П. Богацький (голова комісії),

- Н. Григорійв, А. Животко (секретар), О. Мицюк, М. Скадан. – Співробітники: Гриб Т., Остапович М., Пилькевич С., Станіславський К., Шаповал М., Шаповалова О. – Прага – Нью-Йорк: Накладом українських поступових товариств в Америці. 1937. – XVI, 415 с, портр., іл., факс. (Укр. соціологічний ін-т в Празі). – Зі місту: Переднє слово до “Громади”. – С. 93-147; “Програма”. – С. 148-151. Підп.: М. Драгоманов, М. Павлик, С. Подолинський. Дата: 1 сентября (вересня) 1880 р.; Малоруський інтернаціоналізм / *der Kleinrussische Internationalismus*. – С. 152-160; Шевченко, українофіли і соціалізм. III. – С. 162-192; Мужичькі бунти й письменні бунтарі. – С. 193-205; Наука з попередніх оповідань. – С. 206-215; Українські громадівці перед польським соціалізмом і польським патріотизмом. – С. 216-223; Польським громадівцям в Росії. – С. 224-227; Чудацькі думки про українську національну справу. – С. 228-323. Рец.: Донцов Д. З пресового фільму / Д. Донцов // Вістник: місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. – Львів, 1938. – Т. 2. – Кн. 4. – С. 310-314.
39. Видумки “Киевлянина” и польських газет о малорусском патріотизме. – Київ : Киевский телеграф, 1874. – 90 с.
40. Виїмки зі статей “Чудацькі думки про українську національну справу” // Драгоманов і галичане / І. Свенціцький. – Львів, 1922. – С. 8-12.
41. Виписка перекладом з останнього твору М. Костомарова // Правда. – Львів, 1969. – 8 черв. (№ 25). – С. 211-214. Рец.: Последние годы Речи Посполитой / Н. Костомаров. – СПб, 1868. – С. 793.

42. “Вільна спілка” – “Вольный союз” : Безстроковий додаток до “Громади” № 1, 1881. [Паралельний заг. франц. мовою: La federation. Supplement non-periodique a la “Hromada”]. – 8 с. Зі змісту: Естественные области и пропаганда социализма на плебейских языках Восточной Европы. – С. 1-7; Смерть Александра II. – С. 7-8. P.S.: Pro domo. – С. 8.
43. “Вільна спілка” – “Вольный союз” : спроба української політико-соціальної програми / збір і пояснення М. Драгоманова // Шлях до свободи: (Михайло Драгоманов про права людини) / Т. Андрусяк ; Фонд сприяння розвитку укр. прав. Думки та пропаганди державн. Традицій “Право для України”. – Львів, 1998. – С. 121-188.
44. Віра і громадські справи. – Коломия : Хлібороб, 1892. – 14 с. – Б-ка “Хлібороба”, ч. 3.
45. Віра і громадські справи / [худож. І. І. Труш] ; з портретом автора і переднім словом. – Львів : Вид. Просвітнього кружка при III секції Укр. студентського союзу, 1912. – VI, 16 с. (Дешева б-ка, ч. 9).
46. Віра і громадські справи. – [Відень]: Друкарня і наклад партійної друкарні, 1915. – 16 с – (Партія укр. соц.-революціонерів).
47. Віра й громадські справи. – Київ : Вид-во “Криниця”, Військ.друк “Герольд”, 1917. – 13 с. (Вид-во Т-во “Криниця”; № 29).
48. Віра і громадські справи. – Львів, 1917. – 16 с.
49. Віра і громадські справи. – Київ, 1918. – 15 с.
50. Віра й громадські справи. – Львів : Громада, 1926. – 11 с.

51. Віра й громадські справи (із серії популярних видань) // Пам'яті Михайла Драгоманова. 1895-1920 : збірник. – Харків: Всеукр. державне видавництво, 1920. – С. 83-90.
52. Віра й громадські справи // Історія української філософії : хрестоматія / Мін-во освіти і науки України ; ЛНУ ім. І. Франка ; упоряд. М. В. Кашуба. – Львів, 2004. – С. 292-296.
53. Віра і громадські справи // Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 195-203.
54. Віра на Україні / М. Драгоманов // Павлик М. Михайло Драгоманов і его роля в розвою України. – Львів : Друкарня Уділової, 1907. – С. 73-77.
55. Внутреннее рабство и война за освобождение. – Geneve – Vale – Leon : H.Georg, Libraire-editeur, 1877. Imprimerie Russe du Rabolnik, Geneve. – 34 с. – Перекладено на польську мову. Зі змісту: І. Хуже неможливо. П. Менше нельзя. – Рец.: Черкезов В. Хроника. Россия I: (по поводу войны) / Черкезов // Община. – Женева, 1878. – № 1. – С. 23.
56. Внутреннее рабство и война за освобождение // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 75-109.
57. Внутрішнє рабство і війна за звільнення : (уривок з брошури) // Україна. – Париж, 1949. – Зб. 1. – С. 44.
58. Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит // Университетские известия [Киев]. – 1869. – № 2, февраль. – С. 1-64. Отд. II. На 1-му місці; Март. – С. 1-50. – На 2-му місці; № 4, апрель. – С. 1-37. На 2-му місці; № 5,

май. – С. 1-59. На 6-му місці; № 6, июнь. – С. 1-34. На 6-му місці; № 7, июль. – С. 1-24. На 6-му місці; № 8, август. – На 4-му місці; № 9. – С. 1-50. На 6-му місці; № 10. – С. 1-41. На 5-му місці; № 11. – С. 1-31. На 5-му місці. – У кінці приміт. Конец первой части.

59. Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит [Из “Университетских известий” 1869 года № 1-11]. – Київ : Университет. типогр., 1869. – Ч. 1. – 370 с. Рец.: Бильбасов В. // Голос. – 1870. – № 76-77; Бильбасов В. А., Модестов В. И. // Журнал Министерства Народного просвещения. – 1870. – Ч. 148. – № 4. – С. 3-20; Бильбасов В. // Университетские известия [Київ]. – 1870. – № 10. – С. 1-5; Бильбасов В. А. [Рецензія] / В. А. Бильбасов // Исторические монографии. Т. 5. – Санкт Петербург, 1901. – С. 192-210; Бильбасов В. А. Рим и Византия в трудах двух киевских историков / В. А. Бильбасов // Русский вестник. – Москва, 1870. – № 11. – С. 273-308; Вестник Европы. – Санкт-Петербург, 1870. – Кн. 2. – С. 3; Киевлянин. – 1870. – № 32. – 14 марта – С. 3; Киевский Телеграф. – 1870. – № 24; Незнакомец. Драгоманов, Бильбасов, Е. Сю и конверт / Незнакомец // СПбВ. – 1870. – № 51; Незнакомец. Недельные очерки и картинки. Еще о гг. Драгоманове, Модестове и Благовещенском / Незнакомец // Санкт-Петербургские ведомости. – № 94. – 5 (17) апр. – С. 2; Павлович В. По поводу книги Драгоманова / В. Павлович // СПбВ. – № 66. – 8 (20) марта. – С. 2; СПбВ. – 1870. – № 36. – 5 (17) фев. – С. 1-2.
60. Вопрос об историческом значении Римской империи и П. К. Тацит. Ч. 1 // Хроніка’2000. – Вип. 2(84) : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко.

- Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011. – С. 5-418.
61. Восемнадцать лет войны чиновничества с земством = Dix-huit ans lutte de la Bureaucratie avec les Zemstvos / З. С. – Geneve : H. Georg, 1883. – 103 с. Упорядкована і підготовлена М. Драгомановим на метеріалах надісланих до редакції “Вольного слова” земськими діячасми Російської імперії.
62. Восточная политика Германии и обрусение // Драгоманов М. П. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1: Центр и окраины. – С. 1-219.
63. Восточная политика Германии и обрусение // Вестник Европы. – 1872. – Т. 1, кн. 2. – С. 640-694; Т. 2, кн. 3. – С. 182-241; Кн. 4. – С. 644-679; Т. 3, кн. 5. – С. 210-253. – [Подп.: М.Т-овъ]. Перекладена польською, німецькою мовами та друкувалась у польських і німецьких газетах.
64. Восточная политика Германии и обрусение: вместо предисловия (Из письма к редактору “Вестника Европы” // Драгоманов М. Из наукової спадщини / М. Драгоманов; редкол.: В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Г. І. Волинка, О. С. Падалка, В. Ф. Погребенник (відп. секретар, упоряд. та прим.). – Київ : Знання України, 2010. – Кн. 1: Політологія. Культурологія. – С. 23-266.
65. Всеобщее голосование и русины в Австрии // Вестник Европы. – 1894. – Кн. 4, т. 2. – С. 855-857. – Подп.: Р.Яр.
66. Всеобщее голосование и русины в Австрии // Драгоманов М. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія. – Київ : Знання України, 2007. – С. 213-219.

67. Всеобщее голосование и русины въ Австріи // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1. – С. 481-482.
68. Всеобщий переполох в Галиции // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 26, 11 февр. – С. 7-8. – Про перехід уніатів у православ'я в деяких селах Галичини.
69. Всеобщий переполох в Галиции // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 604-608.
70. Выигрыши последней войны (Перепеч. с Женевск. изд.). – СПб. : [О-во “Земля и воля”], Вольная Петерб. тип., 1878. [2], 14 с.
71. Высочайшая резолюция о проектах о земских начальниках гр. Дм. Толстого // Свободная Россия. – Женева, 1889. – № 2, апрель.
72. Высочайшая резолюция о проектах о земских начальниках гр. Дм. Толстого // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 858-863.
73. Wspomnienia M. Dragomanowa. I-III // Kurjer Lwowski. – 1890. – 143, 24 maja. – S. 1-2; № 144, 25 maja. – S. 2; № 148, 30 maja. – S. 3-4. – Уривки з “Австро-руських споминів”.
74. Гадки про подорожи по північній Болгарії // Діло. – 1888. – Ч. 186, 208.
75. Галицко-русское общественное движение // Русское дело. – 1877; Дело (СПб). – 1880.
76. Галицко-русское студенческое общество // Неделя. – 1875. – № 6. – С. 210-213.

77. Галицько-руські радикали перед російською публікою // Народ. – Львів, 1893. – № 3, 8 лют. – С. 23-26; № 4, 22 лют. – С. 33-34; № 5, 8 бер. – С. 41-43. – № 6, 22 бер. – С. 49-51. – [Підп.: Р.Я.]
78. Германство на Востоке и Московщина на Западе // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 30, 11 марта. – С. 6-7; № 31, 18 марта. – С. 5-9.
79. Германство на Востоке и Московщина на Западе // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 491-511.
80. Герцен, Бакунин, Чернышевский и Польский вопрос. – Казань: Типогр. Д. М. Гран, 1906. – 68 с. Рец.: Лемке М. К. // Мир божий. – 1906. – № 3. – С. 101; Лемке М. К. // Русская мысль. – 1906. – Кн. 4. – С. 96.
81. А. И. Герцен и его отношение к польско-украинскому вопросу : (отрывок из труда “Историческая Польша и великорусская демократия”) / [пред. В. Науменко] // Киевская старина. – 1906. – № 1. – С. 1-35.
82. Гильфердинг о малорусах в славянстве и сербо-хорваты о малорусской поэзии // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 483-490.
83. Государственные реформы Диоклециана и Константина Великого // Университетские известия [Киев]. – 1865. – № 2, февраль. – С. 1-21.
84. Государственные реформы Диоклециана и Константина Великого: вторая пробная лекция, читанная в Университете Св. Владимира кандидатом

- М. Драгомановым, для получения звания приват-доцента. – Киев, 1865. – 21 с.
85. Государственные реформы Диоклециана и Константина Великого // Хроніка'2000. – Вип. 79: Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту: А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 142-161.
86. Грін “Історія англійського народу”: Georges Howel, *Le passe et l'avenir des trades Unions*; “*La Revue des Revues*” [рец.] // Народ. – 1893. – № 9. – С. 82. – Підп.: М. Др.
87. Громада: українська збірка, впорядкована Михайлом Драгомановим № 1. Переднє слово до “Громади”. – Женева: Печатня “Громади”, 1878-1882. – [№ 1]. – 1878. – 101 с. Зміст: Переднє слово. – С. 3-101.
88. Громада: українська збірка. Впорядкована Михайлом Драгомановим. № 2. Звістки про Україну 1876-1877. – Женева: Печатня “Громади”, 1878. – XIV. – 586, 4 с. – Зміст: Од впорядчика. – С. I-XIV; Вісті з України. – С. 1-12; Життя по селам: I. Здирництво. А. Багатирі і бідні. 1. Поділ землі. – С. 13-42; 2. У наймах. – С. 43-60; 3. Мошенства панів і підпанків. – С. 61-78; II, Начальство: 1. Крестьянское начальство. – С. 79-95; 2. Царское начальство. – С. 96-106; 3. Земство. – С. 107-119; Темнота: Народні школи. – С. 120-278; Од редакції. – С. 279; Україна і центри: (Замість фейлетона і бібліографія). I-III. – С. 393-570. – Підп.: М. Драгоманов; Одповіді впорядчика. – С. 571-583. Рец.: Степанович Я. Украинский сборник “Громада” / Я. Степанович // Община. – Женева, 1878. – № 8/9. – С. 17-21.

89. Громада: українська збірка. впорядкована Михайлом Драгомановим. № 3. – Женева: Печатня “Громади”, 1878. – 85 с.
90. Громада: українська збірка, впорядкована Михайлом Драгомановим. – № 4. – Женева: печатня “Работника” й “Громади”, 1879. – 382 с. – Зі змісту: Добавка од впорядчика (хиба російської й української печаті про мужицьке життя). – С. 34-36. Уваги впорядника. – С. 96-99; Шевченко, українофіли й соціалізм. – С. 101-230; Грунт, книжка та “препятствия” (листи й уваги про новини на Україні). – С. 235-336; Спомин помершого товариша доктора Зубку-Кодреану. – С. 337; Вільний земський рух в Чернігівщині. – С. 338-339; Геройська самооборона соціалістів в Києві. – С. 340-342; Книгарські звістки. Федералізм і соціалізм в Окцітанії. – С. 342-345; Польський демократ про українство й соціалізм. – С. 346-356; Українське письменство в “истории Славянских литератур” Пыпина й Спасовича. – С. 347-358; Одповіді й замітки. Українська “Громада” й “национализирование социализма” по V т. “Вперед”. – С. 359-361; Дещо про львівських народовців і соціалізм в Галичині: (з поводу брехні “Русского Сиона” та “Газеты школьной”). – С. 361-370; З університетського життя в Києві (Помилка брошури “Мартовское движение студ. киев, университета в 1878 г.”. Брехня генерала Антоновича). – С. 370-374; Ми й “Набат”. – С. 374-382; На увагу товаришам і землякам української й польської мови. – С. 382. Рец.: Гнатюк В. // Літературно-науковий вісник. – 1906. – Т. 34. – Кн. 4. – С. 203-204.; Г Др-в в роли обвини теля // Набат. – Женева, 1879. – № 3, 4, 5; Jahrbuch fur Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. – Zurich, 1880. H. 2. – № 1. – S. 199-123.

91. Громада: українська збірка / впорядкована М. Драгомановим, М. Павликом і С. Подолинським. – Рік V. – Geneve : [H. Georg] : Печатна “Громада”, 1880. – № 1. – Ноябрь-декабрь. – 136 с. Зі змісту: Програма. – С. 1-4. Підп.: Впорядчики “Громади”: М. Драгоманов, М. Павлик, С. Подолинський. Дата: 1 сентября 1880 р. – Звістки з України. 1. Україна Російська: мужицькі бунти і письменники бунтарі в 1880 р. – С. 66-95; Публічні збори Русинів у Львові. – С. 120-122; Робітницький рух за границею: нові соціалістичні засописи й зїзди; Робітницькі збори в Гаврі й їх управи; Справа виборів у французьких робітників. – С. 129-135. Підп.: М. Драгоманов. Рец.: Южнорусс // Киевлянин. – 1881. – № 17, 29 марта. – С. 2-3; № 73, 1 апреля. – С. 1-2.
92. Громада: українська часопись / впорядкована М. Драгомановим, М. Павликом і С. Подолинським. Рік V. Число 2. – Geneve : [H. Georg] : Печатна “Громада”, 1881. – 240 с. Зі змісту: Наука з попередніх оповідань. – С. 213-228; Польським громадівцям в Росії. – С. 237-240.
93. Громада: українська збірка / впорядкована М. Драгомановим. – № 5. – Женева : Печатня “Громади”, 1882. – III, 271 с. Зі змісту: Од впорядника. – С. I-III; Од впорядника (до рубрики “Звістки з України”. – С. 58-62; Здирництво. – С. 63-112; Проби повстання й товариських порядків. – С. 214-224; Козацькі спомини й громадські потреби в Кубанщині. – С. 225-230; Українські громадівці перед польським соціалістом і польським патріотизмом. – С. 231-241; Українські селяне в неспокійні роки (1880-1882). – С. 242-270; Некролог Володимира Навроцького. – С. 273.
94. Germany's drive to the East and Moscow's drive to the West // Annals of the Ukrainian Academy of Art and Sciences in

- the United States. – New York, 1952. – Vol. 2, № 1. – P. 161-174.
95. “Hromada” (Die Gemeinde) : eine ukrainische Zeitschrift. – [Geneve, 1880]. – 8 s. Зі змісту: С. 1-4: Програма “Громади”. Genf, am 1-sten September, 1880. Підп. : Die Redakteure der “Hromada” M. Dragomanov, M. Pawlik, S. Podolynsky. На С. 5-8 Sozialistische Publicationen in Ukrainischer Sprache 1875-1880.
96. Два учителі: спомини М. Драгоманова // Народ. – 1894. – № 11-12, 1-15 червня. – С. 178-184; № 13-14, 1-15 липня. – С. 200-205; 1 серпня, № 15, 1 серп. – С. 227-234. Спогади про К. І. Полевича та О. І. Строніна.
97. Два учителі: спомини. – Львів : Друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1902. – 79 с. – (Літ.-наук. б-ка, сер. 2, № 27).
98. Два учителі // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 575-604.
99. Два учителі: К. І. Полевич. – О. І. Стронін: спомини // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 575-604.
100. Два учителі // Михайло Драгоманов : автожиттєпис / укл., вступ. ст. та добір ілюстр. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – С. 315-383.
101. Дело Г-на Иловайского в Галиции: небольшая глава из славянской патологии // Вестник Европы. – 1878. – Т. 1, кн. 1. – С. 361-378.
102. Держава й громада; прогрес і регрес // Павлик М. Михайло Драгоманов і його роля в розвою України. – Львів : Друкарня Уділової, 1907. – С. 85-91.

103. Держава й громада; прогрес і регрес // Народ. – 1893. – № 14. – С. 186-188.
104. Дещо про Київ // Правда. – 1870. – № 2. – С. 89-92. – [У кінці дата: Київ 1870 р. січень. – Підп.: Українець]. Про русифікаторську політику царського уряду.
105. Динамитно-анархическая эпидемия и самоуправление // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1883. – № 58, 1 апр. – С. 1-3; № 59, 15 апр. – С. 1-5.
106. Динамитно-анархическая эпидемия и самоуправление // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 682-707.
107. Дионизий III Санкт-Петербургский и Платон II Московский: Сравнительно-историческая игра природы // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 27, 18 февр. – С. 5-11.
108. Дионизий III Санкт-Петербургский и Платон II Московский: Сравнительно-историческая игра природы – Женева : Типография “Вольного слова”, 1882. – 47 с. – У надзаг.: Denys III de St. Peterbourg et Platon II de Moscou. Par M. Dragomanow.
109. Дипломатія з правдинами. Австрійські русини на Археологічному з'їзді в Києві. Бібліотека “Січі” // Австро-руські спомини (1867-1877). – Част. 1-5. – Львів : 3 друкарні Товариства імені Шевченка, 1889-1892. – Част. 3-4. – 1890. – С. 215-327.
110. До історії української хлопоманії в 1860-ті рр. // Житє і слово. – 1895. – Т. 3, кн. 3. – С. 344-348.
111. До чого довоєвались? – Женева: H. Georg, Libraire-editeur, 1878. – 26 с. – У надзаголовку: (Les avantages de la

- derniere guerre par M. Dragomanov). – У кінці дата: Женева 7 сентября 1878 г. Праця написана з приводу російсько-турецької війни в якій М. Драгоманов виклада програму першочергових політичних перетворень.
112. Драгоманівський збірник: “Вільна спілка” та сучасний український конституціоналізм / Фонд сприяння розвитку української правничої думки та пропаганди державницьких традицій “Право для України” ; за ред. Т. Г. Андрусяка. – Львів : Вид-во Світ, 1996. – 254 с.
 113. Друзья или враги украинофилы русскому делу в южном крае? // СПб. ведомости. – 1866. – № 88, 3 [15] апр. – С. 1.
 114. Друзья или враги украинофилы русскому делу в южном крае? // Хроніка'2000. – Вип. 79 : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 259-263.
 115. Духовност и свобода: избрани статии, дневник и писма на учения / М. Драгоманов; съставительство и превод П. Кънева. – София : Полис, 2005. – 157 с. – болг. Зі змісту: Встъпительно слово к “Громада”, 1878 г. – С. 69-104; Що е украинофильство? – С. 105-134; Погубено време. Украинците под Московито царство (1654-1876). – С. 135-155.
 116. Евангельска віра в Старій Англії. – Женева, 1893. – 16 с.
 117. Евангельска віра в Старій Англії. – Чернівці, 1903. – 16 с. – (Наука і розвага. Народна б-ка. – Рік 1, ч. 7).
 118. Євангельска віра в Старій Англії. – Женева : Українська друкарня, 1893. – 16 с.
 119. Євангельска віра в Старій Англії / накладом П. Волосенка. – Львів, 1906. – 15 с.

120. Євангельська віра в Старій Англії. – 6-те вид. – Київ : Ранок, [Друк П. Барського], 1907. – [2]8 с.
121. Евреи и поляки в юго-западном крае. – Б.м., 1875. – 179 с.
122. Евреи и поляки в Юго-Западном крае: по новым материалам для Юго-Западного края // Вестник Европы. – 1875. – Т. 4, кн. 7, июль. – С. 133-179. Рец.: Milkowski Z. // Tydzien. – 1878. – № 25-30.
123. Евреи и поляки в Юго-Западном крае: по новым материалам для Юго-Западного края // Драгоманов М. Из наукової спадщини / М. Драгоманов; редкол.: В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Г. І. Волинка, О. С. Падалка, В. Ф. Погребенник (відп. секретар, упоряд. та прим.). – Київ : Знання України, 2010. – Кн. 1: Політологія. Культурологія. – С. 267-324.
124. Евреи и поляки в Юго-Западном крае: по новым материалам для Юго-Западного края // Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1: Центр и окраины. – С. 217-267.
125. Етнографічні студії в Києві // Rivista Europea. – Firenze, 1874. – № 5. – С. 589-593.
126. Етнографічні студії в Києві // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство: [в 4-х т.]. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 26-30.
127. Заметки о Галиции и Угорской Руси // СПб. ведомости. – 1869. – № 293, 24 окт. (5 нояб.). – С. 1-2; № 297, 28 окт. (9 нояб.). – С. 1; № 305, 5 (17) нояб. – С. 1-2. – [Подп.: Колодский М.].
128. Записки Украинца из времени польского восстания. 1861-1864 года. – Київ, 1869. – 61 с.

129. Звістки з України: Україна Російська. – Мужичькі бунти і письменні бунтарі в 1880 р. // Громада. – 1988. – Рік V. – Число 1. – С. 66-95.
130. Земские проекты // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1883. – № 52, 8 янв. – С. 7.
131. Земский либерализм в России : (с предисловие на автора кьм български превод) // Мисъл. – [София], 1889. – № 3-5.
132. Значіне нашого мужицтва в долі України / М. Драгоманов // Павлик М. Михайло Драгоманов і его роля в розвою України. – Львів : Друкарня Уділової, 1907. – С. 62-64.
133. Ziemstwa rosyjskie i polacy. I-II // Kurjer Lwowski. – 1889. – N 127. – 8 maja. – S. 2-3; N 128. – 9 maja. – S. 2.
134. Ziemstwa rosyjskie i polacy // Kurjer Lwowski. – 1896. – № 127. – S. 2-3; N 128. – S. 2.
135. Из истории отношений между церковью и государством в Западной Европе // Знание. – СПб., 1876. – № 8. – С. 1-63; № 9. – С. 1-38.
136. Из централизованной страны // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 38, 1 июня. – С. 24. Про боротьбу політичних партій у Франції
137. Из централизованной страны // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 512.
138. Император Тиберий: рассуждение pro venia legendi М. Драгоманова // Университетские известия [Киев]. – 1864. – № 1, январь. – С. 1-57; № 2, февраль. – С. 1-58.

139. Император Тиберий: рассуждение М. Драгоманова. – Київ : Университет. тип., 1864. – [4], 112 с.
140. Император Тиберий : рассуждение pro venia legendi // Хроніка'2000. – Вип. 79 : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 6-109.
141. Историческая Польша и великорусская демократия // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – 1881. – № 3, 23 авг. – С. 2-4; № 4, 30 авг. – С. 2-6; № 5, 6 сент. – С. 1-4; № 6, 13 сент. – С. 3-5; № 7, 20 сент. – С. 3-6; № 8, 27 сент. – С. 2-4; № 9, 4 окт. – С. 3-5; № 10, 11 окт. – С. 3-5; № 11, 11 окт. – С. 2-8; № 12, 25 окт, 1. – С. 3-7; № 13, 1 нояб. – С. 2-5; № 14, 8 нояб. – С. 2-6; № 15, 15 нояб. – С. 3-8; № 16, 22 нояб. – С. 2-6; № 17, 29 нояб. – С. 3-7; № 18, 6 дек. – С. 3-5; № 19, 13 дек. – С. 3-9; № 20, 20 дек. – С. 4-8. Рец.: / В Женеві ... // Світ. – 1881. – № 8-9. – С. 162; Przedswit. – 1881. – № 3-4.
142. Историческая Польша и великорусская демократия = La Polognehistorique et la democratic Moscovite. – Женева : H. Georg Libraire ed. : Работник ; Громада, 1881. – 511 с., VIII с.
143. Историческая Польша и великорусская демократия // Киевская старина. – 1906. – Т. 92. – Кн. 1. – С. 1-35. – [З передмовою, С. 1-2. – Підп.: В.Н.].
144. Историческая Польша и великорусская демократия. – Киев : Типо-литограф. М. Є. Заездного, 1917. – 143, [2] с.
145. Из листів М. П. Драгоманова до Л. М. Драгоманової про Австро-Угорську Русь [1876 р.] // Народ. – 1895. – № 15-16, 1-15 серп. – С. 249-254. – [З приміт. М. Павлика, с. 250. 251].

146. Інтереси польського панства і Правдянська наївність // Народ. – Львів, 1891. – № 3, 1 лют. – С. 126-129.
147. Історія політичних думок у старині й середніх віках: (Як люди доходили до думок про свободу, рівність і право народу). Обробив для самоосвіти К. Пушкар. – Львів (Яворів), 1933. – 48 с, іл. і портр. – [(Самоосвіта. – № 40. Відділ сусп.-політ. наук). – Це видання – переробка 1-ої частини праці М. П. Драгоманова “Старі хартії вільності”. – 2-е вид.]. Рец.: Левицький В. // Життя і знання. – 1934. – Ч. 80. – № 5.
148. Іще з поводу статті д. Арабажина / “Галицко-русское общественное движение” // Народ. – 1893. – № 14, 13 лип. – С. 130. – [Підп.: Українець].
149. I contadini russo-ukrainian sotto i liberali ungheresi // Rivista Internazionali del socialismo. – Milano, 1880. – № 4.
150. Il movimento letterario ruteno in Russia e Gallizia (1798-1872) // Rivista Europea. – Firenze, 1873. – Vol. 1. – P. 476-489; Vol. 2. – P. 63-90.
151. Il movimento letterario ruteno in Russia e Gallizia (1798-1872). – Firenze, Tipografia editrice dell’associazione, 1873. – 46 p.
152. “К вопросу о либерализме и “социальных революционерах” в России” : письмо в редакцию “Социалиста” / вступ. ст., коммент. С. Злупка // Україна в минулому. – Київ, Львів, 1993. – Вип. 4. – С. 139-148.
153. К вопросу о национальностях в России: по поводу заметки “Kurjer Lwowski” // Свободная Россия. – 1889. – № 2. – Апрель. – С. 8-9.
154. К вопросу о национальностях в России: По поводу заметки “Kurjer Lwowski” // Драгоманов М.

- Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 864-869.
155. Козаки / [пер. з нім. М. Павлик]. – Львів : Накладом Укр.-руської видав. Спілки ; [Друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, під зарядом К. Бернарського] 1906. – 50 с. – (Літ.-наук. б-ка.; відповідає за ред. В. Гнатюк; ч. 121). Рец.: Гнатюк В. // Літ.-наук. вістник. – 1906. – Т. 33. – Кн. 2. – С. 390; Дорошенко Д. // Нова громада. – 1906. – № 6. – С. 166.
156. Козацькі спомини й громадські потреби в Кубанщині // Громада: укр. збірка, впорядкована М. Драгомановим. – № 5. – Женева : Печатня “Громади”, 1982. – Ш. – С. 225-230. – [Підп.: М.Д.].
157. Козацкие традиции на Украине // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 35, 1 дек. – С. 13-14.
158. Козацкие традиции на Украине // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 592-593.
159. Конституция и народ // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1883. – № 53, 20 янв. – С. 1-2.
160. Конституция и народ // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 652-657.
161. Костомаров і штунда на Україні // Народ. – Львів, 1891. – № 15-16. – С. 229-231. [підп.: М. Д.]
162. Критика карти Руси-України д. Величка, написана М. П. Драгомановим для виділу “Просвіти” // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 2. – С. 159-161. – [У кінці дата.: Софія, 14/Ш 1894 р. Шостий лист М. Драгоманова К. Паньківського].

163. Критика М. П. Драгомановим ігнорування українського національного питання російськими і польськими революціонерами // Хрестоматія з історії України: ХІХ – початок ХХ століття : навч. посіб. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / упоряд. В. Г. Сарбей. – Київ, 2000. – С. 162-165. Уривок праці “Историческая Польша и великорусская демократия”.
164. Kosaken // Allgemeine Encyclopadie der Wissenschaften und Kunste / von J. S. Ersch und J. G. Gruber. 2. Section / herausgegeben von August Leskein. 39. Theil. – Leipzig, 1886. – S. 126-137.
165. Congresso Archeologica, Kiev, nel Agosto 1874 // Rivista Europea. – Firenze, 1875. – Січень. – С. 412-416.
166. Congresso Archeologica, Kiev nel Agosto 1874: Археологічний конгрес у Києві в серпні 1874 р. // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Зладив М. Павлик. – Т. 3. – Львів: Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1906. – С. 40-46. – Укр.
167. Ленорман Ф. Руководство к древней истории Востока до персидських войн / Ф. Ленорман; под ред. М. П. Драгоманова; пер. с фр. И. Каманина // Университетские известия. – 1875. – № 3. – С. 1-32; № 4. – С. 33-56; № 5. – С. 57-80; № 6. – С. 81-96; № 7. – С. 97-128; № 8. – С. 129-144; № 9. – С. 145-168; № 10. – С. 169-209; № 12. – С. 211-234; 1876. – № 3. – С. 235-258; № 4. – 259-274. Рец.: Гулак Н. // Кавказ. – 1879. – № 218, 219.
168. Ленорман Ф. Руководство к древней истории Востока до персидських войн / Ф. Ленорман; под ред. М. П. Драгоманова; пер. с фр. И. Каманина. – Київ: Унив. тип., 1876. – 209, III с.: табл.

169. Либерализм и земство в России // Свободная Россия. – Женева, 1889. – № 1.
170. Либерализм и земство в России. – Geneve : H. Georg, 1889. – 64 с.
171. Либерализм и земство в России. 1: Земский либерализм в России 1858-1883). 2: Самодержавие, местное самоуправление и независимый суд // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 785-857.
172. Листи з України // Народ. – 1893. – № 7, 8 квіт. – С. 57-62 ; № 14, 15 лип. – С. 119-122 ; № 17, 1 верес. – 180-182; № 19-20, 1-15 жовт. – С. 237-240. Про українофільство та його засади.
173. Листи на Наддніпрянську Україну // Народ. – 1893. – № 15, 1 серп. – С. 142-144 ; № 16, 15 серп. – С. 165-169 ; № 17, 1 верес. – С. 182-186 ; № 18, 15 верес. – С. 194-198 ; № 19-20, 1-15 жовт. – С. 218-224 ; № 21, 1 листоп. – С. 258-263 ; № 22, 15 листоп. – С. 279-285 ; 1894. – № 1, 1 січ. – С. 4-8 ; № 2, 15 січ. – С. 26-29. З приводу листів Б. Грінченка (Вартового) до М. Драгоманова у справі національного питання та культурної автономії.
174. L'Europe Orientale, son etat present, son organisation. – Paris : Bailliere ed., 1873. – P. 211-212.
175. La question de la liberte religieuse en Russie // Revue Internationale. – Рим, 1889. – 25 Janvier.
176. La Confederation Suisse par Sir Fr. Ott. Adams et C. D. Cunnigham, edition grancaise avec notes et Addition par H. G. Loumyer 1890. Les Apes Suisses. Etudes Historiques et Nationales (Les Aples et la liberte. Les Landsgemeinde de la Suisse) par Rambert 1889 [Рец.] // Народ. – 1891. – № 10-12. – С. 175-176. – Підп.: М. Др.

177. La Litterature oukrainienne proscrite par le gouvernement russe : rapport presente au Congres litteraire de Paris (1878). – Geneve : Georg, 1878. – 44 p. – У кінці дата: I-er Juin 1878. За даними М. Павлика, ця праця перекладена сербською, італійською та іспанською мовами.
178. La Russie d'Europe // Reclu E. Nouvelle Geographie Universelle / Reclu E. – Paris, 1880. L'Europe, Scandinave et Russe. – P. 483-558. М. П. Драгоманов опрацював розділ про Україну, хоча прізвище його ніде в томі не вказане. Про це див.: Громада. – Вип. 5. – С. 1.
179. Der kleinrussische Internationalismus // Jahrbuch fur Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. – Zurich, 1880. – S. 422-431.
180. Le tyrannicide en Russie et l'action de l'Europe occidentale. – Geneve : Imprim. du "Rabotnik" et "Hromada", 1881. – 16 p.
181. Le terrorisme et la liberte en Russie. – Geneve : M. Elpidene, 1891. – 32 p.
182. Les nations de l'Europe Orientale et le socialisme international // La Revue socialiste. – Lyon, 1880. – N 12, 20 aout – P. 501-509; N 13, 5 sept. – P. 516-525.
183. Les pausans russo-oukrainiens sous le liberaux hongrois // Le Travailleur. Geneve. – 1877. – N 1. – S. 23-26; № 4. – S. 20-24. – Теж італ. мовою: Rivista Internazionale del socialismo. – 1880. – N 1.
184. Lex Jusephovicia и галицки адвокати еи // Друг. – Львів, 1876. – № 16. – 15 (27) серп. – С. 253-255. Про заборону українського слова в Російській імперії.
185. М. Бакунин и русские прогрессисты 60-х годов в вопросе о польско-украинских отношениях // Киевская старина.

- 1906. – Т. 92. – Кн. 3-4. – С. 320-367. Є частиною праці “Историческая Польша и великорусская демократия”.
186. М. Драгоманов про “Історію русів” / прим. О. Крук // Пам’ять століть. – 1996. – № 2. – С. 51-55.
187. Малі замітки й запити про сучасні справи // Народ. – Львів, 1891. – № 2. – С. 28-31; № 8. – С. 133-135. Ряд заміток про політичне життя Галичини та про національне питання в Ірландії.
188. Малоруський інтернаціоналізм // З починів українського соціалістичного руху. Мих. Драгоманов і женецький соціалістичний гурток / Instytut sociologiczny Ukrainien ; зладив М. Грушевський. – Wien, 1922. – С. 161-169.
189. Малоруський інтернаціоналізм // Київ. – 1991. – № 8. – С. 111-115.
190. Малоруський інтернаціоналізм // Вісн. АН УРСР. – 1991. – № 8. – С. 68-74.
191. Матеріали для малоруської історії в італійських архівах // Друг. – 1877. – № 1, 8 січня. – С. 14-15.
192. Малорусские народные предания и рассказы. Свод Михаила Драгоманова. Издание Юго-Западного Отдела Императорского Русского Географического общества. – Київ : Типогр. М. П. Фрица, 1876. – XXV, 436 с. – Зі змісту: VIII. Рассказы о церковных лицах и явлениях. IX. О явлениях жизни семейной и общественной. X. Предания о лицах и явлениях политических /исторических/. XI. Предания о местностях.
193. Матеріали для культурної й громадської історії Західної України. Видає Комісія Західної України Всеукраїнської Академії наук. Т. І. Листування І. Франка і М. Драгоманова зібрано з автографів Наукового

- товариства імені Шевченка і Українського національного музею у Львові. – Київ, 1928. – IV, 508 с.
194. Матеріали для малоруської історії в італійських архівах // Друг. – 1877. – № 1, 8 січ. – С. 14-15. – Підп.: М.
195. Микола Іванович Костомарів: житєписний очерк // Світ. – 1881. – № 1, 10 січ. – С. 15-17; № 2, 10 лют. – С. 29-31. – [Дата: Писано 26 грудня 1880. – Підп.: М.Д.]
196. Микола Іванович Костомаров: житєписний очерк. – Львів : [Накладом Укр.-руської видавничої спілки], 1901. – 41 с. – (Літ.-наук, б-ка, № 9).
197. Микола Іванович Костомаров // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 134-144.
198. Михайл Александрович Бакунин : критико-биогр. очерк М. П. Драгоманова. – Казань : Типогр. Д. М. Гран, 1905. – 121 с.
199. Михайло Драгоманов: документи і матеріали. 1941-1994 / Ін-т української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Наукове т-во ім. Т. Шевченка, Національний музей літератури України, Центральний державний історичний архів України у Львові. – Львів, 2001. – 731 с. – Із змісту: Прохання М. Драгоманова, подане диканові історико-філологічного факультеру Університету Св. Володимира, про дозвіл скласти іспит на ступінь магістра загальної історії або клопотання перед Радою університету про відрядження з цією метою до харкова на два місяці. – С. 63-64; Прохання М. Драгоманова до ректора Університету Св. Володимира дозволити подати дисертацію в історико-філологічний факультет. – С. 69; Прохання

- доцента М. Драгоманова до ректора університету Св. Володимира дозволити прочитати ситематичний курс лекцій з загальної історії. – С. 86-87; Прохання М. Драгоманова до попечителя Київського учбового округу дозволити прочитати публічну лекцію “Про галицько-руські літературні товариства з 1848 до 1874 р.”. – С. 89; Програма публічних лекцій з загальної історії М. Драгоманова на 1-у половину 1875 р. – С. 89-90.
200. Михайло Петрович Драгоманов. 1841-1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів / упоряд. М. Павлик. – Львів, 1896. – 441 с.+34 с.
201. Мнения доцентов Фортинского и Драгоманова о сочинениях магистра И. Лучицкого : (приложение к протоколу Совета 3 мая 1874 г.) // Университетские известия. – 1874. – № 7. – С. 49-56. Оцінка М. Драгомановим праці І. Лучицького “Феодальна аристократия и кальвинисти во Франции. – С. 52-56.
202. Московские славянофилы и самодержавие // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1883. – № 60, 1 мая. – С. 1-3.
203. Московские славянофилы и самодержавие // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 708-715.
204. Мужичькі бунти й письменні бунтарі // Вибрані твори : збірка політичних творів / з приміт. і за заг. ред. Павла Богацького. – Прага ; Нью-Йорк : Накладом укр. поступових товариств в Америці, 1937. – Т. 1. – С. 193-205.
205. Michel Bakounine : esguisses et notes biographiques // Correspondence de Michel Bakounine: lettres a Herzen et a Ogareff (1860-1874) / Michel Bakounine ; publiees avec

- preface et annotations par Michel Dragomanov ; trad. De Marie Stromberg. – Paris, 1896. – P. 1-101.
206. На увагу українолюбцям у Росії // Народ. – 1890. – № 10, 15 трав. – С. 152-154. [З приміт. ред. на с. 154]. Стаття спрямована проти сіяння національної нетерпимості до росіян, як це робила “Правда”. Рец.: Торський В. Відповідь М. Драгоманову / В. Т. // Правда. – Львів, 1891. – Т. 1. Вип. 2. – С. 103-107; Кримський А. // Правда. – Львів, 1890. – Т. 3. – Вип. 8. – С. 127-130.
207. На увагу українолюбцям у Росії // Народ. – 1891. – № 8, 15 квіт. – С. 121-126.
208. На увагу українолюбцям у Росії // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці, у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 300-305.
209. На увагу українолюбцям у Росії // Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1, кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 41-48.
210. Надежды и разочарования в западном славянстве: по поводу жалоб газеты “Застава” на русскую политику // Киевский телеграф. – 1875. – № 69.
211. Народна Рада в Турції й справа союзу наших партій // Народ. – 1891. – № 17-18, 1 верес. – С. 247-248.
212. “Народная Воля” о централизации революционной борьбы в России // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 37, 15 мая. – С. 8-9; № 38, 1 июня. – С. 11-15.
213. “Народная Воля” о централизации революционной борьбы в России. – Geneve : Impr. De la “Parole Libre”, 1882. – 32 p.

214. "Народная Воля" о централизации революционной борьбы в России // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 391-412.
215. Науковий метод в етнографії // Школьний часопис. – Львів, 1887. – 68 с. – Рец. на кн.: Етнографія Славянщини / написав О. Стодольський. – Львів, 1887.
216. Науковий метод в етнографії // Товариш: письмо літературно-наукове. – 1888. – Ч. 1. – С. 15-30. – Рец.: Етнографія Славянщини. Написав О. Стодольський (О. Стодольський – псевдонім О. Я. Кониського). – Львів, 1887.
217. Науковий метод в етнографії // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 117-128. – Рец на кн.: Етнографія Славянщини / написав О. Стодольський. – Львів, 1887.
218. Нації Східної Європи та інтернаціоналізм, соціалізм // З починів українського соціалістичного руху. Мих. Драгоманов і женевський соціалістичний гурток / Inststut sociologsque Ukrainien ; зладив М. Грушевський. – Wien, 1922. – С. 169-186.
219. Нові дослідження в південно руській історії / передм., пер. з рос. Л. Т. Комзюк // Волинь. – Луцьк, 1993. – 13 лип. (№ 78). – С. 2. Публікація частини праці М. Драгоманова "Новые исследования в южнорусской истории".
220. Нові книги // Народ. – 1893. – № 9, 8 трав. – С. 82. Рец.: История английского народа / Грина ; Le passe etl'venir

- des trades unions / par G. Howel : [переклад на фр. з англ.] ; La Revue des Revues (Париж).
221. Нові книги // Народ. – 1891. – № 13-14, 15 лип. – С. 216. Рец.: Tableau des origines et de l'évolution de la famille et de la propriété / M. Kovalevsky. – Paris, 1890; Modern customs and ancient laws of Russia / M. Kovalevsky. – London, 1891.
222. Нові слова в “Правді” // Народ. – 1895. – № 11, 1 черв. – С. 170-174. – [Зприміт. на с. 170-174]. З приводу статті Січовика (І. Стешенка) “Історичний розвиток і сучасне становище української справи в Росії”.
223. Ново-Кельтское и провансальское движение во Франции // Вестник Европы. – 1875. – Т. 4, кн. 8. – С. 688-740; Т. 5, кн. 9. – С. 153-203.
224. Новые русские статьи по польскому вопросу // Вольное слово. – 1882. – № 21, 3 янв. – С. 6-8; № 22, 17 янв. – С. 5-7. – Рец.: В. Д. Спасович “Маркиз А. Велепольский, его жизнь и политика в польско-русском конфликте и вопросе”, надрук. у “Вестнике Европы” 1880, кн. 10, с. 493-535; кн. 11, с. 241-280.
225. Новые русские статьи по польскому вопросу // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 552-564.
226. Новыя движенія среди русскихъ галичанъ // Драгоманов М. П. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1: Центр и окраины. – С. 457-480.
227. Niewolnictwo wewnetrzne I wojna za oswobodzenie (przekład z rosyjskiego). – (Krakow) : Czcionkami drukarni “Czazu”, 1887. – 54 s.

228. О давнейших и новейших российско-болгарских отношениях. Софія, 7(19) лип. // Діло. – 1890. – Ч. 156, 12 лип. – С. 1-2. Зі змісту: Надії болгар на “Діда Івана”. Російська грекоманія. Погодін і перші слов’янофіли. Заслуги Івана С. Аксакова для болгарського відродження. Московський слов’янський комітет (1858). Болгарський церковний спір. Зміни російських симпатій на сторону болгар.
229. О давнейших и новейших российско-болгарских отношениях. Софія, 28 лип. // Діло. – 1890. – Ч. 173, 1 серп. – С. 1-2; Ч. 174, 2 серп. – С. 1-2. Зі змісту: Звільнення. Перші прояви гострого невдоволення. Російські офіцери і чиновники в Болгарії. Партійні інтриги і боротьба. Розчарування І. С. Аксакова. Переворот 1881 р. Проекти Олександра Кальбарса і австрійська дипломатія. Детронізація кн. Олександра Регентія. Микола Кавльбарс і Фердинанд Кабарг.
230. О русских кружках в Вене // СПб. ведомости. – 1868. – № 102, 16 (28) апр. – С. 1. –[Без підп.].
231. О русских кружках в Вене // Хроніка’2000. – Вип. 79 : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 296-302.
232. О состоянии женщины в первый век Римской империи: пробная лекция, читанная в Университете Св. Владимира для получения звания приват-доцента М. Драгомановым. – Киев : Университетская тип., 1864. – 33 с.
233. О состоянии женщины в первый век Римской империи: пробная лекция, читанная в Университете Св. Владимира для получения звания приват-доцента

- М. Драгомановым // Университетские известия. – К., 1864. – № 5, май. – С. 1-33.
234. О состоянии женщины в первый век Римской империи: пробная лекция, читанная в Университете Св. Владимира для получения звания приват-доцента М. Драгомановым // Хроніка'2000. – Вип. 79 : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту: А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 110-141.
235. От группы социалистов-евреев: [О пропаганде социализма среди евреев Восточной Европы и об основании с этой целью в Женеве “Вольной еврейской типографии”]; [Обращение к социалистам-евреям украинской области]; Программа для собирания литературных материалов о евреях России и Галиции. – Женева : Работник ; Громада, 1880. – 8 с. У кінці другого звернення: М. Драгоманов, А. Ляховицький, М. Павлик.
236. Отзывы французской журналистики об Археологическом съезде в Киеве // Киевский телеграф. – 1875. – № 3, 6 янв.; № 4, 8 янв.
237. Отношение великорусских социалистов 70-х годов в народно-федеральному направлению // Киевская старина. – 1906. – Т. 93, кн. 5-6. – С. 1-42; кн. 7-8. – С. 275-337.
238. Очерки историографии в древней Греции: статья приват-доцента Драгоманова // Университетские известия [Киев]. – 1868. – № 1, Январь. – С. 1-27; № 5, Май. – С. 1-13; № 6, Июнь. – С. 1-12.
239. Очерки историографии в древней Греции: статья приват-доцента Драгоманова // Хроніка'2000. – Вип. 79 :

- Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 162-210.
240. Палатинский холм в Риме по новейшим раскопкам (1847-1872) (Посв. К. О. Полевичу) // Журнал Министерства народного просвещения. – 1873. – Ч. 169, № 10, октябрь. – С. 221-259. – [До статті додані рисунки].
241. Паралелі по обох боках Збруча // Народ. – 1893. – № 19-20, 1-15 жовт. – С. 245-246; № 23-24, груд. – С. 321-322. Про нагальні питання українського суспільно-політичного життя.
242. Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1926.
243. Переднє слово // В поті чола : образки з життя робучого люду / написав Іван Франко. – Львів, 1890. – С. I-IV.
244. Переднє слово // З починів українського соціалістичного руху. Мих. Драгоманов і женеvський соціалістичний гурток / Inststut sociologsque Ukrainien; зладив М. Грушевський. – Wien, 1922. – С. 103-150.
245. Перли рутенства // Народ. – 1891. – № 2, 15 січ. – С. 22-23. – [Без підп.]. Замітка з політичного життя Галичини.
246. Письма з Болгарії. Софія, 19 жовт. // Діло. – 1888. – 22 жовт., ч. 236. – С. 1-2. Зі змісту: Відкриття Народного зібрання. Промова Князя. Голоси опозиції. Заява міністра Сталеборова. Справа македонська. Смерть гр. Гренауде. Нові журнали. Перебудова вулиць Софії.
247. Письма з Болгарії. Софія, 31 жовт. // Діло. – 1888. – 12 листоп., ч. 252. – С. 1. Зі змісту: Новини із Народного зібрання. XX річниця смерті письменника і політичного

- діяча Сави Чаковського в Котел. Дві цікаві статті XXV тому журн. "Переодические писания".
248. Письма з Болгарії. Софія, 29 листоп. // Діло. – 1888. – 7 груд., ч. 270. – С. 1-2. Зі змісту: Новини. Пам'ятник польському і угорському королеві Владиславові Варненському.
249. Письма з Болгарії. Софія, 19 груд. // Діло. – 1888. – 24 груд., ч. 284. – С. 2. Зі змісту: Смерть і похорони б. екзарха Антіма I. Його заслуги для Болгарії. Різдвяні свята у Болгарії.
250. Письма з Болгарії. Софія, 28 ст. ст. жовтня // Діло. – 1889. – № 247/248, 3 лист. – С. 1. Зі змісту: Нові поголоски про оголошення політичної нежалежності Болгарії. Опозиційний друк про теперішню ситуацію.
251. Письма з Болгарії. Софія, 4 січ. // Діло. – 1891. – Ч. 14, 17 січ. – С. 2. Із змісту: Російські нігілісти і революціонери в Болгарії. Російська нота до болгарської влади. Нові екстерновані.
252. Письма з Болгарії. Софія, 29 січ. // Діло. – 1891. – Ч. 28, 5 лют. – С. 1. Закінчення справи російських нігілістів у Болгарії.
253. Письма з Болгарії. Софія, 14 трав. // Діло. – 1891. – Ч. 112, 29 трав. – С. 1. Зі змісту: торжество Кирила і Мефодія. Благодійне товариство Св. Кирила та Мефодія.
254. По поводу заметки о моей диссертации: (личное дело и общий вопрос) // Киевский телеграф. – 1864. – № 25, 6 марта. – С. 95-96.
255. Погляд М. П. Драгоманова на українську історію: (Єго стаття по поводу переписки д. Куліша з Крашевським і Павликом) // Народ. – 1895. – № 17, 20 серп. – С. 263-268.

- [З приміт. М. Павлика, с. 263, 266, 267. – Стаття М. П. Драгоманова написана в 1893 р.]
256. Подолинський С. Про те, як наша земля стала не наша. – Женева, 1877. [¾ цієї праці написав М. Драгоманов. Про це див.: Життя і слово. – 1894. – Т. 1. – Кн. 2. – С. 289].
257. Политические сочинения / М. П. Драгоманов; под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Т. 1. Центр и окраины. – Москва: Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1908. – XXXII, 486 с. – [Кистяковский Б. М. П. Драгоманов. Его политические взгляды, литературная деятельность. – С. IX-XXXV]. Зі змісту: Передмова Б. Кістяковського “М. П. Драгоманов. Его политическіе взгляды, литературная деятельность и жизнь”. Далі праці М. Драгоманова: Восточная политика Германии и обрусение. – С. 1-216; Евреи и поляки в Юго-Западном крае. – С. 217-267; Русские в Галиции. – С. 268-342; Литературное движение в Галиции. – С. 343-417; Литературно-общественні партіи в Галиции. – С. 418-456; Новыя движенія среди русских галичан. – С. 457-480; Всеобщее голосование и русины в Австрии. – С. 481-486.
258. Политические сочинения / М. П. Драгоманов; под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Т. 2. – Москва: Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1908. – Из змісту: Внутреннее рабство и война за освобождение: Хуже невозможно. – Меньше нельзя / перекл. на польську мову. – С. 75-109; Детоубийство, совершаемое русским правительством: Женщины процесса московских социалистов. – С. 122-136; Были бы болото, а черти будут! (Из Общего Дела, № 35). – С. 266-284; Вниманию социалистов-эмигрантов из России. – С. 315-318. Безцеремонность г. Каткова и его лжесвидетелей. – С. 455-460; Всеобщее голосование русинов в Австрии. – С. 481-482; Г. Галаган – для духу. –

- С. 490; Германство на Востоке и московщина на Западе. – С. 491-511; Балтийский федералист. Политическое, безцензурное либеральное ежемесячное издание / Der baltische Fuderalist. Politische unzensirte Liberale Monatschrift N 1, August 1882. Geneve, Libraire Elpidine. – С. 521-524; Бедненькие самодержцы! – С. 590-591; Гете и Шекспир в переводе на украинский язык. – С. 599; Война с памятью о Шевченко. – С. 600-601; Всеобщий переполюх в Галиции. – С. 604-608; Батьківщина об арестах в Галиции. – С. 612-614; Динамитно-анархическая эпидемия и самоуправление. – С. 682-707; Высочайшая резолюция о проектах о земских начальниках гр. Дм. Толстого. – С. 858-863.]. Рец.: Єфремов С. Політична спадщина Драгоманова // Рада. – 1908. – Р 29. – 5 (18) лют. – С. 3; Житецький І. // Вестник Европы. – 1908. – Кн. 9. – С. 376-380; Житецький В. П. Драгоманов (и его политические сочинения) // Русские ведомости. – 1908. – № 152; Житецький І. // Русское богатство. – 1909. – № 1. – С. 169-170; Павлик М. // Діло. – 1908. – № 71-75.
259. Положение и задачи науки древней истории // Журнал Министерства народного просвещения. – 1874. – Ч. 175, № 10, октябрь. – С. 152-181. Вспуна лекція в Університеті Св. Володимира до лекційного курсу з давньої історії.
260. Положение и задачи науки древней истории // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 60-83.
261. Положение и задачи науки древней истории // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов ;

- ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – С. 15-52.
262. Польская и великорусская политическая печать 70-х годов по вопросу о народно-федеральном направлении // Киевская старина. – 1906. – Т. 93, кн. 7-8. – С. 275-337.
263. Польский вопрос в Познани и у нас // Киевский телеграф. – 1875. – № 18, 9 февр.; № 19, 11 февр.
264. Польський демократ про українство й соціалізм // Громада. – Женева, 1879. – Кн. 4. – С. 354. – [Рец. на ст.: Milkowski Z. Sprawa ruska... // Dziennik Poznanski. – 1879. – N 17. – P. 323].
265. Порабощающийся народ // Народ. – 1895. – № 5, 5 березн. – С. 60-63. – Рец.: Порабощаемый народ / Ф. Вовк. – Львів, 1894.
266. Порабощающийся народ // Народ. – 1895. – № 5, 1 берез. – С. 60-63. Рец.: Порабощаемый народ / Ф. Вовк. – Львів, 1895.
267. Прибавление к польскому переводу статьи “Земский либерализм в России” // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 838-843. [У кінці дата: Женева, 2 мая 1889 г.].
268. Пригода д. Іловайського в Галичині: маленька картинка із слов'янської патології // Громадський друг. – 1878. – № 1. – С. 49-64. [Про арешт відомого рос. історика Д. І. Іловайського, який знайомився з археологічними розкопками в столиці Галицько-Волинського князівства].
269. Про братство христителів або баптистів на Україні // Хлібороб (Коломия). – 1892. – № 21-22, 25 листоп. –

- С. 160-162; 1893. – № 23-24, 1 січ. – С. 173-175; 1893. – № 1, 1 січ. – С. 2-4.
270. Про Брацтва Хрестителів або Баптистів на Україні / написав Михайло Драгоманов, бувший учитель у Вищому Училищі в Києві. – Коломия: Накладом М. Павлика; друк М. Білоуса, 1893. – 23 с. Зміст: I. Початок віри баптистів. II. Баптисти по чужих сторонах. III. Віра українських баптистів. IV. Переслідування баптистів на Україні. Рец.: Хлібороб. – Коломия, 1893. – № 4, 1 берез. – С. 24.
271. Про віча / вид. Г. Р. Молодик. – Львів: З друк. Т-ва ім. Т. Шевченка, 1877. – 64 с. – Підп.: Д.В. і П.К [криптоніми М. Драгоманова і М. Павлика, Г. Р. Молодик – псевдонім М. Павлика і декількох членів “Академічного братства”]; Зміст: Михайло Петрович Драгоманов: 1841-1895: Його ювілей. – С. ХХП. – Давні українсько-руські віча: Державні й судові; Теперішні українські сільські віча; Теперішні віча народні; Новіші русько-українські віча; Ремісницькі віча в руській Галичині; Початок віч мазурських; Додаток про сподівані зміни громадські в соймі.
272. Про “Історію Русів” / подали до друку О. А. Крук, І. В. Верба // Наука і суспільство. – 1995. – № 11-12. – С. 26-30. [Незакінчений рукопис М. Драгоманова].
273. Про календар / написав М. Драгоманов ; пул. І приміт. М. Павлика // Промінь. – 1905. – № 5, 1 марта. – С. 64-65; № 6, 15 марта. – С. 77-79. Про запровадження григоріанського календаря.
274. Про козаків // Про “Івана Підкову” та про козаків в творах Т. Г. Шевченка: збірка статтів [передм. І прим. П. Тихого]. – [Х.]: Вид. Обл. союзу споживчих кооперативів півдня Росії, 1920. – С. 31-33.

275. Про татар та турків // Ілюстрована бібліотека для молодіжи, мешчан и селян / ред. Омелян Попович. – Чернівці, 1891. – Кн. 1/12. – С. 98.
276. Про те, як наша земля стала не наша / С. Подолинський, М. Драгоманов. – Женева, 1877.
277. Про українських козаків, татар та турків. – Київ : В тискарні В. И. Давиденко, Року Божого 1876. – [2], 69 с. – Рец.: Василевський С. // Учебно-воспитательная библиотека. – Москва, 1876. – Т. 2. – С. 41-43; М. С. // Одесский вестник. – Одесса, 1876. – № 231; Правда. – Львів, 1876. – № 15, 3 серп. – С. 582-283.
278. Про українських козаків, татар та турків. – Чернівці, 1903. – 32 с. (Наука і розвага ; Народна б-ка ; Ч. 2).
279. Про українських козаків, татар та турків / Т-во “Просвіта” у Києві, № 1; З додатком про життя Драгоманова Д. Дорошенка. – Київ : [Друк. Т-ва Н. А. Гирич], 1906. – 64 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві ; № 1).
280. Про українських козаків, татар та турків / зложив М. Драгоманов ; з додатком про життя Драгоманова. – Київ : [Друк. Першої друк. спілки], 1909. – 61 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві ; № 33).
281. Про українських козаків, татар та турків / [передм. І. Крип’якевича]. – 3-тє вид., виправл. – Львів : Вид-во Т-ва “Просвіта”; Друк. Наук. тов. ім. Шевченка, 1913. – 56 с, іл. – (Вид-во Тов-ва “Просвіта”, ч. 367).
282. Про українських козаків, татар та турків. – 3-є вид. – Київ : Криниця ; Друк В. П. Бондаренка та П. Ф. Гніздовського, 1913. – 52 с. – (Вид-во Т-ва “Криниця” ; № 10).

283. Про українських козаків, татар та турків / з додатком про життя М. Драгоманова [Д. Дорошенко]. – 4-е вид. – Київ : Друк. Т-ва “Час”, 1917. – 50 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві. № 1).
284. Про українських козаків, татар та турків. – Чернівці : Видання тов. “Руської бесіди”, 1924. – 64 с. – Бібліотека пластового “курня в Клепарові”. – Фонд НБ НПУ.
285. Про українських козаків, татар і турків : наукова праця. З додатком про життя Михайла Драгоманова / М. П. Драгоманов. – Київ : Вид-во хідожньої літератури “Дніпро”, 1991. – 45 с. – Фонд НБ НПУ.
286. Про українських козаків, татар та турків // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 175-203.
287. Про українських козаків, татар та турків // Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – С. 195-239.
288. Про хліборобство. Розмова третя : як де земля поділена і як би треба її держати / С. Подолинський, [М. Драгоманов]. – [Лейпциг], 1877. – 176 с.
289. Провансальское движение во Франции // Вестник Европы. – 1875. – Т. 11, август. – С. 688-740.
290. Программа по истории Древнего Востока, представленная Историко-филологическому факультету приват-доцентом М. Драгомановым // Университетские известия. – 1865. – № 10, октябрь. – С. 1-6.
291. [Промова М. П. Драгоманова на банкеті в честь М. І. Пирогова] // Прощание Киевского учебного округа с Н. И. Пироговым. – Киев, 1861. – С. XIV-XVI.

292. Пропащий час: Українці під Московським царством (1654-1876), з передмовою Михайла Павлика. – Львів, Друк. І. Айхельбергера і Сп., 1909. – 38 с. [Праця написана у 1879 р., призначалась для друку в шостому томі “Громади”].
293. Пропащий час : українці під Московським царством (1654-1876) / з передмовою М. Павлика ; уклад. В. Е. [В. М. Блакитний]. – 2-е вид. – Київ : Серп і молот, 1918. – 39 с. – (Вид-во “Серп і молот”. – № 7).
294. Пропащий час // Вільна Україна. – Детройт, 1955. – Ч. 6. – С. 26-29.
295. Пропащий час // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 559-574.
296. Пропащий час. Українці під Московським царством (1654-1876) / вступ., упоряд. прим. В. Довгича // Пам’ятки України. – 1991. – № 1. – С. 2-7.
297. Пропащий час. Українці під Московським царством (1654-1876) / упоряд. прим. Л. Г. Іванової // Український історичний журнал. – 1991. – № 9. – С. 131-143.
298. Пропащий час. Українці під Московським царством (1654-1876). З передмовою М. Павлика / голов. ред. С. З. Заремба – Київ, 1992. – 46 с. – Пам’ятка полемічної літератури.
299. Пропащий час // Історія філософії України : хрестоматія : навч. посіб. / упоряд. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русін, А. К. Бичко та ін. – Київ, 1993. – С. 380-382.
300. Пропащий час. Українці під Московським царством (1654-1876) / передмова М. Павлика // Пам’ять століть. – 2002. – № 5. – С. 3-19.

301. Пропаций час. Українці під Московським царством (1654-1876) / вступ П. Мовчана // Віче. – 2002. – № 11. – С. 48-55.
302. Пропаций час. Українці під Московським царством (1654-1876) // Переяславська рада 1654 року: (історіографія та дослідження) / НАНУ, Ін-т укр. археограф. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського; редкол. П. Сохань (гол. ред.), Я. Шашкевич (заст. голов. ред.), І. Гирич та ін. – Київ, 2003. – С. 221-236.
303. Пропаций час // Вибрані праці: у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. – Київ: Знання України, 2007. – С. 220-244.
304. Публічні збори русинів у Львові // Громада: українська часопись. – 1881. – Рік V. – Число 1. – С. 120-122.
305. Публікації в “Санкт-Петербурзьких ведомостях” (1865-1870) // Хроніка’2000. – Вип. 79: Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії, політик і людина / авт. проекту: А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 255-334.
306. Рай і поступ. – Коломия: ред. “Народа”, 1894. – 160 с.
307. Рай і Поступ / написав Михайло Драгоманов; передмова М. Павлика. – 2-е вид. Заходом М. Павлика; Друк. народова Ст. Манецького і Спілки. – Львів, 1899. – 138 с. – Хронологічна таблиця або часовий показ важніших пригод у поступі людей: С. 127-138.
308. Рай і поступ / [передм О. К. Коваленка]. – 3-є вид. – Київ: Вид-во “Ранок” [Друк П. Барського, 1906]. – 96 с.
309. Рай і поступ / [передм. М. Павлика]; – 4-те вид. – [Відень]: Наклад і друк партійної друкарні, 1915. – [3], 72 с. – (Партія укр. соціалістів-революціонерів).

310. Рай і поступ / [передм. О. К. Коваленка]. – [Вінніпег]: Накладом руської книгарні, 1916. – 80 с.
311. Рай і поступ. – Ірвінгтон: Вид-во “Кирило-Методіївського братства”, [1974]. – 80 с.
312. Революція й еволюція // Павлик М. Михайло Драгоманов і его роля в розвою України. – Львів: Друкарня Уділової, 1907. – С. 69-73.
313. Регуль // Руска читанка: для другої кляси середніх шкіл / [уклад.] Антін Крушельницький; [ілюстрації В. Кобринського]. – Львів, 1912. – С. 58-59. Оповідання М. Драгоманов з історії Давнього Риму.
314. Редакція “Слова” – скопці // Друг. – Львів, 1876. – № 14-15. – С. 244. Про безпринципне ставлення газети “Слово” до Емського указу (1876 р.)
315. [Рецензія] // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 44, 1 сент. – С. 4-5. Рец.: Балтийский федералист: политическое, безцензурное либеральное месячное издание = Der Baltische Federalist: politische unzensirte Liberale Monaschrift. – Geneve. 1882. – № 1.
316. [Рецензія] // Древняя и новая Россия. – 1876. – № 1. – С. 90-93. – Рец.: Дополнение к очерку славянорусской библиографии В. М. Ундольского, соержащее книги и статьи, пропущенные в первом выпуске хронологического указателя славяно-русских книг церковной печати в 1441 года по 1864 год, в особенности же перечень галицко-русских изданий церковной печати / сост. Як. Головацкий. – СПб., 1874.
317. [Рецензія] // СПб. Ведомости. – 1874. – № 314. – С. 2. – Рец. на кн.: Кулиш П. История воссоединения Руси. Т. 1-2 / П. Кулиш.

318. [Рецензія] // СПб. Ведомости. – 1874. – № 315, 14 нояб. – С. 2. – Рец. на кн.: *Storia dell'Italia Antica, scritta da Atto Vannucci, illustrata con monumenti. Vol. 1-III, dispeuse 1-53, Milano, 1872-1874.*
319. Робітницький рух за границею // Громада: українська часопись. 1881. – Рік V. – Число 1. – С. 129-135.
320. Росія перед переменою уряду // Народ. – 1894. – № 22, 15 листоп. – С. 339-341. – Рец. на кн.: *Russland vor einem Regime-Wechsel. Von A. Westlander. – Stuttgart, 1894.*
321. Руководство к древней истории Востока до персидских войн. Франсуа Ленорман / перевод под редакцией М. Драгоманова // Университетские известия [Киев]. – 1875. – № 3. – С. 1-32; № 4. – С. 33-56; № 5. – С. 57-80; № 6. – С. 81-96; № 7. – С. 97-128; № 8. – С. 129-144; № 9. – С. 145-168; № 10. – С. 169-209; № 12. – С. 211-234; 1876. – № 3. – С. 235-258; № 4. – С. 259-274. – Окр. видання: Киев: Университ. типогр., 1876. – 209, 3 с, табл.
322. Русія и балканско питање. Од М. Драгоманова / превод с рус. – Нови Сад: Издање Николе Марковича, Штампари а А. Пајевина у Новоме Саду, 1877. – XI, 63 с. Зміст: Тодорович П. Предговор. – С. III-XI. Нови сад 18 децембра 1877 год. I. Поштену ствар треба поштено радити. – С. 1-21; II. Унутрашнь и и сполјалньи Турци. Писмо уреднику “Нового Времени”. – С. 21-35. Женева 1876 г. Новембра 27-ог. III. Унутрашньє ропство и рат за ослобо’ненје. – С. 36-63.
323. Русини в Галичині : [виклад змісту ст. М. Драгоманова] // Правда. – 1874. – № 1. – С. 36-41; № 2. – С. 80-87; № 3. – С. 129-134; № 4. – С. 182-187; № 5. – С. 224-229; № 6. – С. 273-278; № 7. – С. 316-323; № 8. – С. 357-362; № 9. – С. 393-398.

324. Русини в "Revue Britannique" // Зоря. – 1889. – № 10. – С. 176.
325. Русини в "Revue Britannique" / подає М. Павлик // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 1. – С. 76-77. – Стаття написана в 1889 р.
326. Русини про Болгарію. Софія, 23 ст. ст. жовт. // Діло. – 1888. – Ч. 241, 29 жовт. – С. 1-2.
327. Русские в Галиции: литературные и политические заметки // Вестник Европы. – Санкт-Петербург, 1873. – Кн. 1. – С. 115-152; Кн. 2. – С. 769-798. – Подп.: М.Т-овъ. Рец.: И. Л.-н. Русские в Галиции: (письмо из Львова) // Голос. – 1873. – № 167, 18 июня. – С. 1-2.
328. Русские въ Галиціи // Драгоманов М. П. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1: Центр и окраины. – С. 268-342.
329. Русские в Галиции // Драгоманов М. Из наукової спадщини / М. Драгоманов; редкол. : В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Г. І. Волинка, О. С. Падалка, В. Ф. Погребенник (відп. секретар, упоряд. та прим.). – Київ : Знання України, 2010. – Кн. 1. Політологія. Культурологія. – С. 325-408.
330. Русские студенческие общества в Вене // Неделя. – Санкт-Петербург, 1875. – № 12. – С. 210-213.
331. Русские украинофилы и польская печать в 60-х годах // Выдумки "Киевлянина" и польских газет о малорусском патриотизме [статьи из "Киевского телеграфа" О. Миллера и др.]. – Киев, 1874. – С. 56-90.
332. Русский кулак и болгарская свобода // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 42, 1 авг. – С. 10-12.

333. Русский кулак и болгарская свобода // Драгоманов М. П. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 513-520.
334. Русько-українські селяни під угорськими лібералами // Всесвіт. – 1991. – № 12. – С. 187-190.
335. Рух науковий в Болгарії // Діло. – 1888. – Ч. 199.
336. Russische Nivellirungs Politik: // Neue freie Presse. – 1876. – Vienna, N 4273, 19 Juli. Про заборону царським указом українського слова.
337. Самодержавие и женский труд в России. – Фальшивые восторги охранителей. – История “Бахметьевского фонда”. – Тема египетская и песьи мухи. – Парии в России. – Война с памятью о Шевченко // Вольное слово. – 1882. – № 46. – С. 1-4.
338. Самодержавие, местное самоуправление и независимый суд // Свободная Россия. – 1889. – № 1. – Февраль.
339. Славянский съезд в Москве : изложение статьи Ю. Клачко о славянском вопросе // СПб. Ведомости. – 1867. – 15 окт. (№ 285). – С. 2; 17 окт. (№ 287). – С. 1; 24 нояб. (№ 325). – С. 1-2.
340. Славянските сказания за рождението на Константина Велики // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1890. – Т. 2. – С. 132-184; Т. 3. – С. 206-246.
341. Славянските сказания за рождението на Константина Великий. – София, 1890. – 41 с. Рец.: Византийский временник. – 1894. – Т. 1. – С. 242; V. J. // Archiv fur slavische Philologie. – 1891. – Bd. 13. – S. 134.
342. Славянское обозрение // Хроніка'2000. – Вип. 79 : Михайло Драгоманов – дослідник всесвітньої історії,

- політик і людина / авт. проекту : А. В. Толстоухов, В. П. Андрущенко. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2009. – С. 302-330.
343. Смерть Александра II // Драгоманов М. П. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 341-343.
344. Собрание политических сочинений М. П. Драгоманова = *Œuvres politique* : в 2 т. – Paris: Societe nouvelle de Libraire et d'edition, Печатається по инициативе и на средства украинцев-демократов. Изд. ред. "Освобождения". 1905-1906. – Т. 1 / предисл. П. С[труве]. – 1905. – VIII, 376 с. Рец.: Єфремов С. Відгук з життя та писменства: політична спадщина М. Драгоманова й баламутні заходи коло неї // Нова громада. – 1906. – № 6. – С. 157-162; Єфремов П. // Нова громада. – 1906. – № 6. – С. 166-170; Літ-наук вісник. – 1906. – Т. 34. – № 5. – С. 405-406; Русова С. Ф. // Былое. – 1906. – № 2. – С. 287-292; Broz R. // *Slovansky prehled*. – 1905. – S. 291; Chenais "La "Vilna Spilka" // *L'Europeen*. – 1905. – № 183-184.
345. Собрание политических сочинений М. П. Драгоманова = *Œuvres politique* : в 2 т. – Paris: Societe nouvelle de Libraire et d'edition, Печатається по инициативе и на средства украинцев-демократов. Изд. ред. "Освобождения". 1905-1906. Т. 2 / предисл. и биограф. почерк Б. К[истяковский]. – 1906. – LX, 874 с., портр. Рец.: Гнатюк В. // Літ-наук вісник. – 1906. – Т. 34. – Кн. 5. – С. 405-406; Житецький І. П. // Вестник Європи, 1908. – Кн. 9. – С. 376-380; Русова С. // Былое. – 1906. – № 8. – С. 287-292; Русова С. // Рідний край. – 1906. – № 18. – С. 15-16; Русское богатство. – 1909. – № 1. – С. 168-170.
346. Совісність "Правди" // Народ. – 1893. – № 17, 1 верес. – С. 190-191. – [Програмова стаття М. П. Драгоманова у

- “Правді” 1888 р.]. Про історію побудови пам’ятника Б. Хмельницькому в Києві.
347. Соті роковини прилучення Грузії до Росії // Літ.-наук. вістник. – Львів, 1901. – Т. 16, № 12. – С. 179-180.
348. Соціальний рух і селяне // Народ. – 1893. – № 18. – С. 193-194. – [Підп.: М.Др.].
349. Среди галицкой сумятицы I-IV // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 619-622.
350. Старі потреби перед новим царем // Народ. – 1894. – № 20, 15 жовт. – С. 303-304.
351. Старі потреби перед новим царем. – Львів : З друкарні В. Манецкого, 1884. – 46 с. – [Текст рос. мовою під заг.: “Старые нужды перед новым царем”].
352. Старі потреби перед новим царем // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 870-872.
353. Старите харти за свободата // Български преглед. – София, 1893. – Декабрь. – С. 76-81; 1894. – Февраль. – С. 59-73; Апрель. – С. 69-80; Июль-август. – С. 220-232; декабрь. – С. 42-52.
354. Старі хартії вільності: (історичні начерки) // Житє і слово. – 1894. – Т. 1, кн. 1. – С. 102-115, кн. 2. – С. 238-258; Т. 2, кн. 4. – С. 107-125; Кн. 5. – С. 252-264; Кн. 6. – С. 451-473. – Зміст: I. Вступні замітки. II. Середньовічні англійські хартії. 1. Політичні порядки саксонської Англії. – 2. Державні порядки норманської Англії і перші хартії вольності. – 3. Католицький клерикалізм і початок свідомого лібералізму в Англії. – 4. Великі хартії вольності.

355. Старі хартії вільності: Історичні начерки. – Львів : Наклад ред."Життя і слова", 1895. – 91 с. – У кінці приміт. І. Франка. Цю працю І. Франко переклав з рос. мови.
356. Старі хартії вільності: історичні нариси / [приміт. І. Франка]. – 2-е вид. – Київ : Вид-во "Ранок" [Друк [П.] Барського], 1907. – 84 с. – (Вид-во "Ранок", № 11).
357. Старі хартії вільності [в Англії]. – [Відень]: Наклад і друк, партійної друкарні, 1915. – 80 с. – (Політична бібліотека / [під ред. М. Залізняка].
358. Старі хартії вільності // Політологія. Кінець ХІХ – перша половина ХХ ст. : хрестоматія / уклад. О. І. Семків та ін. ; за ред. Т. Андрусика. – Львів, 1996. – С. 8-31.
359. Сучасна Болгарія // Діло. – 1891. – Ч. 188, 22 січ. – С. 1-2; Ч. 219, 28 верес. – С. 1-2; Ч. 220, 30 верес. – С. 1; Ч. 254, 11 лист. – С. 1-2; Ч. 281, 16 груд. – С. 1-2.
360. Sest set let Svycarskeno spolku: (1291-1891) / napisal Michail Drahomanov; prelozil Ad. Vzor. – V Chrudimi: Nakladem casopisu Rozhledy, [1895]. – 24 s.
361. Szescset lat wolnosci w Szwajcaryi. – Lwow : Wydawnictwo Towarzystwa "Przyjaciol Oswiaty", 1892. – 39 s.
362. [Тираноубийство в России и поведение Западной Европы] / пер. с фр. – [Б.м.], 1881. – 45 с.
363. Тиранобивство в Росії й акція Західної Європи : уривок з праці історика // Просвіта. – Львів, 2002. – № 5. – С. 3-19.
364. Турки внутренние и внешние: письмо к издателю "Нового времени". – Geneve – Bale – Lyon: H.Georg, Libraire-editeur, 1876. – 30 с. – Надзагол.: фр. і нім. мовами.
365. Турки внутренние и внешние // Драгоманов М. П. Вибране : "...мій задум зложити очерк історії цивілізації

- на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 234-253.
366. Турки внутренние и внешние // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2003. – С. 291-292.
367. Турки внутренние и внешние // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2005. – С. 274-275.
368. Турки внутренние и внешние // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1, кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : Знання України, 2006. – С. 287-316.
369. Towards an intellectual History of Ukraine: Anthology of Ukrainian's thought from 1710-1995 /eds. Ralph Lindheim, George S. N. Luskyj. – Toronto : Univ, of Toronto in assoc. with Shevchenko Scientific Society, 1996. – 420 p. Рец: Онишкевич Л. З. Нові видання НТШ. Унікальне видання: перша українська антологія критичні думки / Л. З. Онишкевич // Свобода. – Джересі-Сіті; Нью-Йорк, 1997. – № 55., 21 берез. – С. 4-5.
370. The Kiev section of Russian geographical society and the last minstrel of Ukraine //Atheneum. – London, 1873. – 29 novem.
371. The centralization of the revolutionary struggle in Russia // Annals of the Ukrainian Academy of Art and Sciences in the United States. – New York, 1952. – Vol. 2, № 1. – P. 181-192.
372. Tu l'as voulu Georges Dandin // Києвлянин. – 1874. – № 4, 8 янв. – С. 3. Відгук М. Драгоманова щодо проведення одноденного перепису населення Києва.

373. Узость стремлений польских политиков в Галичине // Киевский телеграф. – 1875. – № 74.
374. Украинский вопрос в его историческом освещении (М. П. Драгоманов. Историческая Польша и великорусская демократия) // Киевская старина. – 1905. – Т. 91. – Кн. 11-12. – С. 143-172. – [З передмовою, С. 143-146. – Підп.: В. Науменко].
375. Украинщина или Рутенщина? : второе письмо в редакцию “Друга” // Друг. – 1876. – № 5, 1 берез. – С. 77-80. Про відчуженість галицької інтелігенції від народу. Рец.: Дольницький А. Отповедь на “второе письмо” г. Украинца // Друг. – Львів, 1876. – № 6. – С. 92-95; № 7. – С. 109-111; № 8. – С. 126-128.
376. Україна і Москва в історичних взаєминах. – Львів, 1937. – 32 с. – (“Самоосвіта”. Відділ історичних наук. – Ч. 95). Книга складена з уривків праці М. Драгоманова “Историческая Польша и великорусская демократия”, 1881 р.
377. Україна і центри. – Київ: Видання Криниці, 1918. – [Видання повністю загинуло в друкарні].
378. Українство перед Польщею та Росією // Народ. – 1893. – № 3, 8 лют. – С. 27-29; № 4, 22 лют. – С. 39. Рец.: Кримський А. Ю. Співробітництво українців у галицьких часописах // Народ. – 1893. – № 6, 22 берез. – С. 53-55.
379. Українські селяне в неспокійні роки (1880-1882) // Громада : укр. збірка, впорядкована М. Драгомановим. – Женева: Печатня “Громади”, 1982. – № 5. – Ш. – С. 242-270. – [Дата: 23 мая 1882].
380. Ученая экспедиция в западнорусский край // Вестник Европы. – 1877. – Кн. 3. – С. 85-109. – Рец. на кн.: Труды

- этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженный императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел: материалы и исследования, собранные [Д. Чл.] П. П. Чубинским, в семи томах.
381. Ученая экспедиция в Западнорусский край // Драгоманов М. П. Вибране : "...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні"; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 254-275.
382. Ученая экспедиция в Западнорусский край // Драгоманов М. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 103-127.
383. Учителя идеалисты: К. И. Полевич, А. И. Стронин, Н. М. Ядринцев // Русская школа. – 1908. – № 5–6. – С. 23–36; № 7–8. – С. 43–68.
384. Федералістський панславізм // Драгоманівський збірник: "Вільна спілка" та сучасний український конституціоналізм / Фонд сприяння розвитку української правничої думки та пропаганди державницьких традицій "Право для України"; за ред. Т. Г. Андрусяка. – Львів : Вид-во Світ, 1996. – С. 84-90.
385. Французькі селяне і соціалізм // Народ. – 1893. – № 22, 15 лист. – С. 273-274. – [Підп.: М. Др.].
386. Херсонская земская управа и Галицкий земский комитет // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1881. – № 20, 20 дек. – С. 11.
387. Херсонская земская управа и Галицкий земский комитет // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред.

- И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 599-600.
388. Ход до монастиря Архангела і на Шишмановий град // Діло. – 1888. – Ч. 139.
389. Чистое дело требует чистых рук // Молва : газета политическая, общественная и литературна (М. Драгоманов висловлює думку щодо визволення з під турецького гніту балканських слов'ян).
390. Чистое дело требует чистых рук // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 20-45.
391. Что такое украинофильство? // Русское богатство. – 1881. – № 11. – С. 93-126. – [Подпись: М. Петрик].
392. Что такое украинофильство? // Драгоманов М. П. Вибране : "...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні" / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 430-455.
393. Что такое украинофильство? // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 3-40.
394. Чудацькі думки: (листи на увагу мудрим людям через редакцію "Народа") // Народ. – 1891. – № 7, 1 квіт. – С. 97-103; № 9, 1 трав. – С. 141-145; № 10-11, 15 черв. – С. 165-173; № 13-14, 15 лип. – С. 197-204; № 17-18, 1 верес., – С. 233-237; № 20-21, 24 жовт. – С. 277-280; № 22, 7 лист. – С. 297-302; № 23, 20 лист. – С. 321-324; № 24, 7 груд. – С. 344-350. – [У кінці дата: Salmansdorf bei Wien, 1891, сент. 15].
395. Чудацькі думки про українську національну справу: написав Михайло Драгоманов. – 2-е вид. – Львів :

- Накладом Івана Франка, з народної друкарні Войтіха Манецького під управою В. Годака, 1892. – 303 с.
396. Чудацькі думки : про українську національну справу. – 3-є вид. – Київ : Вид-во “Криниця”, Друкарня А. І. Гросмана, 1913. – 159 с.
397. Чудацькі думки про українську національну справу / [передм. І. Я. Франка ; післямова М. К. Залізняка]. – [Відень]: Наклад і друк, партійної друкарні, 1915. – 124 с. – (Партія Українських соціалістів-революціонерів).
398. Чудацькі думки про українську національну справу // Вибрані твори : збірка політичних творів / з приміт. і за заг. ред. Павла Богацького. – Прага ; Нью-Йорк : Накладом укр. поступових товариств в Америці, 1937. – Т. 1. – С. 228-323.
399. Чудацькі думки про українську національну справу // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 312-367.
400. Чудацькі думки про українську національну справу // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Міщук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 461-558.
401. Чудацькі думки про українську національну справу // Історія філософії України : хрестоматія : навч. посіб. / упоряд. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русін, А. К. Бичко та ін. – Київ, 1993. – С. 379-380.
402. Чудацькі думки про українську національну справу // Політологічний огляд. – Київ, 1995. – Вип. 2. – С. 38-47.
403. Чудацькі думки про українську національну справу // Син України : Володимир Боніфатійович Антонович :

- у 3 т. – Т.2 /упоряд. Віктор Короткий, Василь Уляновський. – Київ, 1997. – С. 240-243.
404. Чудацькі думки про українську національну справу
// Тисяча років української суспільно-політичної думки =
One thousand years of ukrainian social and political
thought : у 9 т. Т.5, кн. 2 (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.)
/упорядкув. і прим. О. Сліпушко ; ред. тому
Ю. Косенко ; редкол. : Т. Гунчак, О. Сліпушко,
В. Литвинов та ін. – Київ, 2001. – С. 262-264.
405. Чудацькі думки про українську національну справу
// Історія української школи і педагогіки : хрестоматія
/ уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2003. –
С. 286-288.
406. Чудацькі думки про українську національну справу
// Історія української філософії : хрестоматія / Мін-во
освіти і науки України ; ЛНУ ім. І. Франка ; упоряд.
М. В. Кашуба. – Львів, 2004. – С. 289-291.
407. Чудацькі думки про українську національну справу
// Історія української школи і педагогіки : хрестоматія
/ уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2005. –
С. 269-270.
408. Чудацькі думки про українську національну справу
// Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 2.
Історія. Публіцистика. Політологія / М. П. Драгоманов. –
Київ : Знання України, 2007. – С. 49-194.
409. Чудацькі думки про українську національну справу
// Україна : антологія пам'яток державотворення
Х-ХХ ст. : Дорога до себе : у 10 т. Т. 6 : Змагання за
українську ідею (від 60-х років до кінця ХІХ ст.) / упоряд.,

- передм. та прим. О. Сліпушко ; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2008. – С. 357-358.
410. Швейцарська республіка / [передм. М. Павлика]. – 2-ге вид. – Львів : Громадський голос, 1899. – 32 с.
411. Швейцарська спілка / написав Мих. Драгоманов. – Львів : Накладом Укр. радик. партії, 1905. – 40 с. – (Вид. Укр. радик. партії ; Ч. 5).
412. Швейцарська спілка. – 4-е вид. – Київ : Вид-во “Ранок”, 1907. – [2]16 с. – (Вид-во “Ранок”; № 6).
413. Швейцарська спілка. – Київ, 1912. – 32 с. – (Т-во “Криниця”. – № 41).
414. Швейцарська спілка. – Київ : Вид. кооп. изд-ва “Революционное знамя”, 1917. – 32 с. – (Партія соціалістів-революціонерів, № 18).
415. Швейцарська спілка. – Київ : Видавниче тов-во “Криниця”, [Друк. М. Заїздного] 1917. – 32 с. – (Вид-во “Криниця”, № 41).
416. Швейцарська спілка // Голос України. – 1991. – 14 лип. (№ 136). – С. 12-13.
417. Шевченко, українофіли й соціалізм // Філософія як рефлексія духу : хрестоматія / Л. Рижак ; МОН України ; ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2009. – С. 425-443.
418. Шестой национальный конгресс рабочих во Франции // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 49, 15 нояб. – С. 13-16.
419. Шістьсот років Швейцарської спілки (1291-1891). – Львів : Вид. ред. “Народа”, 1892. – 33 с.

420. Эмигранты и революционные действия в России
// Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное
издание. – Женева, 1882. – № 23, 17 янв. – С. 5.
421. Эмигранты и революционные действия в России
// Драгоманов М. Политические сочинения / под ред.
И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2.
– С. 376-377.

Коментуючі книги та статті про творчість М. П. Драгоманова – історика

422. Альманахъ на Сорфийская университетъ Св. Климентъ Охридски: животнописни и книгописни сведения за преподавателите: за 50-годуниверситета: 1888-1938. – 2-ое изд. – София: Придворна печатница, 1940. – VIII, 726 с. – М. Драгоманов. – С. 182-183.
423. Амфитеатров А. В. Исторические параллели / А. В. Амфитеатров // Вестник и библиотека самообразования. – 1905. – № 48. – С. 1516–1523; № 49. – С. 1539–1543.
424. Андрієнко Л. К. Історіософські засади наукової творчості М. П. Драгоманова / Л. К. Андрієнко // Інтелект. Особистість. Цивілізація. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. – Вип. 4. – С. 294-300.
425. Андреев В. М. Дмитро Дорошенко: “перший” чи “другий” в українській історіографії першої половини ХХ ст.? / В. М. Андреев // Український історичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 102-122. – М. Драгоманов в історіографії. – С. 106, 109, 113-114.
426. Андреев А. М. П. Драгоманов про місце українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (XIV-XVII) / А. Андреев // Михайло

- Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху: матеріали першої міжвуз. науково-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих науковців, Київ, 27 лютого 2007 р. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 27-31.
427. Андрусяк Т. Г. Права людини в історичних працях Михайла Драгоманова / Т. Г. Андрусяк // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті / від. Ред. Я. М. Серіщев. – Київ: Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка, 1993. – С. 58-61.
428. Андрущенко В. Велич Михайла Драгоманова: життєвий і творчий шлях видатного українського мислителя / В. Андрущенко, В. Погребенник // День. – Київ, 2006. – № 104, 30 червня. – С. 8; № 109, 7 липня. – С. 8.
429. Андрущенко В. П. Історичні обрії Михайла Драгоманова: монографія / В. П. Андрущенко, М. А. Журба / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 447 с.
430. Андрущенко В. Три університети Михайла Драгоманова / В. Андрущенко // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. Андрущенко, ...В. Бех, О. Падалка, Г. Волинка [та ін.]; упоряд.: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 17-21.
431. Андрущенко В. Педагогічній Альма-матер 175 років / В. Андрущенко, Г. Волинка // Голос України. – 2009. –

- № 230, 4 грудня. – С. 10. (М. Драгоманов та Університет Св. Володимира).
432. Арнаудов М. П. История на Софийский университет Св. Климент Охридски през първото му полустолетие 1880-1938 / М. П. Арнаудов. – София, 1939. – XXII, 647 с. – Про Драгоманова. – С. 75, 111, 173, 181.
433. Атанасов П. Михайло Драгоманов і Софійський університет / П. Атанасов // Всесвіт. – 1962. – № 12. – С. 98–106.
434. Багалій Д. І. Вибрані праці : у 6 т. / Д. І. Багалій ; НАНУ; редкол. : В. І. Астахова, К. В. Астахова, В. С. Бакіров; упоряд. В. В. Кравченко. – Харків : Золоті сторінки, 2001. Т. 2: Джерелознавство та історіографія історії України. – 662 с. – М. Драгоманов - історик. – С. 509-526.
435. Багалій Д. І. Вибрані праці : у 6 т. / Д. І. Багалій ; упоряд. В. В. Кравченко ; ред-кол. : В. І. Астахова, К. В. Астахова, В. С. Бакіров та ін. / НАНУ, Ін-т укр. археограф. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського; ХГУ “народна українська академія”; ХНУ ім. В. Каразіна. – Харків : Видво УАН, 2008. – Т. 5. – Ч. 2: Заселення Полудневої України (Запоріжжя й Новоросійського краю) і перші початки господарства і культурного розвитку. – 552 с. М. Драгоманов – історик. – С. 266, 321.
436. Бартошко С. Висвітлення наслідків Емського акту у публікаціях М. П. Драгоманова / С. Бартошко // Вісник Київського ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Журналістика. – Київ : “Київський університет”, 1997. – Вип. 4. – С. 156-163.
437. Бартошко С. До історії баптизму в Україні (на матеріалі публікацій М. П. Драгоманова) / С. Бартошко // Вісник

- Київського ін-ту “Слов’янський університет”. – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 145-150.
438. Басс І. І. Неопублікована рецензія І. Франка / І. І. Басс // РЛ. – Київ, 1958. – № 3. – С. 110-112. Неопублікована рецензія І. Франка на працю М. Драгоманова “Пропаший час. Українці під Московським царством (1654-1876)”.
439. Бевз Т. А. До історії взаємин великого учителя та великого учня / Т. А. Бевз // Збірник наукових праць НДІ українознавства. – 2009. – Т. 26. – С. 261-277. (Про взаємини О. Строніна та М. Драгоманова).
440. Бжевський Р. Хто був М. Драгоманов та чого він учив / Р. Бжевський // Критичні нариси. Національно-політичні погляди Михайла Драгоманова / Р. Задеснянський [псевд.]. – Детройт: Українська критична думка, 1962. – Т. 3. – С. 7-23.
441. Бильбасов В. [Рец.:] Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит. – Часть I. – М. Драгоманова. Киев, 1869 / В. Бильбасов // Университетские известия. – Київ, 1870. – № 10. – Отд. II. – Ч. IV. – С. 1-5.
442. Бильбасов В. Рим и Византия в трудах двух киевских историков (В. Иконников и М. Драгоманов) / В. Бильбасов // Русский вестник. – 1870. – № 11. – С. 273-308.
443. Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834-1884) / под ред. В. С. Иконникова. – Київ, 1884. – XXXVI, 816 с. – Біографія і список праць, виданих за час роботи М. Драгоманова в Університеті Св. Володимира. – С. 187-188, 809.

444. Богданишина О. Проблема суспільної еволюції у працях українських істориків другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / О. Богданишина // Історичний журнал. – 2008. – № 3. – С. 19-28. – Проблема прогресу та історичної спадкоємності у працях М. Драгоманова. – С. 22-25.
445. Богуш В. Критичний огляд праць про революцію на Україні у роках 1917-1919 / В. Богуш // Свобода. – Джерсі-Сіті, 1930. – Чис. 148, 27 черв. – С. 2. – Про працю “Про татар, козаків та турків”.
446. Борисенко А. А. М. Драгоманов – піонер західницького напрямку в українській історіографії / А. А. Борисенко // Історіографічна спадщина науки історії України (погляд з кінця ХХ ст.): матеріали Всеукр. наук.-освіт. конф. (Глухів, грудень 1996 р.) / ред. В. Г. Сарбей. – Київ; Глухів, 1996. – С. 54-56.
447. Борисенко В. Історія роду та М. П. Драгоманов як історик / В. Борисенко // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. Андрущенко, ...В. Бех, О. Падалка, Г. Волинка [та ін.]; упоряд.: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 29-58.
448. Борисенко В. М. П. Драгоманов про “монархічний ідеал” в українському визвольному русі ХІХ ст. / В. Борисенко // Другі Міжнародні драгоманівські читання: матеріали до 165-річчя з дня народження Михайла Драгоманова / уклад.: Г. І. Волинка, Л. Л. Макаренко, О. П. Симоненко. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – Вип. 1. – С. 32-35.

449. Борисенко В. М. П. Драгоманов як історик / В. Й. Борисенко // Теоретична спадщина Михайла Драгоманова в сучасних вимірах: зб. стат. викладачів кафедри історії України НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 4-53.
450. Борисенко В. Михайло Драгоманов як історик / В. Борисенко // Пам'ять століть. – 2003. – № 5. – С. 15-19.
451. Борисенко В. Й. Михайло Драгоманов як історик / В. Й. Борисенко // Перші Міжнародні драгомановські читання, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р.: матеріали: в 3-х вип. / МОіНУ; АПН України. – Київ, 2003. – Вип. 1. – С. 42-46.
452. Борисенко В. Й. Оцінка М. П. Драгомановим характеру зв'язків України і Московщини / В. Й. Борисенко // Теоретична спадщина Михайла Драгоманова в сучасних вимірах: зб. стат. викладачів кафедри історії України НПУ імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 53-98.
453. Борисенко В. Й. Погляди М. П. Драгоманова на характер зв'язків України і Московщини / В. Й. Борисенко // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – Київ, 2007. – Вип. 4. – С. 13-17.
454. Борщак І. Драгоманів у Франції: (З нагоди 32 роковин його смерті) / І. Борщак // Українські вісті. – 1927. – № 33. – С. 3. – Відгуки французької преси на діяльність та наукову спадщину М. П. Драгоманова.
455. Будзиновський В. Фенії України (спеціальна кореспонденція “Свободи”) / В. Будзиновський // Свобода. – Джерсі-сіті, 1921. – Чис. 164, 16 липня. – С. 2. (Розглянуто погляд М. Драгоманова як історика щодо

- наявності в українській історії групи олюдей, здатних вибороти самостійність держави).
456. Бузескул В. П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века : в 2 т. / В. П. Бузескул. – Київ : ПЦ “Фолиант”, 2004. – Т. 1. – 318 с.
457. Бузескул В. П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века : в 2 т. / В. П. Бузескул. – Київ : ПЦ “Фолиант”, 2004. – Т. 2. – 272 с.
458. Бутич І. Передмова / І. Бутич // Михайло Драгоманов. Документи і матеріали 1841–1994 / редкол. : І. Бутич, О. Купчинський, О. Романів та ін. – Львів : Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2001. – С. 3–20.
459. Василевский Л. В. К вопросу об исторической и этнографической Польше / Л. Плохоцкий [псевд.] // УЖ. – 1914. – № 3. – С. 36-44. (Про працю “Историческая Польша и великорусская демократия”).
460. Василенко М. П. Вибрані твори : у 3 т. / М. П. Василенко ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко, І. Б. Ксенко / НАНУ, Ін-т держави і права ім. Корецького. – Київ : Юридична думка; Академперіодика, 2002-2008. Т. 1: Історичні праці. – 2006. – 608 с. М. Драгоманов - історик. – С. 471-483, 487.
461. Венгеров С. А. Драгоманов Михаил Петрович, историк, публицист и этнограф (1841-1895) // Источники Словаря русских писателей / собрал С. А. Венгеров. – Санкт-Петербург, 1910. – Т. 2. – С. 308-309.
462. Великий І. Про міфотворчість в історії та її наслідки / І. Великий // Львівська газета. – 2007. – № 208, 16 листопада. – С. 3. Про працю “Про українських козаків, татар і турків”.

463. Верба І. В. М. П. Драгоманов про україно-російські державно-політичні відносини другої половини XVII ст. / І. В. Верба // Михайло Драгоманов і українське національне відродження: тези доповідей і повідомлень республіканської наукової конференції молодих вчених присвячених 150-річчю з дня народження М. П. Драгоманова, (Київ, 22-23 трав. 1991 р.) / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка; за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янської. – Київ, 1991. – С. 28-30.
464. Вержбицкий К. В. Принципат Тиберия в трудах античных и современных историков [Электронный ресурс] / К. В. Вержбицкий // Развитие системы принципата при императоре Тиберии (14–37 гг. н. э.) : монографія / К. В. Вержбицкий. – Режим доступа : <http://www.centant.pu.ru/aristeas/monogr/verzhbit/verzhb011.htm>
465. Вернадский Г. В. М. П. Драгоманов (1841–1895) // Русская историография / Г. В. Вернадский. – Москва : Аграф, 1998. – С. 178–183.
466. Візер С. Історія України XIII-XVI ст. у науковому доробку М. П. Драгоманова / С. Візер // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 51-56.
467. Візер С. Історія України XIII-XVI ст. у науковому доробку М. П. Драгоманова / С. Візер // Теоретична спадщина Михайла Драгоманова в сучасних вимірах: зб. стат. викладачів кафедри історії України НПУ імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 59-68.

468. Вінтер Е. Візантія та Рим у боротьбі за Україну (955-1939) / Е. Вінтер ; пер. з нім. – Прага, 1944. – 209 с. – М. Драгоманов – історик. – С. 162, 169, 182-183.
469. Возняк М. Псевдо-Кониський й псевдо-Полетика (“Історія русов” у літературі й науці) / М. Возняк. – Львів; Київ, 1939. – 159 с. – М. Драгоманов про “Історію русів”. – С. 24-25, 29, 51-55, 59-59, 68-69.
470. Возняк М. Українська державність / М. Возняк. – Відень : Друк. А. Гольцгавзена, 1918. – 152 с. (Про питання державності українського народу в працях М. Драгоманова. – С. 102-114).
471. Wasilewski L. Michal Dragomanow / L. Wasilewski // Swiat Siowianski. – 1913. – Т. I. – S. 79-94.
472. Wendland A. V. Jenseits der Imperien: Mychajlo Drahomanov und die Anfänge einer Verflechtungsgeschichte der Ukraine / A. V. Wendland // Guido Hausmann / Angela Rustemeyer (Hrsg.), Imperienvergleich. Fs. für Andreas Kappeler. – Wiesbaden, 2008. – S. 221–246.
473. Гаевская Л. “Чистое дело требует чистых рук” / Л. Гаевская // Рабочая газета. – 1991. – № 182, 2 октября. – С. 3.
474. Гаевская Л. Концепция национального возрождения в историографии М. Драгоманова / Л. Гаевская // Радуга. – Киев, 1992. – № ¾. – С. 111-118.
475. Галичина, Буковина, Угорська Русь / сост. сотрудиниками журналу “Українська життя”. – Москва : Задуга, 1915. – 231 с. – М. Драгоманов дослідник Західної України. – С. 68-71, 74-77, 79.
476. Герасименко Н. Стан вивчення історичного твору С. В. Величка / Н. Герасименко // Історіографічні

- дослідження в Україні / НАНУ, Ін-т історії України, 1999. – Вип. 7. – С. 116-133. – М. Драгоманов дослідник козацького літописання. – С. 117-118, 130.
477. Гермайзе О. М. П. Драгомагов в українській історіографії / О. Гермайзе // Україна. – 1926. – Кн. 2/3. – С. 125-145.
478. Гермайзе О. М. П. Драгоманов в українській історіографії / О. Гермайзе // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 9. – С. 102–130.
479. Гнатюк В. Причинок до історії зносин Галицьких і Угорських Русинів // Літ.-наук, вістник. – 1899. – Т. 7. – Кн. 9. – С. 162-178. – Про заслуги М. П. Драгоманова для пізнання та вивчення Закарпаття.
480. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ століття : навч. посіб. / П. С. Гончарук. – 2-ге вид. – Київ : Центр навчальної літератури, 2009. – 528 с. – М. Драгоманов – історик. – С. 448, 468, 475-479, 482, 484-485, 499-501, 510.
481. Горбач Н. Я. Справжній Михайло Драгоманов / Н. Я. Горбач. – Львів : Каменяр, 2008. – 167 с.
482. Горенко Л. І. “Історія русів” як джерело культурологічних рецепцій 80-х років ХVІІІ – першої половини ХІХ століття / Л. І. Горенко // Культура і сучасність : альманах. – Київ, 2010. – № 2. – С. 101-107. – Дослідження М. Драгомановим “Історії русів”. – С. 102-103, 105.
483. Гревс И. М. Воспоминания о Драгоманове. Научные интересы и умственный облик / И. М. Гревс // Общественная мысль в России ХІХ в. / редкол. : А. Н. Цамутали (отв. ред.) и др. – Ленинград : Наука, 1986. – С. 234–241.

484. Гревс И. М. Тацит / И. М. Гревс. – Москва; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1946. – 249 с.
485. Гринишен А. Методологічні засади історичних студій Михайла Драгоманова / А. Гринишен // Михайло Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху : матеріали першої міжвуз. науково-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих науковців, Київ, 27 лютого 2007 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 11–16.
486. Гросул В. Я. Революционная Россия и Балканы (1874-1883) / В. Я. Гросул ; АН СССР, Ин-т истории СССР. – Москва: Наука, 1980. – 336 с. – Драгоманов про балканське питання. – С. 23, 74, 87-88, 92, 117, 129-131, 143, 170, 178, 224-225, 228, 235, 248-249, 254, 257, 276, 310.
487. Грушевський М. На порозі століття: Публічний відчит, читаний в Перемишлі 2 (15) січня 1901 р. / М. Грушевський // Літературно-науковий вістник. – 1901. – Т. 13. – Кн. 2. – С. 77-87. (Про погляди М. П. Драгоманова на громадський та культурний розвиток українців у другій половині ХІХ ст.)
488. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа / С. М. Грушевський. – Санкт-Петербург: Тип. т-ва “Общественная польза”, 1904. – 382 [8] с. – Роль М. Драгоманова у вивченні історії українського народу. – С. 363-364.
489. Губарев В. К. Драгоманов Михайло Петрович // Історія України: універсальний ілюстрований довідник / В. К. Губарев. – Донецьк, 2008. – С. 237-238.
490. Губіцький Є. В. Драгоманов Михайло Петрович / Є. В. Губіцький // Історичний факультет Київського

- нац. ін.-ту. ім. Т. Шевченка: минуле й сьогодення (1834-2004 pp.) / за ред. Г. Д. Казьмирчука. – Київ, 2004. – С. 199.
491. Gubernatis de A. Dragomanow Michael / A. de Gubernatis // Dictionnaire international des ecrivains du jour. Livraisons 1-10. A-Gui / A. de Gubernatis. – Florence; Paris; Leipzig, 1888-1889. – P. 1120.
492. Gubernatis de A. Dragomanow Michael / A. de Gubernatis // Dictionnaire international des ecrivains du jour / A. de Gubernatis. – Florence, 1890. – P. 856-857.
493. Даниленко В. Драгоманов Михайло Петрович / В. Даниленко // Українські історики : біобібліографічний довідник / голов. ред. В. А. Смолій ; НАНУ, Ін-т історії України. – Київ, 2010. – Вип. 3. – С. 92-93.
494. Дашкевич Р. Я. Михайло Драгоманов і Закарпаття / Р. Я. Дашкевич // Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / відп. ред. Р. С. Міщук ; АН України, Ін-т л-ри. Ім. Т. Г. Шевченка ; Респ. Асоц. Українознавців. – Київ : Наук. думка, 1991. – С. 200-231.
495. Дашкевич Я. Французька стаття Михайла Драгоманова про Закарпаття / Я. Дашкевич // Всесвіт. – Київ, 1991. – № 12. – С. 18. – Про статтю “Русько-українські селяни під угорськими лібералами”.
496. Дашкевич Я. Постаті = Personages. Essays on persons in history, politics and culture: нариси про діячів історії, політики, культури / Я. Дашкевич. – 2-ге вид. – Львів : Літературна генція “Піраміда”, 2007. – 704 с. (Михайло Драгоманов і Закарпаття. – С. 307-332).
497. Дебагорий-Мокриєвич В. От бунтарства к тероризму : в 2 кн. / В. Дебагорий-Мокриєвич. – Москва; Ленинград :

- Молодая гвардія, 1930. – Кн. 1. – 423. – Про працю “Турки внутренние и внешние”. – С. 9, 368, 408, 418.
498. Дей О. І. Драгоманов Михайло Петрович (30.09.1841-02.07.1895) / О. І. Дей // Радянська енциклопедія історії України : в 4 т. – Т. 2: Держава – Лестригонн / від. ред. тому А. Д. Скаба. – Київ, 1970. – С. 73-75.
499. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі = God's playground: a history of Poland / Н. Дейвіс ; пер з. англ. П. Таращук. – Київ : Основи, 2008. – 1080 с. – Про М. Драгоманова. – С. 505.
500. Денискіна Г. Діалогічність наукових праць Михайла Драгоманова: (на прикладі “Чудацьких думок про українську національну справу”) / Г. Денискіна // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 7/8. – С. 71–73.
501. Дзира І. Я. Вплив “Літопису Малоросії” Жана-Бенуа Шерера на “Історію русів”... / І. Я. Дзира // Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст. – Київ, 2003. – Вип 6. – С. 412-425. (М. Драгоманов дослідник “Історії русів”. – С. 424-425).
502. Дзира І. Я. Козацьке літописання 30-х–80-х рр. ХVІІІ ст.: джерелознавчий та історіографічний аспекти : монографія / І. Я. Дзира / НАНУ, Ін-т історії України. – Київ, 2006. – 566 с. – Драгоманов – історик. – С. 409.
503. Диспут М. П. Драгоманова // Киевский телеграф. – 1870. – № 24, 27 февр. – С. 1. Про захист магістерської дисертації М. Драгомановим.
504. Диспут // Киевлянин. – 1870. – № 18., 10 февр. – С. 24. Оголошення про магістерський диспут М. Драгоманова
505. Диспут приват-доцента Драгоманова в засіданні историко-филологического факультета университета

- Св. Володимира / [декан Селин, проф. Модестов, Бильбасов, Яроцкий, Гогоцкий] // Журнал Министерства народного просвещения. – СПб., 1870. – Ч. СXLVIII. – № 3. – Отд. IV. – С. 3–20. Офіційна інформація історико-філологічного факультету Університету Св. Володимира про захист М. Драгомановим дисертації на тему “Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит.
506. Довбищенко Я. Є. Михайло Драгоманів: його життя, наукова, політична та громадська діяльність / Я. Є. Довбищенко. – 2-ге вид., перероб. і доповн., з іл. – Харків: Вид. Обл. Союзу споживкооперативів Півдня Росії; Друк. “ПОЮР”, 1919. – 79 с.
507. Довбищенко Я. Михайло Драгоманів: його життя, наукова, політична та громадська діяльність / Я. Довбищенко // Пам’яті Михайла Драгоманова. 1895–1920: збірник / за ред. Я. Довбищенка. – Харків: ПОЮР, 1920. – С. 7–46.
508. Донцов Д. Дух нашої давнини / Д. Донцов. – 2-е вид. – Дрогобич: Відродження, 1991. – 341 с. Бачення Д. Донцовим постаті М. Драгоманова і його місця в історії України. – С. 39, 46, 51, 54, 70, 74, 77–78, 86, 91, 110, 151, 167, 169, 257, 259, 274–276, 290, 295, 297, 306, 330–332, 335, 338, 341.
509. Дорошенко В. Велич розуму і чину (в десятю річницю смерті І. Франка) / В. Дорошенко // Свобода. – Джерсі-сіті, 1926. – Чис. 127, 3 червня. – С. 3. – Про історичну складову праці М. Драгоманова “Австро-Угорські спомини”.
510. Дорошенко В. Життя і діяльність Михайла Драгоманова: короткий життєписний нарис / В. Дорошенко // Сучасність (Мюнхен). 1963. – Ч. 1 (25). – С. 97–115.

511. Дорошенко В. Життя і діяльність М. П. Драгоманов (короткий життєписний нарис). Відбиток з журналу "Сучасність" ч. 1 (25), за січень 1963. – Мюнхен, 1963. – 21 с.
512. Дорошенко В. В. Жизнь и деятельность Михаила Драгоманова / В. В. Дорошенко // Новый журнал. – Нью-Йорк, 1963. – Кн. 71. – С. 197-216.
513. Дорошенко Д. І. Нарис історії України: в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – 2-ге вид. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1966. Т. 2.: Від половини XVII століття. – 360 с. Драгоманов – історик України. – С. 38, 63, 231, 308, 310-311, 315-318, 323, 32.
514. Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії / Д. І. Дорошенко; упоряд Ю. Пінчук, Л. Гриневич; НАНУ, Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського. – 2-е вид. – Київ: Українознавство, 1996. – 256 с. (М. Драгоманов в історіографії. – С. 43-44, 57-58, 86, 89, 91, 100, 131, 136-141, 153, 177-179, 214).
515. Дорошенко Д. І. Про М. Драгоманова / Д. Д-ко [псевд.] // Про українських козаків, татар та турків / М. Драгоманов. – 4-те вид. – Укиїв, 1917. – С. 3-7.
516. Дорошенко Д. Про Михайла Драгоманова / Д. Дорошенко // Про українських козаків, татар та турків / Михайло Драгоманов. – 2-ге вид. – Київ, 1991. – С. 29-44.
517. Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії / Д. І. Дорошенко. – Прага: Наклад Укр. ун-ту; Держ. друк, 1923. – 221 с. – Місце М. Драгоманова в українській історичній науці. – С. 43-44, 57-58, 86, 89, 91, 100, 105, 131, 136-141, 153, 177-179, 214.

518. “Драгоманов і драгоманівці”, як живий пам’ятник М. Драгоманова 1895-1975. – Ірвінгтон: Вид-во “Кирило-Методіївського Братства”, 1975. – 334 с. – Из змісту: Домашовець Г. Періоди української історії. – С. 36-40.
519. Драгоманов М. П. // Малая советская энциклопедия : в 10 т. Т. 2.: Ванни – Дратик / ред. Н. Л. Мещеряков. – Москва, 1931. – Столб. 947.
520. Драгоманов М. П. // Малая советская энциклопедия : в 10 т. Т. 3: Горняцкий – Илосос / глав. ред. Б. А. Введенский. – Москва, 1959. – Столб. 687.
521. Драгоманов М. П. // Энциклопедический словарь Русского библиографического института Гранат. Т. 19 / под ред. Ю. С. Гамбарова, В. Я. Железнова, М. М. Ковалевского и др. – 13-е изд. – Москва. – Столб. 41-44.
522. Драгоманов Михаил Петрович (1841-1895) // Большая советская энциклопедия : в 51 т. – Т. 15 / гл. ред. Б. А. Введенский. – 2-е изд. – Москва, 1952. – С. 161.
523. Драгоманов Михаил Петрович (1841-1895) // Всемирный биографический энциклопедический словарь / редкол. В. И. Бородулин, Н. М. Кузнецов, Н. М. Ланда и др. – Москва, 1998. – С. 254.
524. Драгоманов Михаил Петрович (1841-1895) // Русский биографический словарь : в 20 т. – Т. 6 / сост. П. Каллеников, И. Корнеева. – Москва, 1999. – С. 388-394.
525. Драгоманов Михаил Петрович (1841-1895) // Большой российский энциклопедический словарь / ред. : А. Е. Молохов, Л. И. Петровская, В. М. Смолкин и др. – Москва, 2003. – С. 478-479.

526. Драгоманов Михаил Петрович // Большая советская энциклопедия. Т. 8 / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – Москва, 1972. – С. 474.
527. Драгоманов Михаил Петрович // Деятели революционного движения в России: биобиблиографический словарь: от предшественников декабристов до падения царизма: в 5 т., т. 3: Восемидесятые годы / под ред. Ф. Я. Кона, Б. П. Козьмина, В. И. Невского и др. – Москва, 1934. – Вып. 2: Г-З. – Столб. 1227-1239.
528. Драгоманов Михаил Петрович // Советская историческая энциклопедия: в 16 т., т. 5.: Двинск – Индонезия / гл. ред. Е. М. Жуков. – Москва, 1964. – С. 320.
529. Драгоманов Михаил Петрович // Украинский советский энциклопедический словарь: в 3 т. – Т. 1 / гл. ред. Ф. С. Бабичев. – Киев, 1988. – С. 567.
530. Драгоманов Михаил Петрович // Энциклопедический словарь. Т. 11 / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон; под общ. ред. И. Е. Андриевского. – Санкт-Петербург, 1893. – С. 90-91.
531. Драгоманов Михайло Петрович (1841-1895) – публіцист, історик, літературознавець, фольклорист, економіст, філософ, громадський діяч // 100 видатних імен України / І. Шаров. – Київ, 1999. – С. 137-142.
532. Драгоманов Михайло Петрович // Київ: історико-біографічний енциклопедичний довідник / від. ред. Ю. О. Храмов / Ін-т гуманітарних досліджень УАН. – Київ, 2007. – С. 686-688.
533. Драгоманов Михайло Петрович // 100 найвідоміших українців / за ред. Ю. Павленка. – Київ, 2005. – С. 271-277.

534. Драгоманов Михайло Петрович // Енциклопедичний довідник. Історія України: А-Я. / упоряд та наук. ред. : І. Підкова, Р. Шуст, І. Горинич / Ін-т історії НАНУ. – Київ, 2008. – С. 369-370.
535. Драгоманов Михайло Петрович / Б. І. Андрусішин, О. Я. Жук, П. П. Ротач, Ю. А. Пінчук // Енциклопедія сучасної України. Т. 8 / гол. ред. І. М. Дзюба, А. І. Жукова / НАНУ, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопедичних досліджень НАНУ. – Київ, 2008. – С. 371-372.
536. Драгоманов Михайло Петрович // Довідник з історії України : посіб. для серед. загальноосв. навч. закл. / за ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид. – Київ, 2001. – С. 224-226.
537. Драгоманов Михайло Петрович // Український радянський енциклопедичний словник : в 3 т. Т. 1.: А-Кабарга / АН УРСР ; гол. ред. М. П. Бажан. – Київ, 1966. – С. 638-639.
538. Драгоманов М. // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон; под общ ред. И. Е. Андриевского. – Санкт-Петербург, 1904. – Т. 41. – С. 319.
539. Дробот І. Українська ідея в історико-філософській спадщині Михайла Драгоманова / І. Дробот // Другі Міжнародні драгоманівські читання: матеріали до 165-річчя з дня народження Михайла Драгоманова / уклад. : Г. І. Волинка, Л. Л. Макаренко, О. П. Симоненко. – Київ : Вид-во. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – Вип. 1. – С. 71-73.
540. Дунай П. “Шевченко, українофіли й соціалізм”: проблематичний зріз передмови й приміток Андрія

- Ніковського до книжки Михайла Драгоманова / П. Дунай // Дивослово. – Київ, 2005. – № 10. – С. 54-58.
541. Дюк Н. Михайло Драгоманов у Київському університеті / Н. Дюк // 125 років київської української академічної традиції: 1861–1986 : зб. / під ред. М. Антоновича. – Нью-Йорк : УВАН у США, 1993. – С. 123–132.
542. Doroshenko D. Drahomanov and Ukrainian Historiography / D. Doroshenko // Mykhailo Drahomanov: A symposium and Selected Writings. – New York: Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., 1952. – P. 23-35.
543. Doroshenko V. The Life of Mykhaylo Drahomanov / Volodymyr Doroshenko // Mykhaylo Drahomanov: A Symposium and Selected Writings / ed. by I. L. Rudnytsky // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U. S. – N. Y., 1952. – Vol. 2. – № 1 (3). – P. 6–22.
544. Dragomanov Michael // Brockhaus Konversations Lexicon. – 14 Auflage. – Leipzig – Berlin – Wien, 1894. – Bd. 5. – S. 477-478.
545. Dragomanow Michael // Der Grosse Brockhaus. – Leipzig, 1930. – Bd. 5. – S. 700.
546. Еще о Драгоманове // Киевлянин. – 1885. – № 276, 15 декабря. – С. 2-3. – Розповідь В. Модестова про магістерську дисертацію М. Драгоманова.
547. Єкельчик С. О. Національний міф чи історія: М. П. Драгоманов як критик сучасної йому української історіографії / С. О. Єкельчик // Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи : матеріали Всеукр. наук. конф (м. Харків, 15-17 листопада 1995 р.) / Ін-т історії України НАНУ; ХДУ; зладі і відред. В. Г. Сарбей. – Харків, 1995. – С. 302-307.

548. Єкельчик С. Українофіли = Ukrainophiles: the world of Ukrainian patriots in the second half of the 19th century: світ українських патріотів другої половини ХІХ століття / С. Єкельчик ; пер. з англ. М. Климчик, В. Наріжна. – Київ : КІС, 2010. – 267 с. Зі змісту: Національний міт чи історія: Михайло Драгоманов як критик сучасної йому української історіографії. – С. 191-197.
549. Єкельчик С. Імперія пам'яті: російсько-українські стосунки радянській історичній науці / С. Єкельчик. – Київ : Критика, 2008. – 304 с. (М. Драгоманов в радянській історіографії. – С. 110, 114, 174, 264, 293).
550. Ершов А. До питання про час написання “Истории русовъ”, а почасти й авторства її / А. Ершов // Ювілейний збірник на пошану академіка Михайла Сергійовича Грушевського з нагоди шістдесятої річниці життя та сороковин наукової діяльності: у 2-х т. / Українська академія наук. – Київ, 1928. – Т. 1. – С. 286-290. (М. Драгоманов про “Історію русів”)
551. Єфремов С. Дві позиції: (Суворін і Драгоманів) / С. Єфремов // Рада. – 1912. – № 188. – С. 1-2. (М. Драгоманов та його поненти про політику російської імперії на Балканах).
552. Єфремов С. Один з нездійснених планів Драгоманова / С. Єфремов // Наше минуле. – 1918. – № 3. – С. 134-136. (Видавнича історія праці М. П. Драгоманова “Пропаций час. Українці під московським царством (1654-1876).
553. Житецький Г. П. Драгоманов М. П. / Г. П. Житецький // Большая энциклопедия: словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания. Т. 8 / ред. С. Н. Южаков. – Санкт-Петербург, 1903. – С. 701-702.

554. Задорожнюк И. Централизм, самоуправление и региональная идентичность славянства. Наследие М. П. Драгоманова / И. Задорожнюк, Э. Лаврик // Свободная мысль. – Москва, 2007. – № 1. – С. 177-192.
555. Заїкін В. М. Драгоманов як історик: (у 29 роковини смерті – 17 червня 1895 р.) / В. М. Заїкін // Наш світ. – 1924. – № 10-12. – С. 5-6, портр.; № 13-14. – С. 6-8; № 15-16. – С. 14-16.
556. Записки Юго-западного отдела Императорского Русского географического общества. – Киев: В тип. Имп. Ун-та Св. Владимира, 1874. – Т. 1. – 367, 62, 28 с. (Про участь М. Драгоманова у роботі відділу. – С. 27, 34-37, 39-40, 49, 51-52, 54-56, 61-64, 67, 82-8).
557. Записки Юго-западного отдела Императорского Русского географического общества. – Киев: Тип. М. П. Фрица, 1875. – Т. 2. – 616 с. – Про участь М. Драгоманова у засіданнях відділу. – С. 1, 3-8, 20-23, 27, 29, 31, 34-35, 38, 40, 42.
558. Заремба С. Вітер надії // Пропаций час: українці під Московським царством (1654-1876) / М. Драгоманов ; голов. ред. С. З. Заремба. – Київ : Пам'ятки полемічної літератури, 1992. – С. 3-11.
559. Заславский Д. М. П. Драгоманов: критико-биографический очерк / Д. Заславский. – Киев : Изд-во "Сорабкоп", 1924. – 172 с.
560. Заславський Д. Й. Драгоманов Михайло Петрович / Д. Й. Заславський, І. С. Романченко // Українська радянська енциклопедія : в 17 т. Т. 4: Данте – Ешелон / ред. М. П. Бажан. – Київ, 1961. – С. 319-320.

561. Заславський Д. Михайло Драгоманов (1841-1895): життя і літературно-дослідницька діяльність / Д. Заславський, І. Романченко. – Київ : Дніпро, 1964. – 199 с.
562. Зінгалов В. Історики Українського вільного університету в Празі про історію України / В. Зінгалов // Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету : Міжнар. наук. конф. (Пряшів – Свидник, 12-15 червня 1991 р.) : матеріали. – Київ; Львів; Пряшів; Мюнхен; Париж; Нью-Йорк; Торонто; Сідней, 1992. – С. 217-223. М. Драгоманов – історик. – С. 217, 219.
563. Злупко С. М. М. П. Драгоманов про Беларусь і беларусоу / С. М. Злупко // Матеріали І навук. конф. на вученню беларуска-укр. літ. і фолькл. связей. – Гомель, 1969. – С. 41-48.
564. Игнатъева А. Проблема “римского мира” в творчестве М. П. Драгоманова / А. Игнатъева // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. 61-ї Міжнар. наук. конф. молодих вчених (ХНУ імені В. Н. Каразіна, 25 квітня 2008 р.). – Харків: Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – С. 119–121.
565. Игнатъева А. Суждения римских историков об Империи и императорской власти (по работе М. П. Драгоманова “Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит”) / А. Игнатъева // Каразінські читання (історичні науки) : тези доповідей 60-ї Міжнар. наук. конф. молодих вчених (ХНУ імені В. Н. Каразіна, 20 квітня 2007 р.). – Харків: Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – С. 127–129.
566. Из архива на Константин Иречек: переписка с Българи: документи за общественно-политическата и культурната история на Българија от 1871 до 1917 г. / подобрал и подготвил за печат Петър Миятев. –

- София: Издание на Българската академия на науките, 1959. – 381 с. – Характеристика М. Драгоманова, як професора. – С. 260, 272, 342.
567. Иконников В. С. Опыт русской историографии / В. С. Иконников. – Киев: Тип. Имп. Ун-та Св. Владимира, 1891-1908. Т. 1. – Кн. 2. – 1892. – 1016 с. М. Драгоманов в історіографії. – С. 34.
568. Историография античной истории : учеб. пособие / Г. А. Кошеленко, В. И. Кузицин, И. Л. Маяк и др. ; под ред. В. И. Кузицина. – Москва : Высшая школа, 1980. – 415 с.
569. Иванова Л. Г. М. П. Драгоманов і історія України / Л. Г. Иванова // Український історичний журнал. – 1991. – № 9. – С. 127-130.
570. Иванова Л. Михайло Драгоманов про польсько-українські та україно-російські відносини (60-ті рр. ХІХ ст.) / Л. Иванова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2010. – Вип. 6. – С. 27-43.
571. Иванова Л. Г. Михайло Драгоманов про роль козацтва в історії України / Л. Г. Иванова // Теоретична спадщина Михайла Драгоманова в сучасних вимірах : зб. стат. викладачів кафедри історії України НПУ імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 73-93.
572. Иванова Л. Україно-польський діалог в оцінках М. Драгоманова / Л. Иванова // Історичний журнал. – 2008. – № 3. – С. 98-111.

573. Іванченко Р. П. Драгоманов і нове “торжество історичної правди” / Р. П. Іванченко // Раби Києва не мовчали: наукові розвідки. – Київ : Дніпро, 2009. – С. 220-234.
574. Ігнат'єва А. Судження римських істориків про імперію та імператорську владу в оцінці М. П. Драгоманова / А. Ігнат'єва // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. праць. – Харків, 2007. – Вип. 10. – С. 185–193.
575. Ігнат'єва А. О. Ставлення римських істориків до Імперії в оцінці М. П. Драгоманова / А. О. Ігнат'єва // Збірник наукових праць. Серія “Історія та географія” / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків: Майдан, 2008. – Вип. 29/30. – С. 26–30.
576. Ігнат'єва А. О. Філософія історії давніх (за працею М. П. Драгоманова “Вопрос об историческом значении Римской империи и Тацит”) / А. О. Ігнат'єва // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Харків : ХДАК, 2007. – Вип. 21. – С. 64–70.
577. Ідзьо В. М. П. Драгоманов – публіцист, фольклорист, історик, філософ та політик-проробуджувач українського суспільства в ХІХ столітті / В. Ідзьо // Другі Міжнародні драгоманівські читання: матеріали до 165-річчя з дня народження Михайла Драгоманова / уклад. : Г. І. Волинка, Л. Л. Макаренко, О. П. Симоненко. – Київ : Вид-во. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – Вип. 1. – С. 97-100.
578. Ідзьо В. С. М. П. Драгоманов – публіцист, фольклорист, історик, філософ та політик-проробуджувач українського суспільства в ХІХ столітті / С. В. Ідзьо // Збірник наукових праць НДІ українознавства. – Київ, 2007. – Т. 14. – С. 393-395.

579. Ільїн О. Олександр Макарович – автор “Історії русів” / О. Ільїн // СЛ. – Чернігів, 1996. – № 1. – С. 75-79. – Погляди М. Драгоманова на “Історію русів”. – С. 75.
580. Історія Академії наук України. 1918-1923 : документи і матеріали / АН України, Ін-т укр. археогр., Центральна наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т рукопису; від ред. П. С. Сохань; упоряд В. Г. Шмельов. – Київ : Наукова думка, 1993. – 376 с. – М. Драгоманов в дослідженнях українських вчених. – С. 33, 50-51, 69, 200, 227, 229, 258, 262, 302, 305, 332, 336, 338-339, 432, 447, 474.
581. Казьмирчук Г. Д. Декабристські ідеї в історіографічній спадщині М. П. Драгоманова / Г. Д. Казьмирчук // Вісник Київського ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Історико-філологічні науки. – 1992. – Вип. 6. – С. 9-14.
582. Казьмирчук Г. Д. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв’язання (до 180-річчя повстання) / Г. Д. Казьмирчук, Ю. В. Латиш // Український історичний журнал. – Київ, 2005. – № 6. – С. 50-64. – Драгоманівське бачення проблем декабризму. – С. 52-54, 63-64.
583. Калакура Я. С. Українська історіографія: курс лекцій / Я. С. Калакура. – Київ : Генеза, 2004. – 496 с. – М. Драгоманов в історіографії. – С. 10, 39, 180, 186-187, 190-191, 194, 206-207, 224, 229, 249, 268, 276, 278, 335, 398, 408.
584. Карпенко М. М. О. Максимович і М. П. Драгоманов : наступність розвитку ідей Київської історико-філософської школи в Університеті Святого Володимира / М. М. Карпенко // Драгоманівські студії: матеріали шостої та сьомої міжнародних наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство

- України в Болгарії, Фундація “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2013. – С. 25-32.
585. Касименко А. К. История Украинской ССР: популярный очерк / А. К. Касименко. – Киев : Наук. думка, 1965. – 488 с. – М. Драгоманов історик. – С. 154.
586. Кистяковский Б. Холмщина и Украина / Б. Кистяковский // Московский ежемесячник. – 1908. – № 19., 13 мая. – С. 40-41; № 20, 20 мая. – С. 18-21 (Про ставлення до спадщини М. Драгоманова).
587. Кнабе Г. С. Корнелий Тацит (Время. Жизнь. Книги) / Г. С. Кнабе. – Москва : Наука, 1981. – 208 с.
588. Кнабе Г. С. Корнелий Тацит и проблемы истории древнего Рима эпохи ранней империи (конец I – начало II вв.): автореф. дисс. ... д-ра ист. наук : 07.00.03 / Г. С. Кнабе. – Л., 1982. – 37 с.
589. Ковальчук О. Постать гетьмана Д. Апостола в світлі різних історичних підходів (народження історіософії) / О. Ковальчук // СЛ. – Чернігів, 1996. – № 2/3. – С. 68-70. М. Драгоманов історик. – С. 68, 70.
590. Козир В. Погляди Михайла Драгоманова на роль “Просвіт” у суспільно-політичному житті України / В. Козир // Михайло Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху : матеріали першої міжвуз. науково-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих науковців, Київ, 27 лютого 2007 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 65-67.
591. Козуб Л. В. Загальноросійський радикально-демократичний (народницький) рух в оцінці М. П. Драгоманова / Л. В. Козуб // Вісник Київського

- університету імені Тараса Шевченка. ІСТОРІЯ. – Київ, 2001. – Вип. 55. – С. 47-51.
592. Козуб Л. В. Ліберально-демократичний земський рух II пол. XIX ст. в оцінках М. П. Драгоманова / Л. В. Козуб // Наукові записки з української історії : зб. наук. статей. – Переяслав-Хмельницький, 2001. – Вип. 10. – С. 125-131.
593. Козуб Л. В. М. П. Драгоманов у вітчизняній історіографії / Л. В. Козуб // Вісник КНУТШ. Серія: Історія. – Київ, 2002. – Вип. 63/64. – С. 112-114.
594. Козуб Л. В. Оцінки у спадщині М. П. Драгоманова українознавчих аспектів українського національного руху першої половини XIX ст. / Л. В. Козуб // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: наук. вісник : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук. – Київ, 2009. – Вип. 22. – С. 12-17.
595. Козуб Л. В. Українські громади 60-90-х рр. XIX ст. в оцінці М. П. Драгоманова / Л. В. Козуб // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – Київ, 2001. – № 8/9. – Ч. 2. – С. 346-356.
596. Козуб Л. В. М. П. Драгоманов – дослідник історії суспільно-політичного руху XIX століття в Україні : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Л. В. Козуб ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2002. – 20 с.
597. Козуб Л. В. М. П. Драгоманов – дослідник історії суспільно-політичного руху XIX століття в Україні : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Л. В. Козуб. – К., 2002. – 238 с.
598. Козуб Л. В. М. П. Драгоманов у вітчизняній історіографії / Л. В. Козуб // Вісник. Серія Історія / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2002. – Вип. 63–64. – С. 112–114.

599. Колесник І. І. Українська історіографія. XVIII – початок ХХ століття : навч. посіб. / І. І. Колесник. – Київ : Генеза, 2000. – 254 с. – М. Драгоманов в історіографії. – С. 46, 52, 66, 73, 96, 107, 124, 210, 216, 221, 225, 231, 239-240, 248, 252.
600. Кондраткова І. А. Драгоманов Михали Петрович / І. А. Кондраткова, Л. В. Мошква // Отечественная история. История России с древнейших времен до 1917 г.: энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. В. Л. Янин. – Москва, 1996. – Т. 1. – С. 80-81.
601. Кондратюк К. Козаччина у висвітленні істориків II половини ХІХ ст. / К. Кондратюк // Козацькі війни ХVІІ ст. в історіографічній свідомості польського та українського народів. – Львів, 1996. – С. 176-183.
602. Кондратюк К. Українська історіографія ХІХ – початок ХХ ст. : напрями і концепції / К. Кондратюк. – Львів, 2002. – 242 с. – М. Драгоманов в історіографії.
603. Копилов А. О. Вплив визвольної боротьби балканських слов'ян на трансформацію слов'янської ідеї в суспільно-політичній думці України другої половини ХІХ ст. / А. О. Копилов, А. А. Заводовський // Український історичний журнал. – 2003. – № 2. – С. 56-66. (Погляди М. Драгоманова на вирішення балканського питання. – С. 63-64, 66).
604. Корнилов А. Курс истории России ХІХ века. Ч. 3 / А. Корнилов. – Москва : М. и С. Сабашниковы, 1914. – 330 с. – Про М. Драгоманова. – С. 194-195.
605. Корнилов А. Курс истории России ХІХ века. Ч. 3 / А. Корнилов. – 2-е изд. – Москва : М. и С. Сабашниковы, 1918. – 330 с. – Про М. Драгоманова. – С. 194-195.
606. Корнилов А. Русская политика в Польше со времен разделов до начала ХХ века / А. Корнилов. – Петроград :

- Огни, 1915. – 93 с. – Про ставлення М. Драгоманова до польського питання. – С. 54-60.
607. Короткий В. Драгоманов Михайло Петрович (1841-1895) / В. Короткий, В. Уляновський // З іменем Святого Володимира: у 2 кн. / упоряд. В. Короткий, В. Уляновський. – Київ, 1994. – Кн. 2. – С. 410-411.
608. Коцур В. П. Істогріографія історії України: курс лекцій / В. П. Коцур, А. П. Коцур. – Чернівці: Золоті литвари, 1999. – 520 с. (М. Драгоманов – історик. – С. 9, 112, 155, 216, 232-233, 235, 260-268, 278, 281, 283).
609. Кр. Тарас Шевченко і український пролетаріат / Кр. // Культура. – 1925. – № 3. – С. 2-11. (Аналіз праці М. Драгоманова “Шевченко, українофіли й соціалізм” 1879 р.)
610. Кравець М. М. Іван Франко – історик України / М. М. Кравець. – Львів: Вид-во Львів, ун-ту, 1971. – 203 с. Зі змісту: Рецензія І. Франка на працю М. П. Драгоманова “Пропаций час. Українці під московським царством (1654-1876)”. – С. 151-152. – Оцінка І. Франком М. П. Драгоманова як історика. – С. 175.
611. Крамар О. Проблема російсько-українських взаємин у праці М. Драгоманова “Пропаций час. Українці під Московським царством (1654-1874 рр.)” / О. Крамар // Михайло Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху: матеріали першої міжвуз. науково-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих науковців, Київ, 27 лютого 2007 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 54-57.

612. Крамлюк П. М. М. Драгоманов про реформаційні рухи в Україні / П. М. Крамлюк // Соціально-філософські ідеї Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т філософії. – Київ : Наук. думка, 1995. – С. 94-102.
613. Кримський А. Михаил Петрович Драгоманов / А. Крымский // Розвідки, статті та замітки / А. Кримський. – Київ, 1928. – С. 310-367.
614. Кримський А. Руданський і Драгоманів (з приводу Іліади) / А. Кримський // Знадоби для життєпису Степана Руданського (1833–1873) / А. Кримський, М. Левченко. – Київ : Друкарня УАН, 1926. – С. 35–42.
615. Крип'якевич І. П. Передмова / І. К. [псевд.] // Про українських козаків, татар та турків / М. Драгоманов. – 3-те вид., виправл. – Львів, 1913. – С. 3.
616. Круглашов А. Буковина у творчості Михайла Драгоманова / А. Круглашов // До витоків назви краю Буковина: (600-річчя першої писемної згадки) : тези доповідей та повідомлень II Буковинської історико-краєзнавчої конф., Чернівці, 2-3 жовтня 1992 р. – Чернівці, 1992. – С. 98-99.
617. Круглашов А. Драгомановське бачення історизму / А. Круглашов // Науковий вісник Чернівецького ун-ту ім. Ю. Федьковича. Серія: Історія. – Чернівці, 2000. – Вип. 96/97. – С. 234-243.
618. Круглашов А. Європейська цивілізація та українська історія (деякі аспекти драгоманівської теоретичної інтерпретації) / А. Круглашов // Середньовічна Європа: погляд з кінця ХХ ст. : матеріали наук. конф. 16-18 березня 2000 р. – Чернівці, 2000. – С. 51-57.
619. Круглашов А. М. Історичні традиції та політичні перспективи міського самоврядування в теоретичній

- спадщині М. Драгоманова / А. М. Круглашов // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування: історія і сучасність, (м. Рівне, 7-9 квітня 1993 р.) : тези Міжнар. наук.-практ. конф. – Рівне, 1993. – С. 5-7.
620. Круглашов А. Погляди Драгоманова на україно-польське порозуміння наприкінці ХІХ ст. / А. Круглашов // Новкові зошити Історичного факультету Львівського інституту ім. І. Франка : зб. наук. праць. – Львів, 2000. – Вип. 3. – С. 87-93.
621. Круглашов А. Проблеми україно-румуно-молдавського історичного та політичного діалогу у спадщині Михайла Драгоманова / А. Круглашов // Україна – Румунія – Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин : міжнар. наук. конф., 16-17 травня 2001 р. – Чернівці, 2002. – С. 142-152.
622. Крук О. М. П. Драгоманов про козацьку добу в історії українського народу / О. Крук // Запорізьке козацтво в українській історії, культурі та національній самосвідомості. – Київ; Запоріжжя, 1997. – С. 248-256.
623. Крук О. М. П. Драгоманов та його погляди на український історичний процес / О. Крук // Наукові записки Ін-ту археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 2001. – Т. 7. – С. 250-292.
624. Крук О. А. Концепція історії України в науковій, публіцистичній та епістолярній спадщині Михайла Драгоманова : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Крук О. А.; Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського НАНУ. – Київ, 1996. – 23 с.
625. Крук О. А. Концепція історії України в науковій, публіцистичній та епістолярній спадщині

- М. П. Драгоманова : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. А. Крук. – К., 1996. – 189 с.
626. Крупницький Б. Історіознавчі проблеми історії України : зб. стат. / Б. Крупницький. – Мюнхен : Український вільний ін-т, 1959. – 226 с.
627. Куценко Ю. Історіографічний образ Михайла Драгоманова в творчості І. Лисяк-Рудницького / Ю. Куценко // Південний архів : зб. наук. праць. Серія: Історичні науки. – Херсон, 2002. – Вип. 8. – С. 54-59.
628. Куценко Ю. Ю. Історіографічний образ Михайла Драгоманова в українській історичній науці : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Ю. Ю. Куценко. – Херсон, 2005. – 18 с.
629. Куценко Ю. Ю. Образ Михайла Драгоманова в діаспорній історіографії. / Ю. Ю. Куценко // Південний архів : зб. наук. праць. Серія: Історичні науки. – Херсон, 2008. – Вип. 28/29. – С. 221-236.
630. Лагодзинский В. В. Античні студії Михайла Драгоманова в історіографічних оцінках / В. В. Лагодзинський // День науки історичного факультету : міжнар. наук. практик. конф. мол. учених, присвяченої 90-річчю Гетьманату Павла Скоропадського (23 квітня 2008 р., м. Київ). – Київ : СПД Цимбаленко Є. С., 2008. – С. 15.
631. Лагодзинский В. В. Истоки формирования интересов Михайла Драгоманова в сфере древней истории / В. В. Лагодзинский // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук : журн. науч. публикаций. – Москва, 2014. – № 2 (61). – Ч. 1. – С. 81-87.
632. Лагодзинський В. В. Антикознавчі студії М. П. Драгоманова : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02

- / В. В. Лагодзінський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2014. – 16 с.
633. Лагодзінський В. В. Михайло Драгоманов про історію Риму за царської доби / В. В. Лагодзінський // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук. – Київ : ВІР УАН, 2013. – Вип. 71(3). – С. 190-194.
634. Лагодзінський В. В. Михайло Драгоманов про сенс історії Риму / В. В. Лагодзінський // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук. – Київ : ВІР УАН, 2012. – Вип. 62(7). – С. 90-94.
635. Лагодзінський В. В. Оцінка Михайла Драгомановим античних римських авторів / В. В. Лагодзінський // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук. – Київ : ВІР УАН, 2013. – Вип. 69 (2). – С. 194-199.
636. Лагодзінський В. В. Елліністичні студії Михайла Драгоманова / В. В. Лагодзінський // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук. – Київ : ВІР УАН, 2012. – Вип. 61 (6). – С. 109-114.
637. Лейкина-Свирская В. Р. А. И. Стронин / В. Р. Лейкина-Свирская // Революционная ситуация в России в середине XIX века: деятели и историки / АН СССР, Ин-т истории СССР; отв. Ред. М. В. Нечкина. – Москва, 1986. – С. 159-169. М. Драгоманов – учень О. Строніна. – С. 161, 163, 168-169.

638. Летяев В. А. Восприятие римского наследия российской наукой XIX – начала XX в. / В. А. Летяев. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2002. – 214 с.
639. Липецький С. Драгоманов Михайло Петрович (1841-1895) / С. Липецький // Малий словник історії України / редкол. та від ред. В. Смолій та ін. – Київ, 1997. – С. 140.
640. Лисак-Рудницький І. Драгоманов Михайло / І. Лисак-Рудницький // Енциклопедія українознавства: словникова частина. – Paris; New York, 1955-1957. – Кн. 2. – С. 589-591.
641. Лисак-Рудницький І. Історичні есе : в 2 т. / І. Лисак-Рудницький; Центр досліджень історії ім. Петра Яцика Канадського ін-ту українських студій Альбертського ун-ту ; пер. з англ. У. Гавришків, Я. Грицака. – Київ : Основи, 1994. Т. 1. – 520 с. Зі змісту: Михайло Драгоманов. – С. 281-187; Із Драгоманівських студій. – С. 289-298.
642. Лисак-Рудницький І. Михайло Драгоманов / І. Лисак-Рудницький // Енциклопедія українознавства: первидання в Україні. Т. 2: Голинський – Зернов / НТШ у Львові. – Репринтне відтворення видання 1955-1984 років. – Львів, 1993. – С. 589-591.
643. Лисак-Рудницький І. Михайло Драгоманов. Із драгоманівських студій. Погляд на український історичний процес // Лисак-Рудницький І. Між Історією й Політикою: статті до історії та критики української суспільно-політичної думки. – Мюнхен : Вид-во “Сучасність” 1973. – С. 100-120.
644. Лисак-Рудницький І. между историей и политикой / И. Лисак-Рудницкий ; под ред. Д. Фурмана, Я. Грицака. – Москва; Санкт-Петербург : Летний сад, 2007. – 636 с. Зі змісту: Михаил Драгоманов. – С. 237-244.

645. Лисенко О. В. М. Драгоманов як історик / О. В. Лисенко // Перші Міжнародні драгоманівські читання : матеріали, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. / укл. Г. І. Волинка, В. П. Сергієнко, Л. Л. Макаренко ; ред. В. П. Андрущенко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 3. – С. 18–22.
646. Лисенко О. Я. М. Драгоманов про історичний процес / О. Я. Лисенко // Український історичний журнал. – 1968. – № 11. – С. 73–79.
647. Лозинський М. Життєпись М. Драгоманова / М. Лозинський // Лозинський М. Націоналізм і народні святощі. – Вінніпег. – 1907. – С. 19–67.
648. Лозинський М. Люди: біографічно-літературні нариси: з портретами / М. Лозинський. – Львів : Друк “народова” Манецьких, 1909. – 131 с. Зі змісту: Нарис про М. Драгоманова. – С. 5–12.
649. Лозинський М. Українське національне питання в творах Михайла Драгоманова: з нарисом про жите і діяльність Михайла Драгоманова / М. Лозинський – Відень; Київ: Накладом видавництва, 1913. – 114 с. – (Політична б-ка). – Із змісту: Михайло Драгоманів. Його жите і діяльність. – С. 5–22.
650. Лозинський М. Українське національне питане в творах Михайла Драгоманова: з нарисом про жите і діяльність Михайла Драгоманова / М. Лозинський. – Відень : Накладом видавництва “Політична б-ка”, 1915. – 113 с. – (Політична б-ка під ред. М. Залізняка).
651. Лук М. І. Історіософія М. Драгоманова / М. І. Лук // Соціально-філософські ідеї Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т філософії. – Київ : Наук. думка, 1995. – С. 3–17.

652. Лукеренко В. Л. Світогляд М. П. Драгоманова / В. Л. Лукеренко. – К. : Наук. думка, 1965. – 128 с.
653. Луценко А. Концепція історії України в праці М. Драгоманова “Про українських козаків, татар та турків” / А. Луценко // Молода нація. – Київ, 1996. – № 2. – С. 132-134.
654. Ляхова Ж. Історія української епістології: дослідження та видання епістолярної спадщини / Ж. Ляхова / СіЧ. – Київ, 2006. – № 6. – С. 70-81. Епістолярний спадок М. Драгоманова та його значення для вивчення історії України. – С. 75, 77, 79-80.
655. Магеря О. П. Етнічні погляди М. П. Драгоманова / О. П. Магеря // Суспільно-історична спадщина М. П. Драгоманова і сьогодення: тези Драгоманівських читань (Київ, 21 червня 1995 р.) / Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; уклад і від. за вип. М. М. Закович. – Київ : УДПУ, 1995. – С. 27-28.
656. Маєрник Ю. Михайло Драгоманов про карпатських українців / Ю. Маєрник // Українські вісті. – Детройт, 1979. – Ч. 19, 16 травня.
657. Малишкін Н. А. История Древнего Рима : учебник для ист. Фак. Гос. Ин-тутов и пед. ин-тов / Н. А. Малишкін. – Москва : Госполитиздат, тип “Печатный двор” в Ленинграде, 1949. – 736. Драгоманов дослідник історії давнього Риму. – С. 58.
658. Малишкін Н. А. История Древнего Рима : учебник для ист. Фак. Гос. Ин-тутов и пед. ин-тов / Н. А. Малишкін. – Москва : Госполитиздат, тип “Печатный двор” в Ленинграде, 1950. – 736. Драгоманов дослідник історії давнього Риму. – С. 58.

659. Малишкин Н. А. История Древнего Рима : учебник для ист. Фак. Гос. Ин-тутов и пед. ин-тов / Н. А. Малишкин ; отв. ред. А. Г. Бокшинин. – Москва: Госполитиздат, 1956. – 611. Драгоманов дослідник історії давнього Риму. – С. 51, 56.
660. Маркусь В. Стан суспільно-політичної науки та дослідів над новітньою історією в УРСР, 1954-1964 / В. Маркусь // УІ. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1975. – № ¾ (47/48). – С. 28-42. М. Драгоманов у радянській історіографії. – С. 40.
661. Мартыненко А. К. Из истории развития исторической болгаристики в Киевском университете / А. К. Мартыненко // Университетски изследования и преподавания на Българската история у нас и в чужбина: международен симпозиум (Пампорово, 1981). – София, 1982. – С. 92-108.
662. Марченко М. Українська історіографія: (з інтелектуальної спадщини) / М. Марченко. – Київ : Фенікс, 2011. – 483. М. Драгоманов в історіографії. – С. 39, 265, 283.
663. Масненко В. Становлення української історичної науки в еміграції (міжвоєнний період) / В. Масненко // Наукові записки нац. ін-ту “Острозька академія”. Серія: Історичні науки. – Острог; Торонто; Нью-Йорк, 2005. – № 5. – С. 31-50. М. Драгоманов в працях істориків діаспори. – С. 32, 46-47, 50.
664. Матюшко Б. К. Уточнення окремих наукових положень магістерської дисертації М. Драгоманова В. Лесевичем / Б. К. Матюшко // Перші Міжнародні драгоманівські читання : матеріали, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. / укл. Г. І. Волинка, В. П. Сергієнко, Л. Л. Макаренко ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 1. – С. 135–140.

665. Мацько В. П. Михайло Драгоманов і медієвістика / В. П. Мацько. – Хмельницький : Просвіта, 2000. – 80 с.
666. Машкин Н. А. Изучение истории Рима / Н. А. Машкин // Очерки истории исторической науки в СССР : в 5 т. / под ред. М. В. Нечкиной (глав. ред.), М. Н. Тихомирова, С. М. Дубровского и др. – Москва : Изд-во АН СССР, 1960. – Т. II. – С. 310–322.
667. Машкин Н. А. История Римской империи : метод. пособие / Н. А. Машкин. – Москва : Учпедгиз, 1949. – 72 с.
668. Машкин Н. А. Принципат Августа: происхождение и социальная сущность / Н. А. Машкин. – Москва; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1949. – 688 с.
669. Маяк И. Л. Женщина в раннем Риме (V–IV вв. до н. э.) / И. Л. Маяк // Женщина в античном мире : сб. ст. / под ред. Л. П. Маринович, С. Ю. Сапрыкина. – Москва : Наука, 1995. – С. 75–103.
670. Межов В. И. Русская историческая библиография за 1865-1876 включительно / сост В. И. Межов. – Санкт-Петербург: Тип. Имп. Академии наук, 1882. Т. 1. – XII, 436 с. Праці М. Драгоманова. – С. 357-359, 361, 425; Т. 2. – 458 с. Праці М. Драгоманова. – С. 112, 274.
671. Мельник В. Михайло Драгоманов в історіографії слов'янських народів / В. Мельник // Жовтень. – 1969. – № 3. – С. 151–153.
672. Микитчук Н. М. Етно-територіальна єдність України: погляди М. Драгоманова / Н. М. Микитчук // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 3. – С. 160-167.
673. Михайло Драгоманів. 1841-1895. – Ірвінгтон : Вид-во “Кирило-Мефодіївського Братства”, 1970. – 36 с.

674. Михайло Драгоманов: автожиттєпис / уклад. : І. С. Грищенко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – 443 с.
675. Михайло Драгоманов (1841-1895) // Сто великих українців / М. Гнатюк, Л. Громенко, О. Ламонова и др. – 2-е изд. – Москва; Киев, 2002. – С. 268-275.
676. Михайло Драгоманов (1841-1895): публіцист, історик, літературознавець, громадський діяч // Видатні діячі України минулих століть = Oststanding Ukrainian personalities of the past: меморіальний альманах / голов. ред. О. Шокало. – Київ, 2001. – С. 188-189.
677. Михайло Драгоманов у спогадах / укл. І. С. Грищенко, В. А. Короткий. – Київ : Либідь, 2012. – 311 с.
678. Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Його юбілей, смерть, автобіографія і спис творів / М. П. Драгоманов ; зладив і вид. М. Павлик. – Л., 1896. – 442, XXXIV с.
679. Мишанич Я. О. “Історія русів”: історіографія, проблематика, поетика / Я. О. Мишанич. – Київ : Обереги, 1999. – 239 с. (Драгоманівське бачення “Історії русів”. – С. 32, 59-60, 64-65, 80, 99, 203, 219, 228).
680. Мінкова Л. Михаил Драгоманов и българската украинистика / Л. Мінкова // Драгоманівські студії : матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2011. – С. 38-44.
681. Мірошніченко Ю. Малоросійсько-імперська схема автора “Історії Русів, або Малої Росії”. М. Драгоманов / Ю. Мірошніченко, С. Удовік // Русь-Україна. Становлення державності : у 2 т. Т. 2: Від імперії до незалежності. – Київ, 2011. – С. 98-108.

682. Міщук Р. С. Сторінки великого життя / Р. С. Міщук // Драгоманов М. П. Вибране ("...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні"). – Київ: Либідь, 1991. – С. 605-618.
683. Міщук О. В. "Історія русів" у контактено-генетичних зв'язках і типологічних сходженнях: монографія / О. Міщук. – Київ, 1998. – 239 с. "Історія русів" в оцінках М. Драгоманова. – С. 9, 16, 20, 48, 56, 64, 95, 99, 109, 130, 132, 146, 150-151, 154, 196, 229.
684. Младенов С. Из историята на украинско-български отношение. Научна деятелност М. П. Драгоманов в България // Украинско-Български-преглед. – София, 1920. – № 17., 23 червня. Про наукову діяльність М. Драгоманова в Болгарії.
685. Могилянський М. Драгоманов М. П. / М. Могилянський // Новый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 29 т. Т. 16: Десна-Душевнобольные / А. Ф. Брокгауз, И. А. Ефрон; под общ ред. К. К. Арсеньева. – Санкт-Петербург; Петроград, 1914. – С. 738-742.
686. Могилянський М. Драгоманов Михаил Петрович / М. Могилянський // Энциклопедический словарь Брокгауз и Ефрон. Биографии: в 12 т. Т. 4: Герарди – Дюма / отв. ред. В. М. Карев, М. Н. Хтов. – Москва, 1993. – С. 801-803.
687. Модестов В. И. В Казани и в Киеве: (1867-1877) / В. И. Модестов // Исторический вестник. – 1885. – Т. 22, № 11. – С. 321-343; № 12. – С. 588-617. Про магістерський диспут М. Драгоманова.

688. Модестов В. И. Тацит и его сочинения. Историко-литературное исследование / В. И. Модестов. – СПб. : Типография Н. Тиблена и комп., 1864. – III, 206 с.
689. Монюк Т. М. Драгоманов про Підкарпаття / Т. Монюк // Вперед. – 1935. – № 35, 1 серпня. – С. 3-4.
690. Malon B. Historie du Socialisme depuis les temps le plus recules jusqu'aux nos jours / Benoit Malon. – Paris : Derveaux, 1883. – 384 p.
691. Назаренко Ф. Аграрно-селянські відносини в Росії і на Україні після реформи 1861 р. в оцінці М. П. Драгоманова / Ф. Назаренко // Праці кафедри сусп. наук Львів. держ. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 1960. – Вип. 7. – С. 110-135.
692. Назаренко Ф. И. Драгоманов о развитии капитализма и положении рабочего класса в России и на Украине после реформы 1861 г. / Ф. И. Назаренко // Ученые записки Львов. торгово-экон. ин-та. Кафедра политэкономии. – Львов, 1958. – Вип. 1. – С. 94-110.
693. Нариси з історії Університету Святого Володимира / В. Ф. Колесник, Г. М. Казакевич, Л. П. Могильний, О. М. Надтонка, А. О. Руккас, О. Г. Сокирко, Ю. М. Шемета. – Київ : Київський університет, 2009. – 224 с. (М. Драгоманов і Університет Св. Володимира. – С. 104, 122-123).
694. Новиченко Л. М. Просвітитель / Л. М. Новиченко // Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / відп. ред. Р. С. Міщук ; АН України, Ін-т л-ри. ім. Т. Г. Шевченка ; Респ. Асоц. Українознавців. – Київ : Наук. думка, 1991. – С. 8-26.
695. Одарченко П. Наукова діяльність М. Драгоманова / П. Одарченко // Українська література : зб. вибр. ст.

- / П. Одарченко ; ред. О. Зінкевич, авт. передм. В. Іванисенко. – Київ : Смолоскип, 1995. – С. 319–338.
696. Онопрієнко В. І. Історія української науки ХІХ-ХХ століть : навч. посіб. / В. І. Онопрієнко. – Київ : Либідь, 1998. – 320 с. Драгоманов в історіографії. – С. 7, 49-50, 70, 91-92, 95, 105, 199, 271-272.
697. Орлик О. Драгоманов Михайло Петрович / О. Орлик // Видатні постаті України: біографічний довідник / ред. кол. : Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий, В. А. Гайченко та ін. – Київ, 2004. – С. 302-304.
698. Освободительные движения народов Австрийской империи: период утверждения капитализма / АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики; от вред. В. И. Фрейдзон. – Москва : Наука, 1981. – 464 с. Оцінка М. Драгомановим польського повстання 1863-1864. – С. 215, 261, 330, 458.
699. Павлик М. Драгоманов Михаил Петрович (1841-1895) / М. Павлик, Д. Заславский, М. Грушевский // Большая Советская Энциклопедия : в 65 т. Т. 23: Лодэ – Евразия / гл. ред. О. Ю. Шмидт. – Москва, 1931. – С. 379-381.
700. Павлик М. Михайло Драгоманов і його роль в розвитку України / М. Павлик. – Львів : Друк. Уділова, 1907. – VI, 91 с.
701. Павлик. М. Передмова / М. Павлик // Пропаций час Українці під Московським царством (1654-1876) / М. Драгоманов. – Київ : Центр пам'яткознавства Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури України, 1992. – С. 14-19.
702. Павловский И. Ф. Драгоманов М. П. // Первое дополнение к краткому биографическому словарю

- ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII века / И. Ф. Павловский. – Полтава, 1913. – С. 66-67.
703. Падалка С. С. Соціально-економічні наслідки Селянської реформи 1861 р. в теоретичній спадщині М. П. Драгоманова (за матеріалами видань “Громади”) / С. С. Падалка // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 18. – С. 200-206.
704. Пам’яті Михайла Драгоманова 1895-1920: збірник. – Харків : Вид. “ПОЮР”; Друк “ПОЮР”, 1920. – 112 с. Зі змісту: Михайло Драгоманів. Його життя, наукова та громадська діяльність. – С. 5-45.
705. Перегуда Є. Михайло Драгоманов / Є. Перегуда // Історія України в особах: ХІХ-ХХ ст. / керівник авт. кол. І. Войцехівська. – Київ, 1995. – С. 101-107.
706. Переяславська рада 1654 року: (історіографія та дослідження) / ред. кол. П. Сохань ; НАНУ, Ін-т українськ. Археограф. та джерелозн. ім. М. Грушевського. – Київ : Смолоскип, 2003. – 890 с. Історичні погляди М. Драгоманова. – С. 221, 492-493, 495-496, 550, 554, 626.
707. Петречко О. Античні студії Михайла Драгоманова / О. Петречко // Хроніка – 2000: український культурний альманах / гол. ред. Ю. Буряк. – Київ, 2011. – Вип. 2 (84). – С. 433-441.
708. Петречко О. Оцінка Тіберія у творчості Михайла Драгоманова / О. Петречко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1997. – Вип. II. – С. 103–107.
709. Петречко О. Суспільно-політичний розвиток Римської імперії в I – на початку III ст. н. е. від “відновленої”

- Республіки до сенатської монархії / Олег Петречко. – Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2009. – 396 с.
710. Петречко О. М. Суспільно-політичний розвиток Римської Імперії в I – на поч. III ст. н. е.: від “відновленої” Республіки до сенатської монархії : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / О. М. Петречко. – Ужгород, 2010. – 37 с.
711. Пиріг П. В. Погляди М. П. Драгоманова на проблеми розвитку історії / П. В. Пиріг // Михайло Драгоманов і українське національне відродження: тези доп. і повідомлень респ. наук. конф. молодих вчених, присвячених 150-річчю з дня народження М. П. Драгоманова, (Київ, 22-23 трав. 1991 р.) / Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка; за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янської. – Київ, 1991. – С. 25-28.
712. Пінчук Ю. А. Драгоманов Михайло Петрович / Ю. А. Пінчук // Енциклопедія історії України : в 5 т. Т. 2: Г-Д / ред. кол. В. А. Смолій; НАНУ, Ін- історії України. – Київ, 2003. – С. 458-459.
713. Покровский М. Н. Русская история с древнейших времен : в 5 т., Т. 4. / М. Н. Покровский. – Москва; Лениниград : Гос изд-во, 1925. – 376. – М. Драгоманов історик. – С. 177, 188.
714. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX – XX ст. : історичні нариси / відп. Ред. В. А. Смолій; НАНУ, Ін-т історії України. – Київ : Наукова думка, 2002. – 952 с. – Терор і терористи в оцінках М. Драгоманова. – С. 32, 35, 41, 49, 60, 518, 818, 927.
715. Потульницький В. А. Україна і всесвітня історія: історіософія світової та української історії XVII-XIX століть / В. А. Потульницький. – Київ : Либідь, 2002. –

- 480 с. – М. Драгоманов дослідник української і світової історії. – С. 278, 280, 286-289, 292-293, 295, 297, 301, 356, 392-394, 417-421, 423, 325, 434, 443-445, 466.
716. Пришляк В. В. Історичні події 30-х років XVIII ст. на Україні в інтерпретації М. П. Драгоманова / В. В. Пришляк // Михайло Драгоманов і українське національне відродження: тези доповідей і повідомлень республіканської наукової конференції молодих вчених присвячених 150-річчю з дня народження М. П. Драгоманова, (Київ, 22-23 трав. 1991 р.) / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка; за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янської. – Київ, 1991. – С. 30-32.
717. Проблеми державності в творчості Михайла Драгоманова: метод. матеріали для студ. іст. фак. / уклад. А. М. Круглашов; Чернівецький держ. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Вид-во Чернівецького держуніверситету "Рута", 1996. – 21 с.
718. Путнынъ Э. К. Социально-экономическая и политическая обусловленность тематики русских буржуазных либеральных историков по античности в эпоху промышленного капитализма (1861–1895 гг.) / Э. К. Путнынъ // Научный ежегодник Саратовского гос. ун-та за 1955 г. – Саратов, 1958. – Отд. 2. Исторический факультет. – С. 110–115.
719. Пыпин А. Н. История русской этнографии в 4 т. / А. Н. Пыпин. – Санкт-Петербург: Тип М. М. Стасюлевича, 1890-1892. Т. 3: Этнография малорусская. – 1891. – VIII, 425. М. Драгоманова в історії української етнографії. – С. 365-367.
720. Рафальський О. О. Громадсько-політична і наукова діяльність М. П. Драгоманова у Київському університеті / О. О. Рафальський // Михайло Драгоманов і українське

національне відродження: тези доповідей і повідомлень респ. наук. конф. молодих вчених присвячених 150-річчю з дня народження М. П. Драгоманова, (Київ, 22-23 трав. 1991 р.) / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янської. – Київ, 1991. – С. 41-43.

721. Романцов В. М. Гетьман Іван Виговський в українській історіографії: до проблеми висвітлення / В. М. Романцов // Українська біографістика : зб. наук. праць. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 183-192. М. Драгоманов історик. – С. 186,191.
722. Романцов В. М. Національно-визвольна війна, виникнення і становлення козацької держави у висвітленні М. Драгоманова / В. М. Романцов // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту В. Даля. Серія: Історичні науки. – Луганськ, 2001. – № 10 (44). – С. 26-30.
723. Романцов В. М. Проблеми виникнення і становлення Гетьманщини в науковій та публіцистичній спадщині М. Драгоманова / В. М. Романцов // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Історія. – Київ, 2002. – Вип. 63/64. – С.85-87.
724. Романченко І. С. Драгоманов Михайло Петрович / І. С. Романченко // Шевченківський словник : у 2 т. Т. 1: А-Мол / від. ред. Є. П. Кирилюк ; АН УРСР, Ін-ту л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 1976. – С. 197-198.
725. Романченко І. М. П. Драгоманов: життя і творчість / І. Романченко. – Львів : Знання, 1966. – 32 с.
726. Ротач П. Апостол правди і науки: до 150-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / П. Ротач. – Гадяч, 1991. – 28 с.
727. Русова С. М. П. Драгоманов, його життя й твори / С. Русова. – Київ, 1918. – 47 с.

728. Rehor F. Dragomanov Michael // Ottuv slovník naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. – Praha, 1893. Sedmý díl. – S. 906-907.
729. Rudnytsky I. L. Dragomanov Mykhaylo / I. L. Rudnytsky // Encyclopedia of Ukraine. Vol. 1 A-F / ed by Volodymyr Kudiyovyc; Published for Canadian Institute of Ukrainian Studies Shevchenko Scientific Society and Canadian Foundation for Ukrainian Studies. – Toronto, Buffalo, London : University of Toronto Press. – 1984. – P. 753-756.
730. Rudnytsky I. L. Dragomanov Mykhaylo / I. L. Rudnytsky // Encyclopedia of Ukraine. Vol. 1 A-F / ed by Volodymyr Kudiyovyc. – Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press. – 1985. – P. 753-756.
731. С. Т. Драгоманов М. П. / С. Т. // Малая советская энциклопедия: в 10 т. Т. 4.: Днепровская низменность – ислам / гл. ред. Н. Л. Мещеряков. – 2-е изд. – Москва, 1935. – Столб. 88.
732. Савченко І. Є. Дослідження творчої спадщини М. П. Драгоманова за останні роки / І. Є. Савченко // Історіографічні дослідження в Українській РСР. – 1969. – Вип. 2. – С. 199-206.
733. Сарбей В. Г. Використання В. І. Леніним антицарської історико-публіцистичної спадщини М. П. Драгоманова / В. Г. Сарбей // В. І. Ленін і дожовтнева спадщина історіографії України / В. Г. Сарбей. – Київ, 1972. – С. 219-247.
734. Сарбей В. Г. Драгоманов М. П. / В. Г. Сарбей // Украинская советская энциклопедия: в 12 т. Т. 3.: Героизм – Желанное / голов. ред. М. П. Бажан. – Київ, 1979. – С. 460.

735. Сарбей В. Г. Драгоманов Михайло Петрович / В. Г. Сарбей // Українська радянська енциклопедія. Т. 3 / голов. ред. О. К. Антонов, Б. М. Бабій. – 2-е вид. – Київ, 1979. – С. 464-465.
736. Свинцицький С. Київська Русь у працях М. П. Драгоманова / С. Свинцицький // Михайло Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху : матеріали першої міжвуз. наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молодих науковців, Київ, 27 лютого 2007 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 20-26.
737. Свистун П. И. Прикарпатская Русь под владением Австрии : в 2 ч. / П. И. Свистун. – Львов: изд. О. А. Макарова, Тип. Ставропиг. тн-та, 1896. Ч. 2.: (1850-1895). – 741, [2] с. Про працю М. Драгоманова “до історії української хлопоманії”. – С. 131, 133, 177, 179, 548-561.
738. Синица И. А. Экспликация этнического самосознания автора в исторических текстах XIX века / И. А. Синица // Мова і культура : наук. вид. / ред. Д. С. Бураго ; КНУТШ. – Київ, 2009. – Вип. 11. – Т. 3 (115). – С. 87-94. На основі історичних праць М. А. Максимовича, Н. І. Костомарова, М. П. Драгоманова.
739. Сич О. М. Драгоманов в оцінці української зарубіжної історіографії другої половини ХХ / О. М. Сич // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 5. – С. 3-6.
740. Скакун О. Ф. Драгоманов Михайло Петрович / О. Ф. Скакун // Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети : в 2 кн. Кн. 1 / за заг. ред. М. І. Панова. – Київ, 2002. – С. 203-207.

741. Слабченко М. Є. Матеріали до економічно-соціальної історії України ХІХ століття : в 2 т. / М. Є. Слабченко. – Київ : Держ. вид-во України, 1927. – Т. 2. – 278 с. Про М. Драгоманова Розділ ХVІ. – С. 94-99.
742. Слесаренко О. Погляди М. П. Драгоманова на проблеми реформації / О. Слесаренко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 6. Історичні науки : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 11. – С. 246-252.
743. Слесаренко О. О. Проблеми історії України в науково-публіцистичному доробку М. П. Драгоманова / О. О. Слесаренко // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісн. / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – Вип. 84 (35). – С. 164-168.
744. Слюсаренко Х. Студії М. Драгоманова з історії Риму / Х. Слюсаренко // Драгоманівський збірник / під заг. ред. В. Сімовича. – Прага : Заходом вид. тов-ва “Сіяч” при Укр. високому пед. ін-ті, 1932. – С. 243–257.
745. Сокирко О. Г. Михайло Драгоманов / О. Г. Сокирко // Видатні постаті в історії України (ІХ-ХІХ ст.) Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, В. П. Дрожин, Ю. О. Калінцев та ін. – Київ, 2002. – С. 320-323.
746. Сорокін О. Михайло Драгоманов в оцінках О. Ф. Кістяківського / О. Сорокін // Молодь, освіта, наука, культура і національна свідомість : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12-13 травня 2005 р. : у 6 т. Т. 1. – К., 2005. – С. 265-269.

747. Спадщина Михайла Драгоманова // Українські вісті. – Детройт, 1988. – Ч. 29, 17 лип.; Ч. 30, 24 лип. Про необхідність створення інтелектуальної історії України.
748. Спектровский Е. В. Столетие Киевского университета Св. Владимира / Е. В. Спектровский. – Белград: Изд. Комитета киевских профессоров в Люблине, 1935. – 104 с. М. Драгоманов – історик. – С. 23.
749. Спектровский Е. В. Столетие Киевского университета Св. Владимира / Е. В. Спектровский. – Киев: Киевский университет, 2007. – 104 с. М. Драгоманов – історик. – С. 23.
750. Ставнюк В. В. Роль античних студій у формуванні історико-філософських поглядів Михайла Драгоманова / В. В. Ставнюк // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 46-53.
751. Стаменова А. Болгарська україністика: історія, сучасність, перспективи розвитку / А. Стаменова // Драгоманівські студії: матеріали шостої та сьомої між нар. наук. конф. “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Фундація “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2013. – С. 162-167.
752. Стельмах С. Михайло Драгоманов – історик і громадський діяч / С. Стельмах // Історичний календар. 2001. – Київ, 2001. – Вип. 7. – С. 349-351.
753. Стельмах С. П. Історична думка в Україні ХІХ – початку ХХ століття / С. П. Стельмах. – Київ: Академія, 1997. – 176 с. Про історичні погляди М. Драгоманова. – С. 74, 77, 90-92, 94-100, 164, 166-168.
754. Стельмах С. П. Історія народної освіти на Україні в публіцистичних працях М. П. Драгоманова / С. П. Стельмах // Михайло Драгоманов і українське національне

- відродження: тези доп. і повідомлень респ. наук. конф. молодих вчених присвячених 150-річчю з дня народження М. П. Драгоманова, (Київ, 22-23 трав. 1991 р.) / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янської. – Київ, 1991. – С. 83-86.
755. Стельмах С. П. Історична думка і методологія історії в Україні (XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / С. П. Стельмах. – Київ, 2005. – 33 с.
756. Стельмах С. П. Історична думка і методологія історії в Україні (XIX – початок XX ст.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / С. П. Стельмах. – Київ, 2005. – 424 с.
757. Стельмах С. П. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX – початок XX століття) / С. П. Стельмах. – Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2005. – 378 с.
758. Стельмах С. П. Теоретичні новації у вітчизняній історіографії другої половини XIX століття / С. П. Стельмах // Наукові записки / Нац. ун-т “Києво-Могилянська академія”. – Київ, 2000. – Т. 18. Іст. науки. – С. 63–69.
759. Степович А. Про слов'янські погляди Драгоманова / А. Степович // Записки історично-філологічного, відділу ВУАН. – Київ. – 1926. – Кн. 9. – С. 343-344.
760. Стешенко І. М. Драгоманов і його значення в історії розвитку українського народу / І. Стешенко. – Київ, 1905. – 47 с.
761. Терзійська Л. Драгоманівський слід в болгарській науці. Відголоски досліджень Драгоманова в болгарській науці / Л. Терзійська // Драгоманівські студії : матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство

- України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2008. – С. 4-8.
762. Терзійська Л. Из историята на един велик живот / Л. Терзійська // Драгоманівські студії : матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2011. – С. 44-48.
763. Терзійська Л. Професор М. Драгоманов – видатний вчений та викладач Софійського університету / Л. Терзійська // Перші Міжнародні драгоманівські читання : матеріали, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. / укл. Г. І. Волинка, В. П. Сергієнко, Л. Л. Макаренко ; ред. В. П. Андрущенко. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 1. – С. 124–128.
764. Тронский И. М. Корнелий Тацит / И. М. Тронский // Сочинения : в 2 т. / Корнелий Тацит ; пер. с лат. ; отв. ред. С. Л. Утченко. – Л. : Наука, 1969. – Т. 2. История. – С. 203–247.
765. Троян С. С. Сучасне історико-політологічне прочитання наукової спадщини Михайла Драгоманова / С. С. Троян // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – Рівне, 2000. – Ч. 2. – С. 307-310.
766. “Турки внутрішні і зовнішні”: над брошурою М. Драгоманова // Українські вісті. – Ульм, 1950. – № 36, 1-4 трав. – С. 3.
767. Тюрменко І. Доба Івана Мазепи в творчості І. Огінка / І. Тюрменко // Сіверський літопис: всеукр. наук. журнал. – 1998. – № 5. – 90-102. – М. Драгоманов історик України. – С. 92, 101.

768. Угорські русини в тисячоліття Мадярської держави: (письмо із Галицької Русі) // Свобода. – Мт. Кармель, 1896. – Число 32., 6 серпня. – С. 1. – Про драгоманівське бачення історії Угорської Русі.
769. Украинский народ в его прошлом и настоящем: сборник: в 2 т. Т. 1. – Санкт-Петербург: Изд. М. А. Славинского, 1914. – 360 с. – Про Драгоманова. – С. 26, 30, 35, 343, 344, 350-351, 354.
770. Українка Л. Стародавня історія східних народів / Леся Українка. – Катеринослав : Типографія І. Вісмана та І. Мордхілевича, 1918. – 252 с.
771. Українка Л. Стародавня історія східних народів / Леся Українка ; упоряд. О. Огневої, Н. Стащенко. – репринтне вид. – Луцьк : Волинська обл. друкарня, 2008. – 256, XLVIII с.
772. Урок г-ну Драгоманову // Києвлянин. – 1885. – № 63, 15 марта. – С. 1-2. – Дискусія навколо захисту магістерської дисертації М. Драгоманова.
773. Федченко П. М. Михайло Драгоманов: життя і творчість / П. М. Федченко. – Київ : Дніпро, 1991. – 362 с.
774. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 46. Кн. 1: Історичні праці (1883-1890) / упоряд. та комент. В. Гавриленко, В. Грабовецького, Я. Грицака та ін.; ред. Я. І. Ісаєвич, В. Сарбей. – Київ : Наукова думка, 1985. – 672 с. – Про М. Драгоманова. – С. 446, 538, 593, 619, 621, 641, 648, 662.
775. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. Т. 46. Кн. 2.: Історичні праці (1891-1897) упоряд. та комент. В. Гавриленко, В. Грабовецького, Г. Ковальчука та ін. ; ред. Я. І. Ісаєвич, В. Сарбей. – 1986. – 438 с. Зі змісту: Болгарські праці М. Драгоманова. – С. 24-42; Михайло Петрович Драгоманов: некролог. – С. 292-293.

776. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. Т. 47.: Історичні праці (1898-1913) упоряд. та комент. Л. Москвич, Ю. Зінчука; ред. А. Сацевич, В. Сарбей. – Київ : Наук. думка, 1986. – 766 с. – Із змісту: Михайло Драгоманов Пропаший час. Українці під московським царством (1654-1876). – С. 402-404.
777. Фролов Э. Д. Русская наука об античности: историографические очерки / Э. Д. Фролов. – Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1999. – 544 с. – М. Драгоманов історик. – С. 214-215.
778. Хропко М. Михайло Драгоманов / М. Хропко // Громада: календар для робочого люду в місі й селі на 1924 рік. – Львів, 1923. – С. 87-96.
779. Hornowa E. Problemy polskie w tworczości Michala Drahomanova. – Wrocław : Ossolineum, 1978. – 194 s. – (Prace Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk).
780. Hornowa E. Poglady Michala Drahomanova na istote stosunkow polsko-ukrainskich od czasow najdawniejszych do unji lubelskiej / E. Hornowa // Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. – Historia. T. 12. – 1973. – S. 5-18.
781. Hornowa E. Najnowsze hadania (1966-1979) nad tworczością Mychajla Drahomanova / E. Hornowa // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. – 1981. – T. 18. – S. 109-132.
782. Hornowa E. Ocena dziaialności Michala Dragomanova w historiografii ukrainskiej, rosyjskiej i polskiej / E. Hornowa. – Opole, 1967. – 118 p. – Рец.: Кравець М. М. // Український історичний журнал. – 1968. – № 8. – С. 150-151; Мельник В. Михайло Драгоманов в історіографії слов'янських народів / В. Мельник

- // ЖОВТЕНЬ. – 1969. – № 3. – С. 151-153; Малахівський Д.
// УА. – 1968. – № 4. – С. 84-85.
783. Hornowa E. Stosunki polsko-ukrainskie w Galicji w latach. 1867-1870 w swietle dziei Michala Drahomanowa / E. Hornowa // Zeszyty Naukowe Wyzszej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. – Historia. – 1972. – № 10. – S. 41-63.
784. Hornowa E. Stosunki polsko-ukrainskie w Galicji w latach. 1871-1875 w oswietleniu Michala Drahomanowa / E. Hornowa // Sprawozdania Opolskiego Towarzystwa Przyjaciol Nauk za lata 1967-1968. Serja A, № 7. Historia. – Wroclaw, 1971. – S. 73-92.
785. Hornowa E. Stosunki polsko-ukrainskie po Unii Lubelskiej do Unii perejasiawskiej w oswietleniu Michala Drahomanowa / E. Hornowa // Sprawozdania Opolskiego Towarzystwa Przyjaciol Nauk. – Serja A. – № 11. – Opole, 1975. – S. 37-50.
786. Hrushevsky M. Mikhailo Petrovic Drahomanov // Encyclopedia of the Social Scieces. – New York, 1931. – Vol. 5. – P. 233.
787. Царская цензура о произведениях украинского писателя И. Франка / ввoд. стаття Л. Полянској // Красный архив. – Москва, 1940. – № 1 (98). – С. 263-277. – Из содерж.: Из доклада цензора М. Н. Алфераки Петербургскому комитету о книге “Историческая Польша и великорусская демократия” М. Драгоманова.
788. Цегельський Л. Русь-Україна і Московщина-Росія: (історико-політична розвідка) / Л. Цегельський. – Львів : Просвіта, 1901. – 104 с. Про україно-російські взаємини через призму праць М. Драгоманова. – С. 86-87.

789. Цегельський Л. Русь-Україна і Московщина-Росія: (історико-політична розвідка) / Л. Цегельський. – Львів : Априорі, 2007. – 104 с.
790. Чабаненко В. А. Драгоманов Михайло Петрович (1841-1895) / В. А. Чабаненко // Українське козацтво: мала енциклопедія / від. ред. С. Р. Лях. – 2-е вид. – Київ; Запоріжжя, 2006. – С. 166-167.
791. Черкасов О. В. Михайло Драгоманов як історик вітчизняної освіти ХІХ століття / О. В. Черкасов // Перші Міжнародні драгомановські читання, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. : матеріали : в 3-х вип. / Мін-во освіти і науки України; АПН України. – Київ, 2003. – Вип. 2. – С. 139-144.
792. Чернихівський Г. Висвітлення М. П. Драгомановим історії гайдамацьких рухів ХVІІІ ст. на Україні / Г. Чернихівський // Питання історії народів СРСР : республ. міжвід. тем. наук. зб. / ред. С. М. Королівський. – Харків, 1973. – Вип. 15. – С. 101-107.
793. Чернихівський Г. І. Деякі питання історії давньоруської держави в оцінці М. П. Драгоманова / Г. І. Чернихівський // Питання історії народів СРСР : зб. – Харків, 1972. – Вип. 13. – С. 152-158.
794. Чернихівський Г. І. Історико-краєзнавчі відомості про Кременець і Кременеччину у творчій спадщині М. Драгоманова / Г. І. Чернихівський // Тези доповідей і повідомлень ІV-ої республіканської конференції з історичного краєзнавства. – Київ, 1989. – С. 68-69.
795. Чернихівський Г. І. Історія боротьби українського народу за соціальне і національне визволення та за возз'єднання з Росією у висвітленні М. П. Драгоманова

-
- / Г. І. Чернихівський // Історіографічні дослідження в УРСР. – Київ, 1973. – Вип. 6. – С. 105-110.
796. Чернихівський Г. І. Козацтво і Запорозька Січ у працях М. П. Драгоманова / Г. І. Чернихівський // Берестецька битва в історії України : матеріали і тези VI наук.-теорет. конф., присвяченої 400-річчю з дня народження Б. Хмельницького, 24-25 червня 1995 р. – Рівне, 1995. – С. 93-95.
797. Чернихівський Г. І. М. Драгоманов і деякі питання історії України / Г. І. Черняхівський // Український історичний журнал. – Київ, 1971. – № 9. – С. 116-118.
798. Чернихівський Г. І. Михайло Драгоманов як історик / Г. І. Чернихівський // Український календар. – Варшава, 1970. – С. 202-204.
799. Чернихівський Г. І. Українські літописи XVII-XVIII ст. у творчій спадщині М. Драгоманова / Г. І. Чернихівський // Український історичний журнал. – 1993. – № 4-6. – С. 38-43.
800. Чернихівський Г. Запорізьке козацтво у працях М. Драгоманова / Г. Чернихівський // Наша культура. – Варшава, 1969. – Ч. 8 (136). – С. 7.
801. Чесноков В. И. Начало и конец преподавания М. П. Драгоманова в Киевском университете / В. И. Чесноков // Правительственная политика и историческая наука в России 60-70-х годов XIX века: исследовательские очерки. Ч. 4. Высшее учебное ведомство и университетские преподаватели / В. И. Чесноков. – Воронеж, 1989. – С. 155-183.
802. Чорна Л. В. М. П. Драгоманов і Південно-Західний відділ Російського географічного товариства / Л. В. Чорна
-

- // Науковий вісник Ізмаїльського держ. педагогічного ін-ту. – Ізмаїл, 1999. – Вип. 7. – С. 26-29.
803. Чорна Л. В. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства – науковий і просвітницький центр громадівського руху / Л. В. Чорна // Науковий вісник Ізмаїльського держ. педагогічного ін-ту. – Ізмаїл, 2000. – Вип. 9. – С. 48-51. (М. Драгоманов – С. 48-51).
804. Чорновол І. П. Польсько-українська угода 1890-1894 рр. / І. П. Чорновол: Львівська академія мистецтв. – Львів, 2000. – 247 с. – Угода в поглядах М. Драгоманова. – С. 14, 25, 28, 40-44, 46-49, 51-59, 67-68, 70, 90, 95, 97, 102-104, 107, 109-111, 113-117, 124, 127, 129, 131-132, 136-138, 146-147, 173, 176, 178, 181-191, 193-194, 197-202, 205, 208, 242.
805. Чубинский П. П. Отчет о деятельности Юго-Западного отдела Императорского Русского географического общества за 1873 год / сост. Правителем дел П. П. Чубинским. – Киев: Тип. Губ. Правления, 1874. – 25 с. Про М. Драгоманова. – С. 20-22, 25.
806. Чубинский П. П. Отчет о деятельности Юго-Западного отдела Императорского Русского географического общества за 1874 год / сост. Правителем дел П. П. Чубинским. – Киев: Тип. Губ. Правления, 1875. – 43 с. Про М. Драгоманова. – С. 9-12, 16-18, 21, 23-24, 32-33.
807. Чуткий А. Микола Шашкевич (1852-1908) / А. Чуткий. – Київ: Темпора, 2008. – 528 с. (Драгоманов вчитель М. Шашкевича. – С. 61-62, 64, 66, 75, 93-94, 170, 172, 178, 520).
808. Шаповал М. Ю. Революційний соціалізм на Україні. Кн. I. / М. Ю. Шаповал. – Відень: Накладом вид-ва "Борітеся – поборете!", 1921. – 256 с. Із змісту: М. П. Драгоманов – основоположник українського

- соціалістичного народництва. Світогляд його. Розуміння історичного розвитку. Загальна оцінка Драгоманова як мислителя і політика. – С. 31-40.
809. Шевчук В. П. Історія української державності: курс лекцій / В. П. Шевчук, М. Г. Тараненко. – Київ : Либідь, 1999. – 480 с. М. Драгоманов історик. – С. 148, 160-165, 169-172, 185, 190.
810. Шиловцева В. С. Дворянські та буржуазні історики Росії про причини переходу від республіки до імперії у стародавньому Римі / В. С. Шиловцева // Вісник Харківського університету. № 45: Історична серія. – Харків, 1970. – Вип. 4. – С. 41–47.
811. Шиловцева В. С. Проблема кризиса и падения Римской республики в русской историографии эпохи разложения феодально-крепостнических отношений и развития капитализма (вторая половина XVIII–XIX в.) : автореф. дисс. ... канд. ист. наук / В. С. Шиловцева. – Харьков, 1970. – 22 с.
812. Шиманов И. Д. Русское прогрессивное общество и южнославянские демократии / И. Шиманов // Русские ведомости. – 1913. – 6 янв. (Балканське питання в оцінках М. Драгоманова).
813. Шиян А. І. Історичні дослідження М. П. Драгоманова в “Университетских известиях” Університету Св. Володимира / А. І. Шиян // Дніпропетровський історико-археологічний збірник. – Дніпропетровськ, 1997. – Вип. 1. – С. 413-420.
814. Шуст Р. Драгоманов Михайло Петрович / Р. Шуст // Історія України: А-Я: енциклопедичний довідник / упоряд та наук. ред. І. Підкова, Р. Шуст, І. Гирич. – 3-те вид. – Київ, 2008. – С. 369-370.

815. Щербак Н. М. Українська історіографія польського питання в Російській імперії / Н. М. Щербак // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Історія. – Київ, 2001. – Вип. 54. – С. 46-48. (Польське питання у висвітленні М. Драгоманова. – С. 46-47).
816. Щербань Т. О. Дослідження в галузі історії України в Київському університеті: 1834-1906 рр. / Т. О. Щербань // Наука та наукознавство. – Київ, 1999. – № 2. – С. 113-118. (Вивчення М. Драгомановим української історії).
817. Щербань Т. О. Сходознавство у Київському університеті св. Володимира: 1834–1918 / Т. О. Щербань // Східний світ. – Київ, 2006. – № 3. – С. 96–109. (Сходознавчі студії та лекції М. Драгоманова. – С. 96, 100-101).
818. Щербатюк В. М. “Университетские известия” (1861–1919) та їх роль у розгортанні наукових досліджень у галузі історії в Київському університеті : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка / Володимир Миколайович Щербатюк. – Київ, 1998. – 215 с.
820. Якімова А. Розвиток традицій Київської історико-філологічної школи у Софійському університеті “Св. Климент Охридський” / А. Якімова // Драгоманівські студії: матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2008. – С. 8-12.

821. Яковлев В. Я. Русское освободительное движение и война за освобождение Болгарии / В. Я. Богучавський [псевд.] // Современник. – 1911. – № 3. – С. 181-220. – (Погляди М. Драгоманова щодо балканських слов'ян).
822. Ясь О. Державницький напрям української історіографії та його інтелектуальна спадщина / О. Ясь // Історіографічні дослідження в Україні / НАН України, Ін-т історії України, 1999. – Вип. 7. – С. 286-313. (М. Драгоманов в історіографії. – С. 295-296, 310).

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Александр II. – 43, 343.
Амфитеатров А. В. – 423.
Андреев А. – 426.
Андреев В. М. – 425.
Андрієвський І. Е. – 530, 538.
Андрієнко Л. К. – 424.
Андрусик Т. – 358.
Андрусишин Б. І. – 535.
Андрусак Т. Г. – 43, 112, 384, 427.
Андрущенко В. П. – 12, 36, 60, 64, 85, 114, 140, 231, 234, 239, 261, 305, 342, 428-431, 645, 763.
Антонович В. – 403.
Апостол Данило – 589.
Арнаудов М. П. – 432.
Арсеньєва. К. К. – 685.
Астахова В. І. – 434, 435.
Астахова К. В. – 434, 435.
Атанасов П. – 433.
- Бабичев Ф. С. – 529.
Багалій Д. І. – 434-435.
Бажан М. П. – 537, 560.
Бакіров В. С. – 434, 435, 734.
Бакунин М. А. – 80, 185, 198, 205.
Бартошко С. – 436-437.
Басс І. І. – 438.
Бевз Т. А. – 439.
- Бех В. П. – 64, 123, 329, 429, 430, 447, 539,
Бжевський (Задеснянський) Р. – 440.
Бильбасов В. – 59, 441-442, 505.
Бичко А. К. – 299, 401.
Блакитний В. М. – 293.
Богацький П. – 38, 204, 398.
Богданишина О. – 444.
Богуш В. – 445.
Бокшинин А. Г. – 659.
Борисенко А. А. – 446.
Борисенко В. Й. – 447-453.
Бородулин В. И. – 523.
Борщак І. – 454.
Брокгауз Ф. А. – 530, 538, 544, 545, 685, 686.
Будзиновський В. – 455.
Бузескул В. П. – 456-457.
Бураго Д. С. – 738.
Буряк Ю. – 707.
Бутич І. – 458.
- Василевський (Плохоцький) Л. – 459.
Василевський С. – 277.
Василенко М. П. – 460.
Введенський Б. А. – 520, 522.
Великий І. – 462.
Величко С. В. – 162, 476.
Венгеров С. А. – 461.

- Верба І. В. – 272, 463.
Вержбицкий К. В. – 464.
Вернадський Г. В. – 465.
Візер С. – 466-467.
Вінтер Е. – 468.
Вовк Ф. – 265-266.
Возняк М. – 469-470.
Волинка Г. І. – 64, 123, 329, 428, 430, 431, 447, 448, 539.
- Гавриленко В. – 774-775.
Гавришків У. – 641.
Гаевская Л. – 473-474.
Гайченко В. А. – 697.
Гамбаров Ю. С. – 521.
Герасименко Н. – 476.
Гермайзе О. – 477-478.
Герцен А. И. – 80-81.
Гильфердинг. – 82.
Гирич І. – 302, 814.
Гнатюк В. – 90, 155, 345, 479.
Гнатюк М. – 675.
Гогоцький – 505.
Головатий М. Ф. – 697.
Головацький Я. – 316.
- Гончарук П. С. – 480.
Горбач Н. Я. – 481.
Горенко Л. І. – 482.
Горинич І. – 534.
Грабовецький В. – 774-775.
Гревс И. М. – 2, 17, 19, 21, 56, 62, 67, 69, 72, 79, 106, 124, 137, 154, 158, 203, 214, 225-226, 257-258, 267, 328, 333, 343, 349, 352, 387, 390, 421, 483-484.
- Гринишен А. – 485.
Грицак Я. – 641, 644, 774.
Грищенко І. С. – 100, 674, 677.
Грінченко Б. – 173.
Громенко Л. – 675.
Гросул В. Я. – 486.
Грушевський М. С. – 188, 218, 244, 487-488, 550.
Губарев В. К. – 489.
Губіцький Є. В. – 490.
Гунчак Т. – 404.
Гусєв В. І. – 745.
- Даниленко В. – 493.
Дашкевич Р. Я. – 494-496.
Дебагорий-Мокриєвич В. – 497.
Дей О. І. – 5-6, 25, 82, 98, 197, 208, 399, 498.
Дейвіс Н. – 499.
Дем'янська Л. С. – 463, 711, 714, 720, 754.
Денискіна Г. – 500.
Дзира І. Я. – 501-502.
Дзюба І. М. – 409, 535.
Диоклециан. – 83-85.
Дионизий III Санкт-Петкрбургский. – 107-108.
Довбищенко Я. Є. – 506-507.
Довгич В. – 296.
Дольницький А. – 375.
Донцов Д. – 38, 508.

Драгоманов М. П. 1-421, (422-822).

Дорошенко В. В. – 509-512.

Дорошенко Д. І. – 155,279, 283, 513-517.

Дробот І. – 539.

Дрожин В. П. – 745.

Дубровский С. М. – 666.

Дунай П. – 540.

Дюк Н. – 541.

Ефорн І. А. – 530, 538, 685, 686.

Єкельчик С. О. – 547-549.

Єршов А. – 550.

Єфремов С. – 258, 344, 551-552.

Железнов В. Я. – 521.

Житецький Г. П. – 553.

Житецький І. П. – 258, 345.

Жук О. Я. – 535.

Жуков Е. М. – 528.

Жукова А. І. – 535.

Журба М. А. – 429.

Заводовський А. А. – 603, 630.

Задорожнюк І. – 554.

Заїкін В. М. – 555.

Закович М. М. – 655.

Залізник М. К. – 357, 397, 650.

Заремба С. З. – 298, 558.

Заславський Д. Й. – 559-561.

Зінгалов В. – 562.

Зінкевич О. – 695.

Зінчук Ю. – 775.

Злупка С. М. – 152, 563.

Игнатъева А. – 564-565.

Иконников В. С. – 442-443, 567.

Іванисенко В. – 695.

Іванова Л. Г. – 297, 463, 569-572, 711, 716, 720, 754.

Іванченко Р. П. – 573.

Ігнатъева А. О. – 574-576.

Ідзьо В. С. – 577-578.

Іловайський Д. І. – 268.

Ільїн О. – 579.

Ісаєвич Я. І. – 774-775.

Казакевич Г. М. – 693.

Казьмирчук Г. Д. – 490, 581-582.

Калакура Я. С. – 583.

Калінцев Ю. О. – 745.

Каллеников П. – 524.

Капанин І. – 167-168.

Карев В. М. – 686.

Карпенко М. – 584.

Касименко А. К. – 585.

Кашуба М. В. – 52, 406.

Кирилюк Є. П. – 724.

Кистьяковский Б. А. – 2, 17, 19, 21, 56, 62, 67, 69, 72, 79, 106, 124, 137, 154, 158, 203, 214, 225-226, 257-258, 267, 328, 333, 343, 345, 349, 352, 387, 390, 421, 586.

- Клачко Ю. – 339.
Климчик М. – 548.
Кнабе Г. С. – 587-588.
Ковалевський М. М. – 521.
Коваленко О. К. – 308, 310.
Ковальчук Г. – 775.
Ковальчук О. – 589.
Козир В. – 590.
Козуб Л. В. – 591-598.
Козьмин Б. П. – 527.
Колесник В. Ф. – 693.
Колесник І. І. – 599.
Комзюк Л. Т. – 219.
Кон Ф. Я. – 527.
Кондраткова І. А. – 600.
Кондратюк К. – 601-602.
Константин Великий. – 83-85,
340-341.
Конюк Л. Т. – 219.
Копилов А. О. – 603.
Коренева. І. – 524.
Корнилов А. – 604-606.
Королівський С. М. – 792.
Короткий В. А. – 100, 403, 607,
674, 677.
Косенко Ю. – 404.
Костомаров М. І. – 41, 161, 195-
197.
Коцур А. П. – 608.
Коцур В. П. – 608.
Кр. – 609.
Кравець М. М. – 610, 781-782.
Кравченко В. В. – 434, 435.
Крамар О. – 611.
Крамлюк П. М. – 612.
Крашевський – 255.
Кремень В. Г. – 366-367, 405,
407.
Кримський А. – 206, 378, 613-
614.
Крип'якевич І. П. – 281, 615.
Круглашов А. М. – 616-621,
717.
Крук О. А. – 186, 272, 622-625.
Крупницький Б. – 626.
Крушельницький А. – 314.
Ксенко І. Б. – 460.
Кузицина В. І. – 568.
Кузнецов Н. М. – 523.
Кулиш. П. – 255, 317.
Купчинський О. – 458.
Куценко Ю. Ю. – 627-629.
Кънев П. – 115.
Лаврик Э. – 554.
Лагодзинский В. В. – 630-636.
Ламонова О. – 675.
Ланда Н. М. – 523.
Латиш Ю. В. – 582.
Левицький В. – 147.
Левченко М. – 614.
Лейкина-Свирская В. Р. – 637.
Лемке М. К. – 80.
Ленорман Ф. – 167-168, 321.
Лесевич В. – 664.
Летяев В. А. – 638.
Липецький С. – 639.
Лисак-Рудницький І. – 640-644.

- Лисенко О. В. – 645
Лисенко О. Я. – 646.
Литвинов В. – 404.
Лозинський М. – 647-650.
Лук М. І. – 651.
Лукеренко В. Л. – 652.
Луценко А. – 653.
Луцький І. – 201.
Любар О. О. – 366-367, 405, 407.
Ляхова Ж. – 654.
Ляховицький А. – 235.
- Магеря О. П. – 655.
Мазепа Іван – 767.
Макаренко Л. Л. – 448, 539,
645, 664, 577, 763.
Максимович М. О. – 584, 738.
Малахівський Д. – 781.
Малишкін Н. А. – 656-659.
Маринович Л. П. – 669.
Маркович Олександр. – 579.
Маркусь В. – 660.
Мартыненко А. К. – 661.
Марченко М. – 662.
Масненко В. – 663.
Матюшко Б. К. – 664.
Мацько В. П. – 665.
Машкін Н. А. – 666-668.
Маяк І. Л. – 568, 669.
Межов В. І. – 670.
Мельник В. – 671, 781-782.
Мещеряков Н. Л. – 519, 731.
Микитчук Н. М. – 672.
Миллер О. – 331.
- Мишанич Я. О. – 679.
Миятев П. – 556.
Мінкова Л. – 680.
Мірошниченко Ю. – 681.
Міщук Р. С. – 10, 26, 35, 99, 260,
286, 295, 365, 381, 392, 400, 494,
682.
Міщуков О. В. – 683.
Младенов С. – 684.
Мовчан П. – 301.
Могилянський М. – 685.
Могильний Л. П. – 693.
Модестов В. І. – 59, 505, 546,
687, 688.
Молохов А. Е. – 525.
Монюк Т. М. – 689.
Москвич Л. – 775.
- Надтонка О. М. – 693.
Назаренко Ф. І. – 691-692.
Наріжна В. – 458.
Науменко В. – 81.
Невський В. І. – 527.
Нечкина М. В. – 637, 666.
Новиченко Л. М. – 694.
- Оболенський В. В. – 389.
Огієнко І. – 767.
Огнева О. – 771.
Одарченко П. – 695.
Онишкевич Л. З. – 369.
Онопрієнко В. І. – 696.
Орлик О. – 697.
Осьмак Н. Д. – 430, 447.

- Павленко Ю. – 533.
Павлик. М. – 15, 22, 23, 31, 38, 54, 91, 92, 102, 132, 145, 155, 166, 177, 200, 235, 255, 258, 270, 271, 273, 292, 293, 298, 300, 307, 309, 312, 325, 410, 678, 699-701.
Павловский И. Ф. – 702.
Павлович В. – 59.
Падалка О. С. – 64, 123, 329, 428, 430, 447.
Падалка С. С. – 703.
Панова М. І. – 740.
Перегуда Є. – 705
Петречко О. М. – 707-710.
Петровская Л. И. – 525.
Пиріг П. В. – 711.
Пирогов М. І. – 291.
Підкова І. – 534, 536, 814.
Підкова Іван. – 273.
Пінчук Ю. А. – 514, 532, 712
Платон II Московський. – 107-108.
Погребенник В. Ф. – 64, 123, 329, 428, 430, 447.
Подолінський С. – 38, 91-93, 256, 276, 288.
Покровський М. Н. – 713.
Полевич К. І. – 96, 99, 240, 383.
Полянская Л. – 787.
Попович О. – 275.
Потульницький В. А. – 715.
Пришляк В. В. – 716.
Прохоров А. М. – 526.
Путнынъ Э. К. – 718.
Пушкар К. – 147.
Пыпин А. Н. – 719.
Рафальський О. О. – 720.
Рижак Л. – 417.
Романів О. – 458.
Романцов В. М. – 721-723.
Романченко І. С. – 560-561, 724-725.
Ротач П. – 535, 726.
Руккас А. О. – 693.
Русін М. Ю. – 299, 401.
Русова С. – 344, 345, 727.
С. Т. – 731.
Савченко І. Є. – 732.
Сапрыкина С. Ю. – 669.
Сарбей В. Г. – 163, 733-735, 774-776.
Сацевич А. – 775.
Свенціцький І. – 40.
Свинцицький С. – 736.
Свистун П. І. – 737.
Селин – 505.
Семків О. І. – 358.
Серіщев Я. М. – 427.
Симоненко О. П. – 448, 539, 577.
Синица І. А. – 738.
Сич О. М. – 739.
Скаба А. Д. – 498.
Скакун О. Ф. – 740.
Скоропатський Павло. – 630.
Слабченко М. Є. – 741.

- Славинский М. А. – 796.
Слесаренко О. О. – 742-743.
Сліпушко О. – 404, 409.
Слюсаренко Х. – 744.
Смолій В. А. – 493, 639, 712, 714.
Смолкин В. М. – 525.
Сокирко О. Г. – 693, 745.
Сорокін О. – 746.
Сохань П. – 302, 580, 706.
Спасович В. Д. – 224.
Спектровский Е. В. – 748-749.
Ставніюк В. В. – 750.
Стаменова А. – 751.
Сташенко І. – 222.
Сташенко Н. – 771.
Стельмах С. П. – 752-758.
Степанович Я. – 88.
Степович А. – 759.
Стешенко І. – 760.
Стодольський О. – 215-217.
Стронін О. І. – 96, 99, 383, 439, 638.
Струве П. С. – 344.
- Тараненко. М. Г. – 809.
Тарасенко М. Ф. – 299, 401.
Таращук П. – 499.
Тацит – 58-60, 441, 484, 505, 565, 576, 588, 688, 764.
Терзійська Л. – 761-763.
Тиберій. – 138-140.
Тихомиров М. Н. – 666.
Толстоухов А. В. – 60, 85, 114, 231, 234, 239, 305, 342.
- Томенко М. В. – 100, 674.
Тронский И. М. – 764.
Троян С. С. – 765.
Труш І. І. – 44.
Тюрменко І. – 767.
- Удовік К. С. – 681.
Українка Л. – 770-771.
Ульяновський В. – 403.
Ундольский В. М. – 316.
Утченко С. Л. – 764.
- Федченко П. – 773.
Франко І. – 244, 355, 610, 774-776.
Фрейдзон В. И. – 698.
Фролов Э. Д. – 777.
Фурман Д. – 644.
- Хмельницький Б. – 346, 796.
Храмов Ю. О. – 532.
Хропко М. – 778.
Хтов М. М. – 686.
- Цамутали А. Н. – 483.
Цегельський Л. – 788-789.
Чабаненко В. А. – 790.
Черкасов О. В. – 55, 791.
Чернихівський Г. І. – 792-800.
Чернишевський – 80.
Чесноков В. И. – 801.
Чорна Л. В. – 802-803.
Чорновол І. П. – 804.

- Чубинский П. П. – 380, 805-806.
Чуткий А. – 807.
- Шаповал М. Ю. – 808.
Шаров І. – 531.
Шашкевич Я. – 302.
Шевченко Т. Г. – 38, 258, 337, 417, 540, 609.
Шевчук В. П. – 809.
Шевчук С. В. – 430, 447.
Шемета Ю. М. – 693.
Шиловцева В. С. – 810-811.
Шиманов И. Д. – 812.
Шиян А. І. – 813.
Шмельов В. Г. – 580.
Шмидт О. Ю. – 699.
Шокало О. – 676.
Шудря М. – 36.
Шуст Р. – 534, 536, 814.
Шемшученко Ю. С. – 460.
- Щербак Н. М. – 815.
Щербань Т. О. – 816-817.
Щербатюк В. М. – 818-819.
Щокін Г. В. – 697.
- Южаков С. Н. – 553.
- Якімова А. – 820.
- Яковлев (Богучавский) В. Я. – 821.
Ясь О. – 822.
Яринцев Н. М. – 383.
Яроцкий – 505.
- Broz R. – 344.
- Ersch J. S. – 164.
- Wasilewski L. – 471.
Wendland A. V. – 472.
Westlander V. A. – 320.
- Gubernatis de A. – 491-492.
Gruber. J.G. – 164.
- Doroshenko D. – 542.
Doroshenko V. – 543.
- Kovalevsky M. – 221.
- Malon B. – 690.
- Rehor F. – 728.
Reclu E. – 178.
Rudnytsky I. L. – 729-730.
- Hornowa E. - 779-785.
Hrushevsky M. – 786.

Зміст

Левченко Ю.

М. П. Драгоманов як історик: віхи життя, основні праці, наукові погляди.....	3
Твори Михайла Петровича Драгоманова	8
Коментуючі книги та статті про творчість М. П. Драгоманова – історика	67
Іменний покажчик.....	128

Інформаційне видання

ДРАГОМАНОВ - ІСТОРИК

*Каталог виставки до 185-річчя
від дня народження
Михайла Покровича Драгоманова*

Упорядники – Наталія Іванівна Тарасова,
Юрій Іванович Левченко

Бібліографічний редактор – Галина Іванівна Шаленко

Технічний редактор – Тетяна Миколаївна Ветраченко

Верстка – Тетяна Степанівна Меркулова

Підписано до друку *13 травня 2016 р.*
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 8,56. Об.-вид. арк. 4,94.
Наклад 300 прим. Зам №
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (044) 239-30-26